

משרד החינוך

מינהל החינוך הדתי

מינהל חברה ונוער

חמד
בית חינוך כמשפחה

להיות עם בשלום

תיקון עולם

להיות עם בשלום

הכנה לקראת שירות משמעותי

תכנית חינוכית תהליכית להכנת תלמידות
שכבות י'-י"ב לשירות משמעותי

צוות היגוי: מיכל דה-האן, טליה נאמן, שושי שפיגל, אפרת עמנואל, עמליה לזאין, ספי חן-ציון, מוטי רביב, ד"ר זהבה ליזרוביץ', ברכה גודמן, דורית בר-חי, רם זהבי

צוות כתיבה: מיכל דה-האן, שושי שפיגל, אפרת עמנואל, פנינה בולקה, ברכה גודמן, ראומה הררי, אדווה זיידמן, יעל קופרשטוק

תודה למחנכות אולפנת חמ"ד בני-עקיבא השומרון, אלקנה, על הסיוע בבניית מערכי הפעילות

הפקה: כרמלה אפטרקר
עריכה לשונית: אפרת חבה
עיצוב גרפי: סטודיו "שחר שושנה"
הוצאה לאור: גף פרסומים, משרד החינוך

ה'תשע"ז, 2017

תוכן העניינים

5	פרק ו: דברי פתיחה
7	ברכת שר החינוך, נפתלי בנט
9	דבר ראש מינהל חברה ונוער, דני רוזנר
11	דבר ראש מינהל החמ"ד, אברהם ליפשיץ
15	דבר מנהל אגף שירות לאומי, דוד פלבר
17	פרק 2: מבוא ומטרות - הכנת הבת הדתית לקראת שירות משמעותי
18	חזון החמ"ד
19	מטרות התכנית, עקרונות יסוד וסילבוס התכנית החינוכית לכיתות י'-י"ב. מיכל דה-האן ושושי שפיגל
23	פרק 3: מחשבות אודות שירות הבת - מאמרים
25	חיים וחסד עשית עמדי הרב חיים סבתו, ממייסדי ישיבת ההסדר "ברכת משה" וראש הישיבה
29	השירות הלאומי - בנות הציונות הדתית עוסקות בתיקון עולם - הרבנית יפה גיסר, לשעבר יו"ר 'בת עמי' - שירות לאומי אזרחי, מרצה במכללת הרצוג - אלון שבות, מייסדת וחברת ועד מנהל של 'יסודות' - המרכז לליבון ענייני תורה ומדינה
31	תפיסת השירות הלאומי כחלק מעולמי הדתי הרב יונה גודמן, מנהל חינוכי - רשת ישיבות ואולפנות בני עקיבא
33	על הכוח ועל התפקיד של המחנכת בהכנה לקראת שירות משמעותי אורלי בטיטו, מפקחת כוללת מחוז מרכז, לשעבר מנהלת תיכון "מקיף תורני מדעי ע"ש יגאל אלון"
35	חומר לרוח הרב עוזי ביננפלד, ראש מדרשת "אורות עציון", גבעת וושינגטון
37	שירות משמעותי - לומדים מהשטח הרב יהושע קמפינסקי, מנהל "אולפנת הרא"ה" רמת גן
39	מנהיגות נשית שרה אליאש, ראש "אולפנת להב"ה" לשעבר ואם לשש בוגרות שנתיים שירות לאומי
41	לקראת שירות לאומי משמעותי ד"ר חוה אנקור, יועצת ומדריכה בשירות הפסיכולוגי הייעוצי ומאמנת אישית, עסקית ומשפחתית
43	פרק 4: מודל עבודה בית ספרי - מרכז הכוון
51	פרק 5: תכנית לכיתות י' - על חסד, על נתינה ועל מעורבות חברתית
52	פעילות מס' ו: אבני הדרך שלי - בירור ערכים
59	פעילות מס' 2: מעורבות חברתית ואחריות אישית על-פי חזון החמ"ד
64	פעילות מס' 3: על חסד ועל נתינה
69	פעילות מס' 4: אזרחות ישראלית - ביטוי מעשי של ראשית צמיחת גאולתנו

73	פרק 6: תכנית לכיתות י"א - על החשיבות שבשירות
74	פעילות מס' 5: למה לשרת - מימוש עצמי ושליחות
83	פעילות מס' 6: ציונית דתית - יוצאת לשרת
92	פעילות מס' 7: אנה אלך - דילמות לקראת שירות משמעותי
97	פרק 7: תכנית לכיתות י"ב - הכנה לשירות לאומי
98	פעילות מס' 8: מפגש בוגרות
105	פעילות מס' 9: אניגרם, מי אני - זהות עצמית, מיתוג אישי
114	פעילות מס' 10: החלום שלי, בירור אישי: חלומות, ציפיות והחלטות בדרך למימוש החלום
119	פעילות מס' 11: לקראת ריאיון (שלוש פעילויות)
132	פעילות מס' 12: מאכזבה להזדמנות - התמודדות עם תשובה שלילית
137	פעילות מס' 13: פרפרים בבטן - חששות מהיציאה לשירות
143	פרק 8: תכנית לכיתות י"ב - הכנה להתמודדויות במהלך השירות הלאומי
144	פעילות מס' 14: קפה דילמה - דילמות בשנת השירות
147	פעילות מס' 15: על הטרדה ועל פגיעה מינית
157	פעילות מס' 16: אני בשליחות, התפקיד מחייב - זכויות וחובות בת השירות הלאומי
169	פעילות מס' 17: עולה או יורדת - התמודדות עם שחיקה דתית
172	מבוא: התמודדות העולה החדשה בשירות הלאומי
175	פעילות מס' 18: לשרת את המדינה שלי ואת העם שלי
183	פרק 9: נספחים
184	טופס הכוון לדוגמה
188	הכנה לשירות באמצעות אתר "מתת"
200	מדרשות - מסגרות טרום שירות

פרק 1

דברי פתיחה

צוותי חינוך יקרים,

"התורה והמדינה היו ויהיו בישראל גוף אחד ומאוחד שאין בו פירוד, כי כל אחד מהם מותנה הוא בקיומו של חברו" (הרב בן ציון חי עוזיאל)

ההגות הציונית-דתית משלבת בין ההשקפה היהודית-דתית ובין זו המדינית, והיא משתלבת בחזון החמ"ד לחינוך לאהבת הארץ, להכרה בערכה הרוחני הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל, לאחריות לעתיד המדינה ולנכונות לפעול למענה - בין אדם לארצו ולמדינתו.

היות האדם דתי אינו מסתכם בקיום מצוות כשלעצמן, אלא בהיותו שותף לקיום העם היהודי, לחוסנו ולשגשוגו. יכולתנו לחדש את חיינו כאן על אדמתנו - זוהי עבודת ה'.

מינהל חברה ונוער אמון על יעד ההכנה לשירות משמעותי. ליישום יעד זה, נכתבה תכנית סדורה ומגוונת להכנה לשירות משמעותי, המבוססת על תכנית "התפתחות אישית ומעורבות חברתית", בהתאמה ליעדי ההכון של החינוך הדתי.

חזון החמ"ד הוא לבנות פירמידה של ערכי לאומיות וזהות יהודית "בין אדם לעצמו ובין אדם לעמו", לפתח חיי תורה עם דרך ארץ ולטפח זהות אישית וצמיחה מתמדת, אמונה עמוקה, תחושת שליחות ושותפות בתחיית עם ישראל בארצו.

המודעות לחשיבות ההכנה לשירות משמעותי והתפיסה כי זהו יעד מרכזי של מערכת החינוך מעלה צורך בהכשרת הבת הדתית המתחנכת בחמ"ד למעבר מעולם בית הספר לעולם השירות בשמירה על הערכים שעליהם התחנכה.

אני מברך על השותפות בין מינהל חברה ונוער ומשפחת החמ"ד בשליחותנו להצמיח בוגרות המבינות את ערך התרומה למדינה, הנתינה והחסד, המגשימות את הערכים שעליהן התחנכו והנרתמות לחיזוק מדינת ישראל בחינוך, ברווחה, בביטחון, בבריאות, בקליטת עלייה ובכל תחום אשר בו הן בוחרות לתרום את חלקן לבניית חברה מופת. אני מברך על עשייתן המבורכת בהווה ובעתיד, עשייה המאששת את דברי הפסוק: **"יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּךְ אֶתְפָּאֵר"** (ישעיהו מט, ג).

שר החינוך

נפתלי בנט

צוותי חינוך יקרים,

יעד ההכנה לשירות משמעותי נמצא על רצף הפעילות הערכית במערכת החינוך. הוא בא לידי ביטוי בתכנית להתפתחות אישית ולמעורבות חברתית, במסעות חינוכיים בארץ, בשיעורי חינוך, בפעילות בלתי-פורמלית, וכמובן - בקרב המשפחה, ההורים והקהילה שבה צומחים התלמידים.

במדינת ישראל, נער ונערה המסיימים את חוק לימודיהם מתגייסים לצבא ומקדישים עצמם למען המדינה ולמען העם. בני נוער הפטורים משירות צבאי מסיבות שונות מתנדבים לסייע למדינה ולעם במסגרת השירות הלאומי-אזרחי - בהם מתנדבות רבות בוגרות החמ"ד. במדינת ישראל אתגרים חברתיים רבים, ומתנדבות השירות הלאומי נדרשות לא-פעם להתמודד עם אתגרים סבוכים אלו. הכנה לשירות הכרחית לפיתוח החוסן האישי לקראת יציאה מהמרחב המוגן יחסית של הבית ובית הספר לעולם הגדול.

במסע שליחותנו החינוכית, אנו מציבים לנגד עינינו את דמותה של הבוגרת היוצאת לשירות לאומי שאנו חפצים להצמיח. אנו שואפים לאפשר לה תהליכי התבוננות ולמידה אישית וחברתית אשר במהלכם תרכוש מטען ערכי, כלים והבנות שיעצבו אותה כאזרחית מדינת ישראל, החשה שייכות ומחויבות חברתית.

אנו שואפים להצמיח בוגרות המבינות לעומק את חשיבות ערך הנתינה והמבינות כי נתינה ומעורבות חברתית הן בגדר חובה שהיא זכות. זכות להיות אדם משפיע, אדם בעל תחושת ערך ומשמעות, אדם הפעיל בעיצוב דמותה של החברה שבה הוא חי והמותיר בה את רישומו.

השירות הלאומי-אזרחי מזמן לבוגרת מערכת החינוך מסגרת שבה אפשר לממש ולהגשים את הערכים ואת ההבנות הללו. הוא מאפשר היראתנות לחיזוק מדינת ישראל בתחומים שונים, מתן מענה וסיוע לאוכלוסיות רבות ומגוונות ומאפשר לבת יוזמה ועשייה בתחומי חינוך, רווחה, חברה, ביטחון, בריאות, קליטת עלייה ועוד. מסגרות השירות הלאומי מזמנות עשייה משמעותית ומפגש אנושי עם מעגלי החברה המגוונים לאורכה ולרוחבה של הארץ בערים הגדולות וביישובים.

אנו פועלים ברוח תפיסתו של אלברט אינשטיין שהגדיר: "מטרת החינוך צריכה להיות: אנשים המצטיינים בעצמאות - במחשבה ובמעשה - ועם זאת רואים בשירות למען הכלל את משימת חייהם העיקרית" ושואפים להצמיח בוגרות צעירות אשר תישאנה עמן את התודעה הזו ותפעלנה מכוחה בכל מקום בו תבחרנה לשרת.

צוותי חינוך ומתנדבות השירות הלאומי - הנותן, בנתינתו מקבל.

בברכה,

דני רוזנר, מנהל מינהל חברה ונוער

מנהיגי חינוך יקרים מאוד,

יש נושאים שהם יסודות בחינוך עצמנו, ומתוך כך גם בחינוך תלמידינו, נושאים שבהם אנו מרבים לעסוק, שהם נקודות ארכימדיות בחינוך - שהעיסוק בהם יוצר שינוי משמעותי בנו ובתלמידינו. נושא השליחות, החינוך לאידיאליסטיות, תופס מקום של בכורה ברשימת נושאים אלו.

החיים כשליחות

הרב סולוביצ'יק (בספרו "ימי זיכרון") הגדיר את השליחות כמשמעות חייו של האדם:

האדם נברא בתור שליח, עצם היצירה, הלידה, מכילה בתוכה בהכרח את דבר מינוי השליחות...את העובדה שמישהו חי בזמן מסוים, בתקופה מיוחדת ובמקום מוגדר, ולא נולד בתקופה אחרת ובנסיבות אחרות, נוכל להבין אך ורק אם נקבל את עצם הרעיון בדבר שליחותו של האדם. ההשגחה יודעת היכן וכיצד יכול הפרט היחיד על חסרונותיו וכוחות הנפש האצורים בו, לקיים את שליחותו, באילו נסיבות ותנאים ובאיזו חברה יהא בכוחו של אדם למלא את שליחותו.

כל מסכת חייו של האדם מכוונת למלא ייעוד, תפקיד גדול, ייחודי ואישי המתאים רק לו, היכול להתקיים רק בדור המסוים שבו הוא נולד. בחזון החמ"ד כתבנו: "בין אדם לעמו - חינוך לאהבת כלל ישראל, מתוך אחריות אישית ומעורבות חברתית ובין אדם לארצו ולמדינתו - חינוך לאחריות לעתיד המדינה ולנכונות לפעול למענה" תפיסת העולם של היותנו שליחים בעולם הייתה בסיס לכתיבת שורות אלה בחזון.

אני זוכר שסיפרו לי שליחים שיצאו במשלחות לרוסיה בשנות התשעים להביא את אחינו לארץ ישראל, במאבק הגדול לפתיחת מסך הברזל, שזכו להיות בביתו של אחד מאסירי ציון. העברית שלו הייתה רחוקה מהעברית המדוברת, שנים רבות הוא היה מנותק, לכאורה, מעם ישראל וממדינת ישראל והוא חי בפחד מאנשי הק"ב. אך על קיר בסלון ביתו נכתב באותיות גדולות "מה עשית היום למען עמך ומולדתך?".

בשירות הלאומי, בנותינו עושות למען עמן ולמען מולדתן. עלינו להכין אותן לקראת עשייה זו, עלינו להבהיר להן את גודל המשימה, את גודל השליחות, את משמעות הזכות שניתנה לנו לשרת את האומה ואת המדינה במהלך כל חייו. "שליחותו של הקב"ה לאדם היא בבחינת דבר שאינו קצוב בזמן - היא שליחות מתמדת. מזמן לזמן מקבל האדם תפקידים ומעשים חדשים. זוהי שליחות לכל החיים, והיא מסתיימת עם המוות." כל חייו הם שליחות, אך מיוחדת בהם תקופת השירות - שהיא כולה קודש למען עמנו ולמען ערי אלוֹקינו.

מסירות נפש

הרב בר שאול (בספרו "מן הבאר", עמ' 23) היטיב לבטא את משמעות היות חיינו שליחות מתמדת, את משמעות היותנו שליחים בעולם הזה:

"וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹקִים נָסָה אֶת אַבְרָהָם. וַיֹּאמֶר אֵלָיו: אַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר: הֲנִנִּי" (בראשית כב)

ויאמר הנני:

הנני לכהונה. הנני למלכות.

הנני לשחוט. הנני להיהרג. (תנחומא קדום)

הקב"ה קורא בשמו של אברהם, ואברהם משיב: "הנני".

"הנני" - לכל שליחות, לכל פקודה, גם לקשה ביותר, לנעלה ביותר מטעם ההשגחה העליונה.

"הנני" לכל פקודה מאת ה', גם הקשה והנשגבה ביותר.

"הנני" - מיד וללא היסוס. ללא תנאי.

"הנני" - כולי, ללא שיעור וללא שיור.

"הנני" - בבחינה של התייצבות, מלאה, מוחלטת, לקריאת מלכו של עולם.

החינוך להיות בין האומרים "הנני" והמתפללים להיות בחבורת הנושאים בעול הוא החינוך לשירות משמעותי.

יש מי שעושה שנת שירות, אבל (חלילה) ב"ראש קטן" - היא רשומה, היא מגיעה, היא אפילו עושה עבודה לא-רעה, אבל לא כל כולה שם. הדברים נעשים "עם שיוך...": לעיתים בהיסוס, בלי התלהבות, אין ברק בעיניים, וחסרה הקשבה לקול ה' המדבר אליה ופונה אליה אישית "אייך?" והמנחה אותה לעשייה גדולה; יש מי שאומרת "הנני!" במסירות נפש. בעיניה אין "קשה" ואין "קל"... אין "מתאים לך" ו"לא מתאים לך", "בא לך" ו"לא בא לך". היא פועלת ב"ראש גדול", מקבלת על עצמה אחריות מלאה לתפקיד המשמעותי שהיא מבקשת לעשות. היא רואה בכל שלב את גודל המשימה ומרגישה חוליה משמעותית בשרשרת דורות השליחות של כלל ישראל

איש איננו לבד

בהכנה לשירות משמעותי, עלינו לחזק בתלמידינו שתי תחושות - את ההרגשה כי הם חלק משלם הגדול מסכום חלקיו ואת ההרגשה כי גם לעולם אין הם לבדם: א. הקב"ה מסייע להם. הם יוצאים למשימה בשליחות ריבונו של עולם, וחזקה שאין המשלח עוזב את השליח; ב. המשימה אינה מוטלת עליהם בלבד, היא מוטלת עליהם כחלק מקהילה, והקהילה כולה שותפה במימוש המשימה.

עלינו לראות את עצמנו, צוות החינוך, כמשלחים את התלמידה למקום השליחות. "בית חינוך כמשפחה" אינה סיסמה, חלילה. אנחנו קשובים לתלמידינו ומלווים אותם בכול - וממשיכים ללוות את הבנות בשליחותן בשירות הלאומי.

הרב סולוביצ'יק היטיב לבטא את תחושת השותפות (עם הקב"ה ועם הזולת), ובדבריו הוא ראה את העשייה למען האומה כפועל יוצא של חזון גדול:

כאשר אדם מתחיל לחזות דברים מרחוק, הריהו נעשה חוזה, וצריך שיהיה אף מסוגל לממש את החזון. לחלום סתם, לקום בבוקר, לעסוק בפתרון החלום ולומר תוך סיפוק 'חלמא טבא חזית' - אין לכך משמעות.

דרכו של אברהם אבינו הייתה לצעוד קדימה אל המקום שראה מרחוק. אבל האדם לבדו, בלי סיוע, אינו מסוגל להגשים שום דבר. חזון - צריך שיהיו לו חברים לדעה, שיצעדו יחד עמו, יילחמו ויתגברו יחד על המכשולים. צריך שיתקיים בהם 'יולכו שניהם יחדיו'.

אברהם לבדו לא היה יכול להגשים את חזונו בדבר העם הנצחי, הוא היה זקוק לעזרתו של יצחק. ה"יחדיו" הוא הכרחי, למעשה, הוא תנאי להצלחתה של כל שליחות שהיא.

העברת האחריות לתלמיד

בתהליך החינוכי שאנו מקיימים עם תלמידינו בחיי בית הספר, אנו מבקשים לנקוט דרך של נתינת חכות ולא של נתינת דגים לתלמידים. אנחנו מבקשים לא רק להעביר ידע, אלא ללמד כיצד לומדים. לא רק לתת תשובות, אלא לאפשר שאלות. לא רק לדרוש "כזה ראה וקדש", אלא גם "כזה ראה וחדש". איננו מבקשים שהתלמיד רק ישמע בקול המנחה ובקול האב, אלא שיתעורר בו רצון, שהוא עצמו יבקש להיות איש אשכולות ערכי החי על-פי תורה, שהוא עצמו יבקש לעבוד על מידותיו, לגמול חסד ולעשות טוב לעמו ולזולתו.

וכך כתב האדמו"ר מפאסצ'נה (בספרו "חובת התלמידים"): "לא די ללמד את הנער רק שחובה עליו לשמוע לקול המנחה ותו לא... העיקר הוא להכניס בלבנו דעה זו שידע שהוא הנער בעצמו, הוא עיקר המנחה!! עליו הטיל ה' חוב לגדל ולחנך נצר זה, את עצמו, לעץ גדול. הוא נושא את עצמו לגדל ולחנך איש ישראלי..."

שנים-עשרה שנים ילד מתחנך במערכת החינוך הפורמלית במדינת ישראל, הוא מתחנך להיות עצמאי, הוא בונה את אישיותו לנתינה ולעשייה למען עמו וערי אלו, ועם סיום חוק לימודי, האחריות ליישום חינוכו נמצאת בידי בלבד. כמו קפיץ שנפתח, הוא מבקש להשתמש בכל הטוב והאור שספג בשנים אלו לשירות האומה. הערכים שאליהם הוא חונך, חזון החמד' שאותו הפנים בלמידה, בחוויה ובעשייה חברתית במהלך הלימודים - "מחויבות לחינוך כשליחות לכלל ישראל, מתוך שאיפה לשותפות ביצירת חברת מופת ומתוך מחויבות לתורה ולהלכה" - באים לידי ביטוי מלא ושלם עם יציאתו לשירות.

"כי לאשר ייתן - יאהב"

"חינוך לאהבת הארץ, להכרה בערכה הרוחני הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל, לאחריות לעתיד המדינה ולנכונות לפעול למענה - בין אדם לארצו ולמדינתו." (מתוך: "חזון חמ"ד מחולל מציאות")

הרגע שבו בוגרת בית הספר עומדת על מפתן הדלת בסיימה את חוק לימודיה הוא נקודת מפנה בעלילת חייה הנרקמת. בנקודת זמן זו, היא יוצאת מחיקם החמים של הבית ושל בית החינוך, שעטפו אותה ושהרעיפו עליה מכל אשר היה בכוחם לתת. התרמיל שהיא עומסת על גבה בצאתה אל המסע גדוש ערכים, הבנות, כלים ומיומנויות שקיבלה ואשר משמשים כעת כלי עבודה עבורה שיאפשרו לה להפיץ אור וטוב באשר תלך. היא נהיית ממושפעת למשפיעה, ממונהגת למנהיגה. השינוי שחל בה הוא דרמטי.

הרב דסלר (בספרו "מכתב מאליהו", חלק א', עמ' 37), קרא להתבונן בסוגיית הנתינה ובתנועת הנפש שהיא יוצרת באדם. הוא חידש בדבריו שנתניה אינה תולדה של אהבה, אלא מולידה אותה. הנתינה יוצרת קשר ומולידה קרבה ואהבה:

הורגלנו לחשוב את הנתינה לתולדת האהבה, כי לאשר יאהב האדם ייטיב לו. אבל הסברה השנייה היא כי יאהב האדם את פרי מעשיו, בהרגישו כי חלק מעצמיותו בהם הוא... הנהו דבוק למעשי ידיו באהבה, כי את עצמו ימצא בהם... אך יתבונן נא האדם, כי לאשר ייתן, יאהב... ואז יבחין ויבין, כי זה אשר זר נחשב לו, הוא רק מאשר טרם נתן לו ועוד לא הטיב עמו. אם יתחיל נא להטיב את כל אשר ימצא, כי אז ירגיש אשר המה כולם קרוביו, כולם אהוביו.

שאיפתנו היא לחנך לאהבת כלל ישראל, לאחריות אישית ולמעורבות חברתית מתוך תורה, מתוך חיי תורה ומתוך חיבור לזהות ציונית, לערכי עם, תורה וארץ ישראל. מילותיו של הרב קוק זצ"ל הן נר לרגלינו: "עצמות החפץ של היות טוב לכל, בלא שום הגבלה בעולם כלל, בין בכמות הניטבים ובין באיכותו של הטוב, זהו הגרעין הפנימי של מהות נשמתה של כנסת ישראל". (אורות ישראל, פרק א').

מפעל השירות הלאומי מאפשר את מימוש החזון הזה ואת ביטויו המעשי. הוא מאפשר לבוגרות שלנו, אשר נושאות את תודעת הנתינה המולידה אהבה, למצוא ערוצים שבהם תוכלנה לממש את המטען הערכי שקיבלו לאורך שנות התבגרותן בבית ובבית הספר ולהביאו לידי ביטוי - ומתוך כך, להוסיף נדבך לחוסנה של החברה הישראלית ולפעול מעשית ויומיומית לתיקון עולם.

הכנת הבנות לשירות משמעותי היא זכות וגם חובה המוטלת על כולנו. היא גורם מפתח בהחלטה החשובה על מקום השירות ובפיתוח החוסן האישי לקראת היציאה לשירות.

תהא יציאתן של הבנות לשלום, תהיינה ידיהן אמונה ותהיינה עושות חיל.

בברכה רבה, והמשך הצלחה בעבודת הקדש!

אברהם.

חינוך עם שירות

משרד החינוך האגף לשירות לאומי

מינהל תיאום ובקרה
האגף לשירות לאומי

אנו חיים בין שתי מידות: מידת הנתינה ומידת הנטילה. הרצון ליטול הוא רצון טבעי יותר מהרצון לתת, שכן הנטילה מוסיפה לאדם, בעוד שהנתינה מחסירה ממנו. אבל כמובן שלא כך הם פני הדברים. מידת הנתינה אינה מחסירה מן האדם, וכל מה שנותן האדם עתיד לשוב אליו בשפע גדול.

הערבות ההדדית ואהבת החסד הם מערכי היסוד של עם ישראל. לאורך כל הדורות נבעו בנו כוחות נתינה, שבשעה הנכונה ידעו להופיע ולהוביל אותנו הלאה בקורות העתים, כשאנו מאוחדים וערבים זה לזה.

אין איש כופה על בנות ובני השירות הלאומי את הנתינה העצומה למען הכלל. למשך שנה ואף שנתיים, צעירים אלה בוחרים לדחוק את מידת הנטילה בפני מידת הנתינה ולשרת את המדינה בתחומים שונים, כדוגמת: חונכות לתלמידי החינוך המיוחד, סיוע לעולים חדשים ולצעירים במצבי סיכון ומצוקה, חינוך למורשת העם ואהבת הארץ ועוד.

בשירות באות לידי ביטוי - מסירות, נתינה, אכפתיות, הקרבה ולפעמים אף הצלת נפשות. מעל הכול יש בשירות אמירה יומיומית של עם אחד אנחנו, ובעשייתנו אנו מבטאים את הערבות ההדדית שקיימת בין כולנו.

אני מאחל לכל המועמדים לשירות הצלחה בשליחות שקיבלתם על עצמכם, שתצליחו בעשייתכם החשובה, שתזכו להתחדשות ולצמיחה בשותפות ובאחדות.

דוד פלבר

מנהל אגף שירות לאומי

משרד החינוך

פרק 2

מבוא ומטרות - הכנת הבת הדתית לקראת שירות משמעותי

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי

בעזרת צור ישראל וגואלו
שב העם היהודי לארץ ישראל
והקים בה את ביתו הלאומי,
ובכלל זה את מוסדות המדינה,
משרד החינוך ואגפיו.

החמ"ד

החינוך הממלכתי-דתי

**בין אדם
לעצמו:**
חינוך לאהבת
כלל ישראל,
מתוך אחריות
אישית
ומעורבות
חברתית.

**בין אדם
לאלוהים:**
חינוך לאמונה
בקב"ה, לאהבת ה',
ליראת שמים
ולחיי תורה
ומצוות.

**בין אדם
לזולתו:**
חינוך להכרת מעלת האדם, הנברא בצלם
אלוקים, ולדבקות בכלל הגדול של "ואהבת
לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו.

**בין אדם
לעצמו:**
חינוך
למידות
טובות ושאיפה
לצמיחה
מתמדת
ולמצוינות בכל
תחומי החיים.

**בין אדם
לעצמו:**
חינוך לאהבת
הארץ,
להכרה בערכה הרוחני,
הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל,
לאחריות לעתיד המדינה
ולנכונות לפעול למענה.

מינהל החינוך הדתי על ראשיו, מחנכיו, מנהליו, מפקחיו וחברי מועצת החמ"ד, מחויבים לחינוך ילדי ישראל ליראת שמים ולחיי תורה ומצוות באהבה. אנו פועלים כדי להתקרב ולקרב אל אבינו שבשמים - מתוך אמונה עמוקה והשקפת עולם מגובשת ושקולה, מתוך מחויבות לחינוך כשליחות לכלל ישראל, מתוך שאיפה לשותפות ביצירת חברת מופת ומתוך מחויבות לתורה ולהלכה.

בתי החינוך של החמ"ד הם כמשפחה עבור כל הבאים בשעריהם: תלמידים, הורים, מורים ומנהלים - **בית חינוך כמשפחה**.

בתי החינוך של החמ"ד הם בתים של תורה, של יראת שמים ואהבת ה' ושל מידות טובות ודרך ארץ.
בתי החינוך של החמ"ד מעודדים טיפוח זהות אישית-צינונית-דתית-חברתית-אזרחית.
בתי חינוך של החמ"ד מלמדים באהבה ומחזקים את רוח האדם.
בתי החינוך של החמ"ד מקדמים למידה משמעותית, חדוות הדעת ומצוינות.

הכנת הבת הדתית לקראת שירות משמעותי

תכנית חינוכית תהליכית להכנת תלמידות שכבות י'-י"ב לשירות משמעותי

מבוא

רציונל

אחד התפקידים המרכזיים של מוסדות החינוך הוא לטפח את המעורבות החברתית של בני הנוער ולעודד אותם לקבל על עצמם תפקידי שירות למען הקהילה, למען החברה ולמען המדינה.

"בחינוך הממלכתי-דתי של הבנים, ידגישו את חשיבות השירות המשמעותי בצה"ל. כמו כן יוצגו בפניהם אפשרויות שירות במסגרות ייחודיות העומדות לרשותם: ישיבות הסדר ומכינות קדם-צבאיות. בחינוך הבנות תודגש חשיבות השירות הלאומי המשמעותי והתורם. את בנות החינוך הדתי המעוניינות לשרת בצה"ל יכינו פרטנית" (מתוך: חוזר מנכ"ל סח/3 (ג), כ' במרחשון התשס"ח, 1 בנובמבר 2007, נכונות לשירות ומוכנות לצה"ל).

החברה הציונית-דתית בישראל, מאז היווסדה, שאפה לקיים חיי תורה בעולם המודרני. כדי להצליח להגשים את השילוב הרצוי בין התורה לעולם המודרני, נדרשה הציונות הדתית לתרגם את השאיפה לצעדים מעשיים, המאפשרים חיים של תורה ועבודה.

מטרות החינוך הממלכתי-דתי בהתאם לחזון החמ"ד

בין אדם לעצמו: חינוך התלמידים למידות טובות ולשאיפה לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים.

בין אדם לאלוקיו: חינוך התלמידים לאמונה בקב"ה, לאהבת ה', ליראת שמים ולחיי תורה ומצוות.

בין אדם לזולתו: חינוך התלמידים להכרת מעלת האדם הנברא בצלם אלוקים ולדבקות בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו.

בין אדם לעמו: חינוך התלמידים לאהבת כלל ישראל, לגילוי אחריות אישית ומעורבות חברתית.

בין אדם לארצו ולמדינתו: חינוך התלמידים לאהבת הארץ, להכרה בערכה הרוחני, הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל, לאחריות לעתיד המדינה ולנכונות לפעול למענה (מתוך חזון החמ"ד).

במשך י"ב שנות חינוכן של הבנות בבית הספר אנו שוקדים על חינוך הבנות בחמ"ד בהתאם לתורה, למצוותיה ולערכיה.

אחד הערכים המודגשים במיוחד הוא מידת החסד, הנתינה והמעורבות בקהילה.

החינוך הממלכתי-דתי מכון את בוגרות החמ"ד לתרום תרומה משמעותית למדינה בדרכים שונות ומגוונות.

הגופים המוכרים לשירות הלאומי (עמותות) אחראים לאיתור, מינון ושיבוץ ומתן מעטפת חינוכית ואדמיניסטרטיבית לכל צרכי הבת בכל שנות שירותה. משנת 2007, המדינה מפעילה סמכויות פיקוח ותכנון אסטרטגי מקיף בכל נושא השירות, באמצעות רשות השירות הלאומי-אזרחי.

תנאי השירות למתנדב בשירות לאומי מוסדרים כיום באמצעות חקיקת משנה, בין היתר של חוק הביטוח הלאומי ובימים אלה נדון בכנסת נושא הסדרת השירות.

מידי שנה בשנה, מאז נוסד מפעל השירות הלאומי ועד היום, בחרו אלפי בנות דתיות שקיבלו פטור משירות צבאי להתנדב למסגרות התרומה השונות בשירות הלאומי, ומפעל השירות הלאומי השתרש בחברה הישראלית.

במהלך שנים-עשרה שנות לימודה של הבת, אנו מכוונים אותה לשרת שנתיים בשירות הלאומי. היציאה לשירות לאומי היא תהליך מורכב במבחינות רבות. לרוב, בשנים אלה, התלמידה עוזבת את בית הוריה ואת המסגרת החינוכית המסודרת. אלה שנים של בירור זהות אישית, של בחינת כישורים ושל מציאת תחומי עניין.

על-מנת שהבת תעבור את תהליך הבחירה במקום שירות ואת שנות השירות בהצלחה, בניצול שנים אלו לנתינה מחד גיסא ולצמיחה אישית מאידך גיסא, עלינו להכינה כראוי לקראת הבאות.

מינהל החינוך הדתי, מינהל חברה ונוער והאגף לשירות לאומי חברו יחדיו במטרה להוציא ערכה שבה תכנית להכנת הבת הדתית לשירות לאומי משמעותי, תכנית שתתפרש על שלוש שנים: בכיתות י'-י"ב. הערכה בנויה בהלימה לאבני הדרך של החמ"ד, לחזון החמ"ד מחולל מציאות - טיפוח זהות ציונית-דתית ולתכנית התלת-שנתית: "התפתחות אישית ומעורבות חברתית" - "ממני אליך".

מטרות התכנית

- לטפח את תחושת ההזדהות של המשתתפות עם עם ישראל, עם ארץ ישראל ועם מדינת ישראל ואת תחושת ההשתייכות לאלו:
- א. לפתח את הזהות הציונית-דתית של המשתתפות.
- ב. לפתח במשתתפות תחושת שליחות ומוטיבציה לתרום לעם ולמדינה.
- ג. לפתח במשתתפות את הערך של תרומה לאורך החיים ולא רק בשנות השירות.
- לעורר את מודעות המשתתפות לשאלות ערכיות ומוסריות, בחיזוק יכולת השיפוט והביקורת, המחשבה העצמית והיוזמה.
- לפתח את המודעות של המשתתפות לכישורים שלהן ולחוזקות שבהן וכדי שיוכלו לבחור במקום שירות המתאים להן.
- להקנות למשתתפות ידע ומיומנויות לקבלת החלטות הנוגעות למסלולי השירות.
- להקנות למשתתפות ידע ומיומנויות הנדרשים לקראת היציאה מן הבית למסגרות השירות הלאומי.
- לפתח בבוגרות כישורי חיים שיסייעו להן בהתנסות במצבי חיים חדשים ובראיית הקשיים כהזדמנות לצמיחה ולגדילה.
- להכשיר את הבת לעמידה באתגרים הרוחניים שיעמדו לפניה בשנות השירות ולאחריהן.

עקרונות יסוד (בהתאם לחוזר מנכ"ל "נכונות לשירות ומוכנות לצה"ל", נובמבר 2007)

- התכנית הבית ספרית להכנת הבת לשירות משמעותי מושתתת על עקרונות אלו:
- התהליך החינוכי מושתת על שלושה צירי פעולה השזורים זה בזה: ציר החינוך האמוני-ערכי, ציר הידע וציר ההתנסות וההסתגלות. כלומר, התכנית תשלב הקניית ערכים, ידע ומיומנויות הנדרשות לשירות לאומי.
- התכנית היא רב-תחומית, והיא מחייבת שיתוף פעולה בין גורמים שונים: צוות בחמ"ה בית ספרי, מנהל המוסד החינוכי, רכז חינוך חברתי-קהילתי, רכז ההכנה לשירות משמעותי בבית הספר, מחנכות הכיתה, יועץ חינוכי, רכז קליטת עלייה, מורים מקצועיים, רב בית הספר, האגף לשירות לאומי במשרד החינוך, נציגי העמותות השונות ועוד.
- התכנית רואה במחנכת הכיתה דמות מובילה בתהליך הכנת הבת לקראת שירות משמעותי.
- מחנכת הכיתה תשמש גורם תומך עבור תלמידותיה ותעודד אותן לשתפה בתהליך שהן עוברות.
- מחנכת הכיתה אחראית לעיבוד של תכני הפעילויות שמעבירים גורמים חוץ-בית ספריים. עליה לקשר תכנים אלה לשיעורי החינוך שהיא מעבירה.
- יש לבנות, בתיאום עם רכז החינוך החברתי בבית הספר, תכנית בית ספרית תהליכית ומובנית. חשוב לשלב בין כלל הפעילויות הניתנות לשכבה על-ידי גורמים שונים.

סילבוס התכנית החינוכית לכיתות י'-י"ב

- **תכנית לכיתות י' - בכיתה י', ההכנה לשירות משמעותי תעשה בעקיפין, בהקשר לנושאים אלו:**
- בהפעלת התכנית "התפתחות אישית ומעורבות חברתית", המכוונת לטפח בוגר ערכי, בעל תחושת ערך ומשמעות, בעל יכולת ניהול עצמי, המרגיש שייכות לקהילה, לחברה ולמדינה ואחריות כלפיה, והמוכן ליטול חלק בעיצובן ובבנייתן. התכנית מבוססת על הגישה הפדגוגית של 'למידה אגב שירות' (service learning) והיא מקדמת תהליך של למידה משמעותית בהדגשת היבטים עיוניים והתנסוטיים של שירות משמעותי בקהילה, בתהליכים מובנים של שיח ערכי רפלקטיבי מתמשך (מתוך: חוזר מנכ"ל - למידה משמעותית, התפתחות אישית ומעורבות חברתית-קהילתית).

• **מעורבות חברתית כחלק מעיצוב זהות ציונית-דתית ומחינוך לאהבת העם והארץ ושייכות אליהם.** במסגרת שבוע החמ"ד להטמעת חזון החמ"ד ולחיזוק יעדי החמ"ד. לדוגמה: בלימוד דמות החמ"ד השנתית ובלימודי מקצוע היסטוריה ומחשבת ישראל.

• במסגרת התכנית "להיות אזרח" - תכנית חינוכית לקראת קבלת תעודת זהות המחזקת את תחושת השייכות למדינה.

תכנית לכיתות י"א - בכיתה י"א, ההכנה לשירות משמעותי תעשה בשני היבטים:

בהיבט כללי - מישור ערכי: חסד, נתינה ותרומה למדינה.

בהיבט אישי - תהליך קבלת החלטות ומימוש עצמי.

במהלך השנה, הבנות תבררנה שאלות ערכיות ואישיות: למה לשרת ואיזה תחום שירות מתאים לאישיותן. בירור זה יעזור לכל בת להכיר בכוחותיה וביכולותיה. התהליך יסייע לה להעצים את אישיותה ולפתח ולבחור בשירות משמעותי מתאים.

תכנית לכיתות י"ב - בכיתה י"ב יינתנו **מידע וכלים** להכנה לשירות ולהתמודדות עם קשיים ועם אתגרים קודם לשירות הלאומי ובמהלכו.

בברכת הצלחה רבה,

שושי שפיגל,

מפקחת ארצית חינוך חברתי ערכי ח"ן חמ"ד

מיכל דה-האן,

סגנית ראש מינהל חמ"ד

פרק 3

מחשבות אודות שירות הבת - מאמרים

לקראת שירות משמעותי - במבט רחב יותר

בפרק זה מובאים מאמרים להעשרה. המאמרים מרחיבים את היריעה ומתייחסים לנושאים שונים הקשורים להכנה לשירות משמעותי מזווית מבטם של גורמים ושל שותפים שונים העוסקים בנושא ומאירים סוגיות ונקודות שראוי לתת עליהן את הדעת.

חיים וחסד עשית עמדי

הרב חיים סבתו, ממייסדי ישיבת ההסדר "ברכת משה" במעלה-אדומים וראש הישיבה מאז ה'תשע"ה. מחבר ספרים תורניים וספרות יפה. המאמר פורסם באתר "ליבא"

התורה מנתה בין שלוש-עשרה מידות של רחמים: "ורב חסד". מיכה הנביא ביקש להעמיד את יסודות המצוות על שלושה, ואחד מהם הוא אהבת החסד, ככתוב: "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט, ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוך" (מיכה ה, ח). המשנה באבות מנתה את החסד בין שלושת העמודים שעליהם העולם עומד: "תורה עבודה וגמילות חסדים" (אבות א, ב). ורבי עקיבא אמר שכלל גדול בתורה הוא: "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח).

ובכן, מה הן הגדרותיו והלכותיו של אותו עמוד גדול, החסד?

בציווי החסד והקדושה לא מצאנו הגדרות מדויקות כפי שמצאנו בכל המצוות, אלא הנחיות כלליות בלבד. מפני מה? החסד פירושו לתת יותר ממה שחייבים, והקדושה פירושה לקחת מן העולם פחות ממה שרשאים. לפיכך, בהכרח, אין בהן הגדרות מדויקות בתורה. לו היו הגדרות מדויקות, היו מעשים אלו לצדקה ולחובה ולא היו עוד בגדר חסד וקדושה. גדרי החסד והקדושה ומידותיהן משתנות לפי האדם, לפי הדור, לפי המקום ולפי השעה, ולבו הטהור של האדם הוא לבד מורה לו את גדרי החסד והקדושה שבם ילך.

מפתח ושמו חסד

רבותינו דרשו: "שלושה מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח, מפתח של גשמים, מפתח של חיה (לידת ילדים), ומפתח של תחיית המתים" (תענית ב, א).

מה מיוחד בשלושה מפתחות אלה שהם, והם בלבד, לא נמסרו לבשר ודם? המיוחד בהם הוא ששלושתם מעשי בריאה הם, יצירת חיים.

כל העולם ניתן לו לאדם לשכלול וליצירה. כך נאמר בתום מעשי הבריאה: "אשר ברא אלוקים לעשות" (בראשית ב, ג), ודרשו דורשי רשומות: "להמשיך ולעשות". ואף על פי כן, אמרו חכמים שיש שלושה מפתחות שלא נמסרו לאדם מפני שהם שייכים למעשה הבריאה עצמו, והם לבוא עולם לבדו, הם הם גבורותיו.

שלושת המפתחות בריאה הם: הגשמים נקראים לידה, כנאמר בנביא: "והולידה והצמיחה" (ישעיהו נה, י); הלידה, בריאת אדם היא, ותחיית המתים.

ואף על פי שאמרנו שמפתחות אלה לא נמסרו לבשר ודם, נראה במקרא שמפתח אחד יש בידי האדם שבכוחו לפתוח את המפתחות הללו - והוא החסד. אפשר להיווכח בכך במקומות שונים בתנ"ך:

א. אברהם, שרה והמלאכים

פרשת וירא נפתחת בסיפור ההבטחה על פקידתה המופלאה של שרה לאחר הייאוש. המעשה נפתח בביקורם של המלאכים, הנדמים כעוברי אורח, אצל אברהם ושרה. התורה מתארת את מידת הכנסת האורחים של אברהם ושרה ואת זריזותם לחזר אחר האורחים ולהיטיב להם. וסופו של המעשה בהבטחה: "שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך" (בראשית יח, י). באותה עת עצמה, אותם מלאכים מבקרים בסדום ועמורה ומוצאים בה אכזריות נוראה: "טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדום נסבו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה". ויקראו אל לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אותם... ויגשו לשבור הדלת" (בראשית יט, ד-ה), ורק לוט, שהלך את אברהם בתקופתו הראשונה, נהג אחרת. ומה סופו של אותו מעשה? המלאכים מודיעים ללוט: "כי משחיתים אנחנו את המקום הזה" (שם יג), וסופה של סדום: "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים. ויהפך את הערים האלו ואת כל יושבי הערים וצמח האדמה" (שם כד-כה). עד שנעשתה סדום למשל ולשנינה במקרא על כליה מוחלטת ועל כריתת החיים:

"גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת סדם ועמרה" (דברים כט, כב). התורה מלמדת אותנו בפרשה זו: החסד מוליד חיים, האכזריות גוזרת כליה.

ב. אליהו והאישה הצרפתי

הלקח הזה מופיע גם בספר מלכים, בסיפור אליהו והאישה הצרפתי. בשנות הרעב במלכות אחאב, נצטוו אליהו לילך צרפתה, ושם אישה אלמנה מקוששת עצים. אליהו מבקש ממנה מעט מים, וכשהיא נענית לו, הוא אומר לה: "לקחי נא לי פת לחם בידך" (מל"א יז, יא), והאלמנה משיבה במר לבה: "ותאמר חי ה' אלוקיך אם יש לי מעוג כי אם מלוא כף קמח בכד ומעט שמן בצפחת והנני מקוששת שנים עצים ובאתי ועשיתי לו ולבני ואכלנוהו ומתנו" (שם יב). וכשאלהו אומר לה: "אל תיראי בואי עשי כדברך אך עשי לי משם עגה קטנה בראשונה והוצאת לי ולך ולבנך תעשי באחרונה" (שם יג), היא נענית לו, ובמשך זמן רב מכלכלת את אליהו בברכת ה' עליה: "כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר" (שם טז).

ומספר המקרא: "ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת הבית ויהי חליו חזק מאד וכו' עד אשר לא נותרה בו נשמה" (שם יז), ואליהו מתפלל: "ויקרא אל ה' ויאמר ה' אלוקי הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה הרעות להמית את בנה" (שם כ), ושוב קורא הוא אל ה': "ה' אלוקי תשב נא נפש הילד הזה על קרבו ויחי".

במעשה שרה למדנו שחסד פוקד עקרות ומוליד חיים, ובמעשה האלמנה למדנו שהחסד אף מחיה מתים.

ג. אלישע והאישה השונמית

פעם שלישית חוזר הלקח הזה אצל אלישע והשונמית. הכנסת האורחים והחסד שגמלה האשה השונמית עם אלישע ("ותחזק בו לאכל לחם" [מל"ב ד, ח]) גם הוליד חיים וגם החיה מתים. כשגיהזי אומר לאלישע שאין לה בן, אלישע מבשר לה: "כעת חיה את חובקת בן" (שם טז, ביטוי המזכיר את דברי המלאכים אל אברהם), וכשהבן חלה ומת, התפלל אלישע אל ה' והוא החיה אותו כפי שמתואר שם.

ד. רות ונעמי

במגילת רות, אנו יכולים לראות את שני הצדדים במעשה אחד. המגילה פותחת בסיפור עזיבת אלימלך את ארץ ישראל, ארץ החיים. ורבותינו דרשו שעזב אותה מפני שסירב לגמול חסד עם עניים בזמן הרעב. מעשהו גוזר על משפחתו את כל העונשים שבמקרא: גלות ועוני, שכול ואלמנות, עד שנראה כאילו המשפחה נדונה לכליה ואין לה תקווה. הייאוש הגמור ניכר בדברי נעמי: "שבנה בנותי לכן כי זקנתי מהיות לאיש כי אמרתי יש לי תקוה גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי לו בנים הלהלן תשברנה עד אשר יגדלו... אל בנותי כי מר לי מאד מכם כי יצאה בי יד ה'" (רות א, יב-יג).

ואז, חל מהפך גדול, ששיאו בפסוקים האחרונים של המגילה: נישואין, לידה ושושלת חדשה. העץ שנכרת חוזר ומפריח. מה גרם לשינוי הגדול הזה? החסד! וחסד של אמת דווקא. רות וערפה גמלו חסד עם המתים ועם נעמי. רות גמלה חסד עם חמותה, דבקה בה במסירות, וליוותה אותה בדרכה הקשה ללא שום סיכוי נראה לעין של קבלת תמורה, ובוועד גמל חסד עם רות האלמנה הענייה והזרה, המלקטת שעורים בשדהו כמצוות מתנות עניים שבתורה. אכזריותו של אלימלך הביאה כרת וכיליון, וחסד שגמלו רות ובוועד הולידו חיים והצמיחו תקווה.

וטעם הדבר: הבריאה מעשה חסד של אמת היא, שהרי הבורא יתברך אינו צריך כלום מברואיו וכל יצירתו איננה אלא נתינה מוחלטת ללא שום תמורה. לפיכך, האדם הגומל חסד של אמת ללא בקשת תמורה, כאברהם ושרה שלא יכלו לצפות לשום תמורה ממי שחשבו לעוברי אורח אקראיים, וכשונמית שדחתה הצעתו של אלישע לתת תמורה למעשיה, דבק הוא במידותיו של הקדוש ברוך הוא ויש בו מדעת קונו - כוח הבריאה. מטעם זה, החסד יכול לגלגל זכות שתוליד חיים, תפקוד עקרות ותחיה מתים, ואילו האכזריות סופה שגוזרת כרת, אבדן וכיליון, כפי שראינו במעשה סדום, שעליה אמר יחזקאל: "הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקה" (יחזקאל טז, מט).

רב חסד - מה הוא, אף אתה

סוד חיים זה נגלה לו לעמודו של עולם, אברהם אבינו. כשם שהאמונה נגלתה לו מעצמו והתורה נבעה מכליותיו, כך דבק מאליו במידת החסד. אברהם ברר לו את מידת החסד והלך בה. שהרי במידותיו של אלוקיו היה דבוק, ועולם בחסד נבנה. בצלם אלוקים עשה את האדם. כשם שהאלוקים בבריאנו את העולם נותן הוא ומשפיע ואינו מקבל כלום לא מעולמו ולא

מבריותיו, כך האדם שנברא בצלמו ניטע בו כוח של נתינה ללא תמורה, חסד של אמת. ומי שגילה סוד זה גילה את סוד חיו ואת משמעותם. שהתורה נפתחת בגמילות חסדים ("ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם" [בראשית ג, כא]) ונחתמת בגמילות חסדים ("ויקבור אותו בגיא" [דברים לד, ו]).

האדם נצטווה ללכת בדרכי בוראו. סוד זה גילה אברהם, וחסד שגמל עם הבריות בנה עולם ומלואו. עקרת עד נפקדה בחיים ו"שחוק גדול ושמחה גדולה הייתה בעולם באותה שעה". כמה עקרות נפקדו אותו יום שנולד יצחק. החסד הביא לשמחה ובנה את בית ישראל. ונצטוונו על ידי הנביא להתבונן במעשה זה: "שמעו אלי רדפי צדק מבקשי ה' הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם. הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו" (ישעיהו נא, א-ב). עמודו של עולם הוא עמוד החסד. החסד הוא המפתח הפותח את מפתחות החיים.

חסד שאינו מתנת חינוך

הרמח"ל הסביר שהא-ל מכונה "ורב חסד" מפני שכל בריאת העולם ושפע החיים הוא נתינה בלא שום אפשרות של תמורה. והאדם, כפי שראינו, מצווה ללכת בדרכיו. כוח הנתינה הוא דביקות בדרכי הא-ל.

נעמיק באותה נתינה שמתאר הרמח"ל. המקרא אומר: "חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי" (איוב י, יב). חסד עשה ה' בנתינת חיים ובבריאת העולם, אבל לא נתנו מתנת חינוך, מפני שמתנת חינוך איננה חסד גמור. מתנת חינוך היא "נהמא דכיסופא", כלומר לחם מבייש. לא בה חפץ ה', הטוב ומטיב לכול. ומה היא המתנה האמתית? מתנה שיש עמה פקודה. חסד שיש עמו דרישה המאפשרת למקבל לקבל אותה בזכות עבודתו. הרמח"ל ביאר שאמנם ה' נתן חיים לאדם, אבל מיום בריאתו הוא ציווה עליו מצווה. שלא יהיו חיינו כמתנת חינוך, אלא שיזכה בה בזכות מעשיו, בזכות שמירת מצוות ה' ובזכות עמידתו בניסיונות שלעיתים קשים הם ומרים. והניסיון אמתי הוא, והעמידה בו היא זכות לאדם. ולצורך כך נברא יצר הרע, כדי שהחסד יהיה מושלם. וכדברים האלה כתב הרס"ג בפתיחת ספר המצוות שלו.

וזוהו פירוש הפסוק בתהלים: "ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" (סב, יג). והקשו המפרשים: אם כן אין זה חסד אלא תשלום? אלא שזו כוונת הפסוק: חסד אמתי עשה ה' עם האדם, לא נהמא דכיסופא, אלא חסד שיזכה בו האדם בזכות. ולך ה' החסד המושלם, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, וזוכה הוא לחסד בזכות מעשיו.

ובזה זכינו לפירוש חדש של המשנה החותמת את מסכת מכות ואת סדר נזיקין: "רבי חנניא בן עקשיא אומר: רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר". אתמהא: וכי מפני שרצה לזכותם, הרבה עליהם חובות?

והפירוש הוא: רצה הקב"ה לזכות את ישראל, כלומר שהנתינה תבוא להם בזכות ולא בכיסופא, לפיכך, הרבה להם תורה ומצוות, מאהבתו אותם. וזה ביאור הפסוק בנביא: "ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר" (ישעיהו מב, כא).

חכמה גדולה היא אהבת חסד אמיתי - שיש עמה נתינה ואין עמה כיסופא. נתינה שמלמדת את המקבל ומחנכת אותו ומציבה לו חובות ומצוות היא הנתינה המושלמת שעליה אפשר לומר שהיא הליכה בדרכי ה' - שחנן אותנו חיים, אבל פקד עלינו מצוות והעמידנו בניסיונות. ואולי זה פשר הצירוף: ורב חסד ואמת.

כך גם לפי המקור הראשון של המצווה, "ואהבת לרעך כמוך". לא נאמר ואהבת לרעך סתם, אלא כמוך. וכי איזו אהבה אדם מבקש לעצמו? אהבה שיש עמה בושה או אהבה שזוכה בה בזכות? ומה שמבקש לעצמו כך יגמול הוא לחברו, כמוך ממש.

השירות הלאומי - בנות הציונות הדתית עוסקות בתיקון עולם

הרבנית יפה גיסר, לשעבר יו"ר 'בת עמי' - שירות לאומי אזרחי, מרצה במכללת הרצוג - אלון שבות, מייסדת וחברת ועד מנהל של 'יסודות' - המרכז לליבון ענייני תורה ומדינה

אין כמו הדיון והעיסוק בשירות הלאומי כדי לשקף תהליכים שהציונות הדתית עוברת בעשורים האחרונים ואת המגזרים השונים המאפיינים את המבנה החברתי שלה. בחברה הציונית-דתית, מתקיימים זה לצד זה תהליכי פתיחות ותהליכים של התכנסות ושל בדלנות, ואלו משפיעים על תפיסת השירות הלאומי בעיני הבנות ובעיני החברה ומעלים שאלות שונות: למה שואף החמ"ד לחנך את בוגרותיו, מהי דמות הבוגרת האידיאלית, אם בכלל יש כזאת, ועוד. ההתלבטות בין שירות לאומי לבין התגייסות לצבא היא התלבטות מרכזית שבה עוסק החמ"ד בשנים האחרונות, וכן בנושאים רבים אחרים הקשורים בסוגיות דתיות-חברתיות שיוסדן במתח שבין הרצון להשתלב בחברה הישראלית ובין שמירה על זהות ציונית-דתית ברורה.

השירות הלאומי הוא אחד המפעלים החשובים והמפוארים של בנות הציונות הדתית. יש לציין כי בשנים האחרונות נהייתה מסגרת השירות הלאומי גם בית לאוכלוסיות מיוחדות המשרתות גם הן ב"צבא החברתי" של מדינת ישראל. בעלי צרכים מיוחדים, בעלי פטור מצה"ל, נערות ונערים במצבי סיכון ומצוקה משרתים במסגרות ייעודיות שמשמשות עבורם מסגרות הצלה ושתורמות לחזרתם לתפקוד נורמטיבי כאזרחים במדינה. כמו כן, מאות רבות של גברים מבני החברה החרדית פונים כיום לשירות מתאים במסגרת השירות הלאומי. בשנים האחרונות, הצטרפו אל השירות הלאומי בני ובנות המגזר הערבי והבדווני. השירות יוצר עבורם שער כניסה להשתלבות בחברה הישראלית.

השירות הלאומי מאפשר לאלו הפטורים משירות הביטחון, לאלו ששירותם נדחה ולאילו שלא נקראו לשירות צבאי סדיר לשרת את המדינה בדרך של התנדבות. השירות הלאומי פועל בתחומי ביטחון, כמו במשרד לביטחון פנים, בשב"כ ובמשרד הביטחון, וכמובן בתחומי חינוך, תרבות וקליטת עלייה, בריאות ורווחה חברתית ובתחומי פיתוח קהילתי, התיישבות ואיכות הסביבה. יעדי השירות הלאומי נקבעים בהתאם לשיקולים לאומיים, והשירות עצמו מתבצע בכל רחבי הארץ.

מסגרת השירות לאומי היא מסגרת הפועלת בחסותם של משרדי ממשלה שונים: משרדי החינוך, הרווחה והביטחון. אלו, בראשות הרשות לשירות לאומי אזרחי, יוצרים יחדיו את המסגרת לשירות.

זה למעלה מארבעים שנה, בנות מהחינוך הממלכתי-דתי מתנדבות בחוד החנית של העשייה החברתית, החינוכית והביטחונית במסגרות מגוונות ברחבי הארץ, למען אוכלוסיות שונות וכמענה לצרכים הרבים והשונים. רובן מתנדבות רק לשנה אחת, וכ-30 אחוז מהן למשך שנתיים. בכל שנה, בנות י"ב רבות בחינוך הדתי מבקשות להצטרף לשורות השירות הלאומי.

אוכלוסיית הבנות המתנדבות משקפת גם היא את כל רובדי החברה הציונית-דתית ואת בתי החינוך השונים שבחמ"ד. כל הבנות, כל אחת לפי כוחה ולפי יכולתה, פועלות משמעותית בעשרות תחומים ומשימות במחויבות, במסירות, ובאחריות למשימה שאליה נרתמו.

השירות הלאומי מפגיש את הבנות לראשונה עם החברה הישראלית על כל מכאוביה ואתגריו. במסגרתו, הן יוצאות לראשונה מן החממה הביתית והחינוכית אל העולם האמיתי ועוברות תהליך של צמיחה, של התמודדות ושל עיצוב זהותן הדתית. האתגר אינו פשוט. בראש ובראשונה, כולנו מעוניינים כי גם במסגרת השירות הלאומי, הבת תשמור על ערכיה, על אמונתה ועל עולמה הדתי, ואף תתחזק ותעמיק בו.

את הבנות המתנדבות מלוות רכזות, נשות חינוך, שאחראיות לסדר יומן ולשלומן הפיזי והרוחני. עמותות השירות הלאומי משקיעות מחשבה רבה ומשאבים רבים בכך שתקופת השירות - מתהליך הבחירה במקום השירות והשיבוץ של הבנות ועד סיום השירות - תהיה תקופה של שליחות גדולה, של תחושת משמעות וצמיחה אישית לבנות ושל תועלת מרבית למקום השירות שבו הן מתנדבות. כל מי שפוגש את המתנדבות הצעירות בשטח אינו יכול שלא להתרגש ולהתפעל מהיכולות, מהרצון מהשמחה ומהדרך שבה הן פועלות במשימות החברתיות המורכבות שעמהן החברה הישראלית מתמודדת.

ערכו של השירות הלאומי ברור. הוא חלק מההוויה החינוכית של הציונות הדתית, הרואה בעשייה, בנתינה ובאחריות חברתית וציבורית את עיקריה החינוכיים. השירות הלאומי הוא ביטוי מובהק למחויבות של היחיד כלפי החברה. הוא מחזק את הלכידות הלאומית ומסייע בהשגת יעדים לאומיים. רוב הבנות רואות בתקופה זו את אחת התקופות החשובות והמעצבות בחייהן הבוגרים. הן סבורות שההתנדבות תרמה להן רבות, באמצעותה הן למדו על המצוקות של החברה הישראלית, התבגרו,

למדו להיות עצמאיות, להכיר את עצמן ולבחון את דרכן בחיים. ואת כל זאת הן עשו בגילוי מוטיבציה ובשמחה.

במסגרת השירות הלאומי, הבת בוחרת במקום השירות, בתפקיד ובמשך השירות - שנה או שנתיים. לעתים, דווקא עובדה זו היא מקור להתמודדויות לא-קלות, הן מצד מערכות השירות הלאומי הן מצד הבנות. זו הפעם הראשונה בחייהן של הבנות הצעירות שהן נדרשות לתהליך של בחירה, לעמידה על יכולותיהן ועל רצונותיהן ולצורך בהחלטה ובקבלת אחריות מלאה על תוצאותיה. התהליך ויישומו אינם קלים, הן לבנות הן למסגרות השירות.

פעילות בנות השירות מציבה בפניהן אתגרים שונים. מחד גיסא, הבנות צעירות, מלאות שמחת נעורים, רעננות, אידיאליים ומוטיבציה לבנות עולם חדש, לשנות, להשפיע ולהיות משמעותיות. מאידך גיסא, הבנות חסרות ניסיון ורקע מקצועי בהרבה מן התחומים שבהם הן עוסקות. ההתמודדויות בשטח אינן קלות, אך עם זאת, לעתים החיסרון הוא היתרון: הבנות לומדות מניסיונם של אחרים, וערכם של המוטיבציה, של האנרגיות ושל הגיל הצעיר עולה לעתים על ערכו של ניסיון רב-שנים של אנשי מקצוע.

בהרבה ממקומות השירות, הבנות מצליחות להשפיע, לשנות ולהוציא ילדים ונוער ממצבי סיכון וממצוקות עמוקות. לרוב, הבנות נענות לכל משימה לטובת רווחת התושבים, והן שותפות בפרויקטים קהילתיים-חברתיים רבים, בשיתוף גורמי הרווחה והחינוך המקומיים.

אין ספק שבמקום שבו הבנות מעורבות בקהילה המקומית ושותפות בצוותי היגוי מקומיים, הן מצליחות להיות שותפות בקביעת סדרי עדיפויות, באיגום משאבים ובניצול כלל הכוחות הנמצאים במקום. במקרים כאלה, התרומה שלהן היא משמעותית ויש בכוחה לשנות את מציאות החברה ולצמצם את הפער החברתי ההולך וגדל בשנים האחרונות.

על-אף שבנותינו עושות למען הכלל ברצון גדול לנתינה ובתחושת אחריות כלפי החברה הישראלית, על-אף שהן מקבלות על עצמן אחריות למטלות לא-פשוטות וממלאות אותן על הצד הטוב ביותר, זוכה השירות הלאומי בתוככי הציונות הדתית לשיח ציבורי ביקורתי. זהו שיח שאינו מפרגן, ולעתים אינו מכבד, המתייחס בעיקר לתהליך השיבוץ של הבנות - תהליך הקודם ליציאה לשירות. כמו כן נשמעת ביקורת, לא-תמיד מוצדקת, על האווירה הרוחנית והדתית שבה מצויות הבנות בעת שירותן, ונשמעת תהייה בדבר החשיבות והצורך בהתנדבות בכלל. לצד ביקורות אלה, קיימת עשייה אקטיבית של חלקים אחרים בציונות הדתית למען הגדלת אחוז הבנות המתגייסות לצה"ל. השירות הלאומי מתמודד עם מבקריו ועם המסתייגים ממנו מלפנים ומאחור, והוא נתון במאבק מתמיד על מעמדו ולצער אינו זוכה תמיד למקום ולכבוד הראויים לו.

אי-אפשר להתעלם מהביקורת הקיימת והנוגעת באופיים של חלק מן המקומות שבהם הבנות משרתות ועל האווירה במקומות אלו, על מידת הליווי המקצועי והרוחני שמקבלות הבנות, ולעתים גם על כובד המשימות שבהן הן נוטלות חלק. ההתנדבות לשירות לאומי, על כל עוצמתה ועל כל העשייה הרחבה והמשמעותית שנעשית בה, אכן מעמידה לדיון סוגיות עומק מהותיות - סוגיות חברתיות, חינוכיות וגם הלכתיות. לעניות דעתי, ניתן להתמודד עם המורכבות והאתגרים שקיימים בתנועת ההתנדבות הגדולה הזו, לצד מחויבות דתית מוחלטת.

אנחנו כולנו חייבים להירתם יחדיו, בחשיבה ובמעשה, ליצירת גאוות יחידה וליצירת הד ציבורי הראוי לפועלן הגדול של המתנדבות, למעורבות גדולה יותר של מוסדות החינוך ושל ההורים בתהליך המקדים את היציאה לשירות הלאומי ובעיקר בהוקרה ציבורית רחבה, שהבנות ראויות לה, על השליחות הגדולה למען עם ישראל והחברה הישראלית כולה, שהן מעמיסות באהבה ובמסירות על כתפיהן הצעירות.

אשרי ישראל שאלה בנותיו.

תפיסת השירות הלאומי כחלק מעולמי הדתי

הרב יונה גודמן, מנהל חינוכי - רשת ישיבות ואולפנות בני עקיבא

הנחת עבודה

בנות דתיות רבות חשות שהבחירה לשרת במסגרת השירות הלאומי היא מעשה אזרחי נאה, כזה שלעתים קרובות מאפשר עשיית חסד חשובה, בין בתחומי חינוך ורווחה בין במסגרות אזרחיות שונות. לשון אחר, הצעירה רואה עצמה כבחורה דתייה, המקפידה על מצוות התורה, ובנוסף (וללא קשר), מקדישה מזמנה לשירות לאומי ותורמת תרומה חשובה בתפקיד שבו היא משובצת. הפן הדתי של שירות זה מתגלה, לכל היותר, בהשתתפותה בשיעור "אוריתא" (שיעור תורה שבועי לבנות שירות לאומי), אך על פי רוב, שיעור זה אינו מחובר מהותית לתוכן ההתנדבות שלה.

לעניות דעתנו, עמדה זו מוטעית. השירות הלאומי למסגרותיו צריך להיות פס כחלק מעבודת ה' שלנו. בהיותו השקעה בסיוע לעם ישראל, הוא חלק מעולמנו הדתי-יהודי, ומתוך כך: מימוש רצון ה' בעולם. כן, אפשר להיות "דתייה טובה" בהשקעה בשירות לאומי משמעותי, אף אם לעתים מתגלה קושי (בע"ה זמני) בהזדהות עם חלקים אחרים של עולמנו הדתי. כל זאת, ברוח דבריו של הרמח"ל: "אלה הם הרועים האמתיים של ישראל שהקדוש ברוך הוא חפץ בהם הרבה, שמוסרים עצמם על צאנז ודורשים ומשפילים על שלומם וטובתם בכל הדרכים" (מסילת ישרים יט - בביאור חלקי החסידות).

מתוך הנחת יסוד זו, נרצה - במסגרת קצרה זו - להציע נקודת מוצא אחת שכדאי להתייחס אליה בעת שאנו משוחחים עם תלמידות המתלבטות בבחירת דרך השירות שלהן.

נקודת מוצא בהסברה לבנות

אמרה עממית המיוחסת לר' ישראל מסלנט, אבי תנועת המוסר, קובעת כי "הרוצה להתרומם - אל לו לכרות בור לחברו, כי אם להקים במה לעצמו" (הרב דב כ"ץ, **פולמוס המוסר** [תשל"ב], עמ' 315). יסוד חינוכי זה נכון אף בבואנו לעודד בנות להתגייס לשירות לאומי. אל לו לאיש החינוך להציג את השירות הלאומי כעיר מקלט שחייבים להתכנס לתוכה. קו הסברה זה הוא נגיבי, מעורר נוגדנים וחסר את הסיכוי להישמע משכנע באוזניהן של בנות דורנו.

נהפוך הוא: יש להציג את השירות הלאומי כאידיאל שראוי לכתחילה לבכר. בנות השירות הלאומי משפיעות על עצם החברה ותורמות לאיכותה. הבחירה להקדיש שנה או שנתיים לעיסוק בנתינה (בכל מסגרות השירות הלאומי) ובחסד (בחלק גדול מהמסגרות) היא בחירה לעסוק בחזית של החברה הישראלית. בניו של אברהם אבינו הם, בין השאר, רחמנים וגומלי חסדים (יבמות עט), וכך גם בנותיו.

בתוך מערך השירות הלאומי יש מסגרות מסוימות המכונות "סיירת". לעניות דעתנו, השירות הלאומי כולו הוא סיירת. הצטרפות אליו היא בחירה בשירות בחזית, בלב ההשפעה והעיצוב של החברה הישראלית. הבחירה לשרת שירות לאומי היא זכות ולא בררת מחדל. מסר אמתי זה עשוי להתקבל על דעתו של חלק מהדור הצעיר, המלא באידיאלים וברצון לפעול למען העם והמדינה.

דגש חשוב להורה ולמחנך

במסגרת קצרה זו, נסתפק בציון נקודה חשובה אחת נוספת, נקודה ייחודית למסגרות השירות הלאומי הדתיות (ודוק: יש גם עמותות שירות לאומי שאינן דתיות במהותן. ראו לסייע לבנות להבחין בין שני הסוגים). נדמיון בת שמשרתת במסירות ובאחריות ומבצעת את תפקידה על הצד הטוב ביותר. ברם, בה בעת, היא נשחקת משמעותית מבחינה דתית. כאשר הבת משרתת באחת העמותות הדתיות, העמותה תעשה כל שלאל ידה כדי לסייע לבת מבחינה רוחנית. במצב המתואר לעיל, הרכזת המקומית, רכזת האזור, היועצת ולעתים אף המחנכת בכיתה י"ב יופעלו בניסיון לראות מה אפשר לעשות כדי לסייע לבת מבחינה רוחנית. גם העמותה מאמינה כי השירות עצמו הוא חלק מעולמנו הדתי וחלק מעבודת ה' של הבת. ממילא, לא יעלה על הדעת לעמוד מנגד במקרה שעולמה הדתי של הבת נשחק חלילה.

סוף דבר, קשיים ומקום לשיפור יש, כנראה, בכל מסגרת. אפשר בנקל להביא סיפורים על קשיים גדולים של בנות. על הכול צריך לעורר ואת הכול צריך לתקן. זאת ועוד: כל בת היא בתנו, וננסה ללוותה ולסייע לה, להאיר לה פנים ולחזקה. יש משמעות למטרה הראשית של המסגרת (בניין לב האומה) ויש משמעות לדרך שבה מציגים את השירות לבנות (לא כבררת מחדל אלא לכתחילה). ייתן ה' ונראה נחת מכל בנותינו, ושירותן יוסיף לא רק לבניין האומה, אלא גם לבניין זהותן ועולמן האישי.

על הכוח ועל התפקיד של המחנכת בהכנה לקראת שירות משמעותי

אורלי בטיטו, מפקחת כוללת מחוז מרכז, לשעבר מנהלת תיכון "מקיף תורני מדעי יגאל אלון"

הגדרות שונות יש למושג "חינוך", וכל הגדרה והגדרה מציגה גישה מהותית שונה. מילון אבן-שושן בפירושו מילה זו, מציג למעשה בקצרה את הגישות השונות: האחת - הקניית הרגלים, דרכי חשיבה והתנהגות; השנייה - אימון להרגלים מסוימים ולחשיבה מסוימת, השלישית - פיתוח כישורים הקיימים במתחנך.

בניגוד לשני הפירושים הראשונים, הפירוש השלישי מציג את עבודת המחנך כעמל להוציא מהכוח אל הפועל את הטמון בתלמיד פנימה. אין מטרתו של החינוך להקנות לתלמיד דבר מה שאין בו, אין מטרתו לעצב אותו לפי רצונו של המחנך, אלא לפתח את כוחותיו של התלמיד ואת יכולותיו ולהביאם לידי ביטוי. חינוך הוא מוכנות לתמוך בכל תלמיד ותלמיד, לכוונו ולסייע לו בהתפתחותו הערכית, התורנית והרגשית.

בהקדמה לספרו "חובת התלמידים", כתב האדמו"ר מפיאסצ'נה:

מחנך הרוצה לגלות את נשמת התלמיד הטמונה וגנוזה בו, לגדלה ולהבעירה כאש של מעלה אל מקום מרום וקדוש, מוכרח לחדור אל תוך קטנותו ונמיכותו עד אשר יגיע אל ניצוץ נשמתו הגנוזה והנעלמה להוציאה להצמיחה ולגדלה ע"פ דרכו של כל אחד. כי החינוך עיקרו לגדל ולפתח את טבעו והכשרתו של הנער הנמצא בו במידה קטנה או בכוח ובהעלם, ולגלותה עד אשר תהפוך לעץ גדול - עץ החיים.

בדבריו, הדגיש האדמו"ר מפיאסצ'נה כי לפעמים המחנך נדרש לחדור לקטנותו של התלמיד, כלומר לגלות כוחות גדולים שאפילו התלמיד עצמו אינו מודע להם. על המחנך להאמין בתלמידיו, לראות את הטמון בהם, ומתוך כך לסייע להם לפתח את כוחותיהם. חינוך הוא מתן תמיכה ועידוד, יעוץ וליווי, הוא שמחה בכל בחירה נכונה של התלמיד ובהצלחתו. המחנך הוא כמו גן, עליו לדאוג ששתייליו יקבלו קרקע מתאימה לגידולם, השקיה, שמש ואור - ואז הם יצמיחו פרחים ופירות.

משה רבינו, גדול מנהיגי עם ישראל והראשון בהם, מוגדר בתורה כעבד ה', וכשעם ישראל חטא והקב"ה הציע למשה ליצור ממנו עם חדש במקומו של עם ישראל, אמר משה: אם כך, "מחנני נא מספרך" (שמות לב, לב). גדולתו של משה כמנהיג הייתה משום שראה עצמו עבד, כלי להצמחת בני ישראל, משום שלא ביקש לבטא את שיש בו, אלא להביא לידי ביטוי את שיש בבני עמו.

אמנם, אין הכלי מסוגל לעשות שליחותו אם אין הוא ראוי בעצמו. טרם פטירתו של משה, הוא מינה את שבט לוי להיות מורי הוראה בישראל: "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל" (דברים לג, י). הספורנו על פסוק זה מפרש: "מאחר והוא שבט כשר, תן להם חן ושכל טוב שיורו משפטיך". לפי דברי הספורנו, מחנך צריך חן ושכל טוב. כישורים פדגוגיים ודידקטיקה טובה הם חשובים, אך חשובה מכך אישיותו של המחנך.

מחנך נושא על כתפיו אחריות רבה להצלחת תלמידיו. כדי להצליח בתפקידו ובשליחותו, הוא חייב להיות בעל סגולות אישיות, בעל מידות טובות. רק כך יוכל להוביל את תלמידיו בנתיב הנכון למיצוי יכולותיהם, רק כך יוכל להעניק להם כלים לשימושם בהמשך דרכם במסלול חייהם. חינוך, אם כן, דורש מהמחנך עוצמה אישית, ועם זאת ענווה - יכולת להיות כלי לפיתוח האחר, יכולת לראות את הטוב שבתלמידו, יכולת להביע את אמונתו בו.

בישעיהו לג, ו, נאמר: "והיה אמונת עתיך חסן ישועת חכמת ודעת יראת יהוה היא אוצרו". ובמסכת שבת (לא ע"א) סמכו חז"ל לפסוק זה את ששת סדרי המשנה לפי ענייניהם: אמונה - סדר זרעים, עתיך - סדר מועד, חוסן - סדר נשים, ישועות - נזיקין, חכמה - קודשים, דעת - טהרות. מדוע מוגדר סדר זרעים כסדר אמונה? הסביר רבי נחמן מברסלב כי אמונה היא כוח מצמיח ומגדל (ליקוטי מוה"ר, תורה ה). ככל שתאמין בדבר מה יותר, כך הוא יגדל יותר. אמונה בזוגיות מעצימה אותה, אמונה בתלמיד מצמיחה אותו.

אמונתו של המחנך בכוחותיו של תלמידו היא עיקר בחינוך תמיד ובמיוחד בשנה חשובה זו, שנה של סיום שנות הלימודים במערכת החינוך ומעבר לחיים של בגרות, של אחריות ושל עצמאות. שנה שבה יש להרחיב את כוחן של הבנות ואת אמונתן בעצמן כדי לאפשר להן לצאת ולפעול למען אחרים. לסייע להן לבחור, להתקדם, להשתלב ולהוציא את כל הגנוז בהן לפועל לטובת עצמן ולמען עם ישראל.

מחנכות יקרות, בכוחן לנתב כל תלמידה ותלמידה בדרכה שלה, לסייע לה להפיק את המיטב מעצמה, לנצל את כישורונתיה ולפתח את טבעה ואת האור הגנוז בה למקום של צמיחה, של ברכה ושל הצלחה.

חומר לרוח

הרב עוזי ביננפלד, ראש מדרשת "אורות עציון", גבעת וושינגטון

אצל חסידי אניפולי רווח הסיפור שלהלן: בעולם העליון, נפגש רבם, רבי זושא, עם הרב אברהם אזולאי, בעל "חסד לאברהם". אמר רבי אברהם לרבי זושא: "זושא אהובי, עשרה ספרים קדושים חיברתי, ובכולם לומדים בעולם העליון, ובכל זאת אין מזכירים כאן את שמי כלל... ואילו כשמזכירים כאן את שם כבודו, נעשה רעש בשמים... ספרים לא חיברתם, מה עשיתם, אם כן, בעולם ההוא?"

מעניין מה יענה רבי זושא על שאלה זאת? מה מכל מעשיו המיוחדים וצדקתו יבחר לציין? מה הדבר שנחשב לדורות הבאים יותר מהפצת תורה בספרים? לפי המסופר, השיב רבי זושא: "ספרים לא חיברתי, אלא בכל ליל שבת, הייתי ניגש למטבח שבביתי ואומר 'שבת שלום' לנשים שעזרו להכין את מאכלי השבת עבור החסידים שבאו לאניפולי. מיד היו עוזרות המטבח מחבקות זו את זו ומבקשות סליחה ומחילה זו מזו כמו בליל יום הכיפורים. וכל זה, מגודל חיבת השבת וקדושתה שהשפיעה עליהן." שקע רבי אברהם במחשבות ואמר: "אם כך, הכול ניחא!"

כתיבת ספר היא פרי עמל ולימוד של שנים, מיצוי של חכמה ושל רצון לשתף אחרים, ובעצם להיות מצע עבור הלומדים הבאים. עבודת המטבח היא הכרח המאפשר לחסידים לשהות בשבת במחיצת רבם הנערץ. לכאורה, עבודה זו אינה תכלית, אלא מצע המאפשר את הלימוד הרוחני. כתיבת ספר היא עשיית הרוח לחומר, מעין בריאת עולם, ואילו עבודות הבישול והאפייה הן סך הכול עיבוד מזון, עשיית מוצרי מזון משובבי עין, ערבים לחך, מדיפי ריחות, מחומרי גלם, יצירת חומר מחומר. רבי זושא בברכתו "שבת שלום" לעובדות המטבח הבין את מלוא המשמעות של עיסוקן ושל מאמציהן - אין זה עיסוק חומרי וסייעני גרידא, אלא עיסוק להתעלות החומר לרוח. זהו תפקידו הנכון של האדם - להביא עצמו ואת הסמוכים לו ליכולת התעלות. רבי זושא מבין שזהו מקומן האמתי של הנשים - עמלות במטבח, ולא המטבח הוא מקומן. על כן הוא מקדים לומר להן "שבת שלום", להעביר מן החול אל הקודש, ומחזיר להן בכך התעלות תחת מעשיהן המאפשרים לתלמידיו-חסידיהם ולעצמם ולברך ולהתברך בברכת "שבת שלום" בבית המדרש.

החיים אינם רק כלי להבעת רעיונות רוחניים, הנשארים אף לאחר המוות בספר פרי יצירתו של האדם. החיים הם עצמם ספר! "וכל מעשיך, בספר נכתבים" (אבות ב, א). על כן, התעוררו הנשים אחר ברכת "שבת שלום" של רבי זושא למעין ערב יום כיפור. ערב יום כיפור עצמו הוא יום שהאוכל בו נחשבת לו אכילתו כאילו צם יומיים. האכילה של ערב יום כיפור היא הכנה להתעלות של יום כיפור הקדוש, הרוחני. בערב שבת, חשו הנשים את הרוח המנשבת מיום הכיפורים על כל המעשים. הנשים התחבקו וביקשו סליחה ומחילה זו מזו כבליל יום הכיפורים. פתאום הכול קיבל פרופורציה. כשעובדים יחד, יכולים להיווצר מתחים - אחת זריזה ומספיקה יותר מחברתה, אחת עשתה טעות וקלקלה - והנה בא הרבי והזכיר למה הכול נועד, מה תכלית המעשים "אשר ברא א-לוהים לעשות" (בראשית ב, ג) והדביק את כל המעשים ביראת ד'.

בתפילה של מוצאי שבת, תיכף לפני שחוזרים לחיי חולין, אנו מבקשים: "הי רצון שיהיו הימים הבאים לקראתנו לשלום, חשוכים מכל חטא, מנוקים מכל עוון ומדובקים ביראתך". הנה, באה לידכן הזדמנות גדולה לפעול בשליחות, לסייע לציבור, לתרום לחברה. זו הזדמנות להבין שאני הנני מיוחדת, אך לא יחידה! שאין אני כמו כולם, אך בהחלט עם כולם ועבור כולם. הבנה זו תקל עלייך בשליחות. כדברי האישה בשונם: "בתוך עמי אנוכי יושבת" (מלכים ב, ד, יג).

בהצלחה!

שירות משמעותי

הרב יהושע קמפינסקי, מנהל "אולפנת הרא"ה" רמת גן

המושג "שירות משמעותי" הרבה פנים לו: שירות משמעותי למשפחה הפרטית ושירות משמעותי לחברה הלאומית. אנו יודעים כי חינוך הוא תהליך ארוך טווח, ולכן אנו משתדלים לחנך את הבנות לחיבור עם הקהילה בדרכים שונות החל מחטיבת הביניים באולפנה.

1. בבית ספרנו יש קבוצת מורות העוסקת בנושא הקהילה: רכזת התפתחות אישית ומעורבות חברתית, רכזת חברתית, רכזת חסד, רכזת שירות לאומי, רכזת אישות ומשפחה.

רכזת חברתית - עוסקת בכל התכניות החברתיות, ובהן תכניות אשר במרכזן התייחסות לציונות הדתית כקהילה התורמת לחברה מתוך הכרה דתית.

רכזת חסד - יוזמת מבצעי התנדבות לאורך השנה.

רכזת התפתחות אישית ומעורבות חברתית - עוסקת בתכנית רב-שנתית למען הקהילה בכיתות י"א.

יועצת ורכזת שירות לאומי - עוסקת בהכוונת הבנות למסגרות השירות לסוגיהן.

רכזת אישות ומשפחה - עוסקת בשיחות כלליות ואישיות המתייחסות למערכת הזוגית ובהכנת הבנות לחיי משפחה.

עצם העובדה כי חמש מורות מצוות בית הספר עוסקות בנושא נתינה וחסד מעצימה את הנושא בבית הספר. העשייה החינוכית מתפרשת על פני שש שנים - החל מכיתה ז' ועד כיתה י"ב.

2. בנוסף לכך, מתקיימת בבית הספר תכנית "מעגלי מנהיגות", המאפשרת לתלמידות להשתתף במעגלי הנהגה שונים. כך חלק ניכר מהתלמידות באות לידי ביטוי בתחומי עשייה רבים. בכל מעגל מדריך מורה המרכז את הפעילות. המעגלים כוללים: מדריכות בבני עקיבא, מדריכות של"ח צעירות, מדריכות חונכות, מועצת תלמידות ומכללה לביטחון לאומי.

בתעודה, אנו מציינים את פעילותה של כל תלמידה, זאת כדי לעורר מוטיבציה לפעול במעגלי המנהיגות ולהגביר בתלמידות את התחושה כי החינוך לערכים מתקיים לצד הלימודים השוטפים.

3. כדי לתת מקום של כבוד לנושא הערכי, אנו מחלקים תעודות הצטיינות פעמיים בשנה בכל הכיתות. המחנכת בוחרת בתלמידה מכל כיתה, ובמעמד חלוקת התעודות, היא מציינת את פרטי העשייה המשמעותית הערכית של תלמידה זו.

חלוקת התעודות נעשית כדי ליצור קהילה ערכית בסביבת בית הספר.

לסיכום, שירות משמעותי של תלמידה המסיימת את מערכת החינוך נגזר מחינוך לשירות משמעותי לאורך שנותיה במערכת. אי-אפשר להגיע להישגים טובים ללא תכנית מסודרת, מאורגנת ומתוכננת היטב הנפרשת על פני שש שנים. כן חשוב מאוד שתכני התכנית יגעו בכל תלמידה ותלמידה. תלמידה שבזכות היחס הפרטי והאישי שקיבלה מרגישה שייכות לקהילת בית הספר תדע להחזיר באותו מטבע עם יציאתה את המערכת. לכן, היחס האישי הפרטי הוא גורם מרכזי מאוד בהשגת היעד של שירות משמעותי.

חז"ל כבר קבעו שאחרי הפעולות נמשכים הלבבות, ומכאן ששירות משמעותי צריך להתחיל בעשייה משמעותית של התלמידה בכל שנותיה בבית הספר.

מנהיגות נשית

שרה אליאש, ראש "אולפנת להב"ה" לשעבר ואם לשש בוגרות שנתיים שירות לאומי

"שמעו אלי רודפי צדק... הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם" (ישעיהו נא, א-ב). אני פותחת את פרשת חיי שרה ומנסה להביט אל דמותה של אם האומה. הפסוק בישיעיהו מתאר אותה כממשיכה לחולל אותנו מן העבר הרחוק אל העתיד. מה אני רואה בדמותה?

בתקופה שבה לנשים לא היה כל מעמד, בעולם גברי וכוחני, שרה ניצבה לצדו של אברהם בשוויון מלא (מלבד מאשר בתחום הנבואה, שבו, לפי חז"ל, יפה כוחה מכוחו), בשותפות מלאה וגיירה נשים - חוללה שינוי רוחני וחברתי בעולם.

בת מאה כבת עשרים כבת שבע ליופי ולתמימות. אישה יפה הייתה שרה. מהיפות בנשות תבל, אמרו חז"ל, אישה שיופיה הפנימי קרן אל החוץ, שכל תלאותיה, סבלה וניסיונותיה לא פגמו באמונתה הפנימית, שתמימותה נותרה בעינה וכן גם יופייה.

"איה שרה אשתך", שאלו המלאכים את אברהם, והוא ענה: "הנה באוהל" (בראשית יח, ט). הרב נריה, בספרו "נר למאור", כתב על כך: "אכן זה המופלא בחיי האישה האם. הם מלאים תוכן רב, יצירת חיים, הנפש אשר עשתה - ועם זאת היא באוהל. שם המרכז משם היא שואבת את הכוחות". לפעול מתוך האוהל זה לפעול בענווה, ללכת עם המציאות ובו בזמן לרומם אותה.

בנות יקרות, אתן יוצאות מהתיכון, מהאולפנה, מלאות רצון וכוח לשנות את העולם. הבחירה בשירות לאומי מצריכה התגברות ואמונה. אמונה בכוח לחולל שינויים במעשים קטנים וגדולים וכוח פנימי המאפשר להתרכז בנתינה חברתית.

בנות השירות הלאומי הפזורות בכל הארץ שינו את פני הפריפריה, ולא פעם קבעו בה את מגורי הקבע שלהן בעקבות השירות. לפעמים חיוך קטן, מילות עידוד לילד מתקשה, כניסה למשפחה - הופכות עולם ומלואו. בידיכן כוח נפלא להעניק משמעות למעשים שלכאורה הם קטנים, ובאמצעותם לקדם ולהצמיח.

בנות יקרות, תפקידן בשנה הקרובה יהיה, בדרך כלל, מורכב וקשה. אתן נזרקות בבת אחת, לאחר הכנה מועטה, להתמודדות עם ילדים, עם נוער, עם קשישים, עם הורים, עם מועצות מקומיות, עם מנהלי בתי ספר, עם מנהלי מחלקות שונות, עם שותפות לדירה. תפקידן יהיה מורכב כי תצטרכו לעתים לדעת להיות בורג קטן כביכול, ועם זאת לדעת שיש בכוחן לשנות עולמות.

אני תמיד מתפעלת מהתושייה ומהעוצמה של הבנות בהתמודדותן בסביבה מורכבת כל כך, ועם זאת יודעת שיש רגעים קשים ומייאשים - בזמנים כאלה, מומלץ מאוד להתייעץ. להיות בקשר עם דמות בוגרת, הורים, מחנכת לשעבר, רכזת השירות. לא לשמור בבטן.

לעתים, קשה לשמור על גובה רוחני ואמוני כשקיימות טרדות קטנוניות, קשה לשמור על מבט תמים ובהיר במציאות שוחקת.

אני מאחלת לכן שתקבלו את ברכתה של שרה, את מעיין הכוח, החסד, התום והאמונה.

לקראת שירות לאומי משמעותי

ד"ר חוה אנקור, יועצת ומדריכה בשירות הפסיכולוגי הייעוצי ומאמנת אישית, עסקית ומשפחתית.

אני רוצה לשרת שירות משמעותי, רוצה להטביע חותם... רוצה לשנות במקום שאגיע אליו - פעמים רבות, שמעתי אמירות אלו מבנות שבאות לשירות בברק בעיניים וברצון לעשות כל כך הרבה טוב. הן מגיעות בהתלהבות רבה, וכשלא הכול מסתדר כמו בתכניות שלהן, מגיעה האכזבה ובעקבותיה התסכול, ולעתים, כשלא נמצא פתרון משביע רצון, הן מתחילות לחפש מקום אחר שיהיה משמעותי, שיאפשר להן להטביע חותם ולהביא לידי ביטוי את רצונן לשנות. בשנים האחרונות, יותר ויותר בנות מתחילות לשרת במקום מסוים, ולאחר זמן קצר מאוד מתאכזבות ומחפשות מקום חליפי. תחילת השנה מאופיינת בנדודים ובחיפושים - שהיה אפשר למנוע בהכנה נכונה ובדיבור על כל הקשיים הצפויים.

מניסיוני, בשלב ראשון, כדאי להבין מהי המטרה בשירות בכלל ובשירות הלאומי בפרט. אם מטרתה היחידה של הבת היא להגשים את עצמה ולהתפתח - יש כאן טעות. נכון שהתפתחות אישית היא תוצאה רצויה ומבורכת של השירות, אבל ראוי להבין שתקופה זו צריכה להיות מכוונת לתרומה משמעותית למדינה ולעם. זו הזדמנות ראשונה לנערה לתרום מעצמה, בהתנדבות מלאה, ובכך להכיר תודה למדינת ישראל. זהו שלב בהתבגרות שבו הנערה עוברת ממצב שבו הייתה בחזקת מקבלת בלבד למצב שהיא בחזקת נותנת! נתינה ללא תמורה כספית, אך בתמורה משמעותית של הערכה ושל תודה מצד הסובבים אותה.

הבנות עשויות למצוא עצמן במצבים לא משמעותיים לכאורה, של עבודה לוגיסטית - גזירת בריסטולים, הדבקה וצילום. ואנו עלולים לשמוע אותן אומרות: "בשביל זה באתי?" התשובה היא כן, גם בשביל זה באת, חלק מהעבודה במקומות השירות השונים כוללת עשייה טכנית, על-אף שזו נתפסת כלא-משמעותית. כשמכירים בזה שכדי שפעולה תהיה משמעותית יש להכין אותה ולהתכונן אליה, קל יותר לקבל את המשימות הטכניות הללו. יש לדעת שגם אם הושקעה עבודה רבה ולאחריה באה אכזבה, יש להמשיך פעם שנייה, שלישית וכן הלאה. גם אם באים מעט חניכים, עושים אתם הכול, כמו בתכנית המקורית, כדי שהם יהיו השגרירים שלהן, ובפעם הבאה יבואו יותר. גם אם לא באים המונים, המדריכה היא משמעותית. בת השירות הלאומי פוגשת את התלמיד, את הקשיש, את העולה. היא מתייחסת, אומרת מילה טובה, שמה לב. באמצעות העשייה שלה, באמצעות ההתמדה, היא יכולה להיעשות למשמעותית עבורם, ב"פכים הקטנים" של היומיום, בעיניים הנוצצות ובלב שנפתח. לא משנה מה תהיה העשייה ואיפה היא תהיה, היא תהיה משמעותית! כשעמדת הנפש של הבת היא נתינה ואהבה, היא תעמוד בציפיות. זה הדבר שהכי יקדם עשייה משמעותית.

בהצלחה!

פרק 4

מודל עבודה בית ספרי - מרכז הכוון

לקראת שירות משמעותי של הבת

כללי

מינהל החינוך הדתי שוקד על טיפוח זהות ציונית-דתית בקרב תלמידיו לאורך כל התהליך החינוכי - החל מגן הילדים ועד לסיום הלימודים בכל מוסדותיו.

חינוך הבת לשירות משמעותי הוא אחד היעדים המרכזיים של החמ"ד. יעד זה דורש התייחסות חינוכית ממוקדת לאורך שנות ההתבגרות של הבת ולקראת מועד השירות.

מוסדות החינוך משקיעים משאבים רבים בחינוך תלמידותיהן לשירות משמעותי. מינהל החמ"ד, בשיתוף מינהל חברה ונוער והאגף לשירות לאומי, מציע בזאת לייעל את התהליך בשתי דרכים:

1. **הקמת מרכז הכוון בית ספרי** - שיתכלל את העשייה החינוכית בתחום הכנת הבת לשירות משמעותי. מנהל בית ספר ימנה רכז הכוון, שיהיה אחראי למרכז ההכוון ולבניית תכנית תלת-שנתית שתאגם את כלל המשאבים ואת כלל בעלי התפקידים במוסד החינוכי הקשורים בתהליך הכנת התלמידות לשירות משמעותי.

2. **מינוי יועצת הכוון אחת מטעם כל העמותות** - שתפקידה לכוון את הבת לשירות משמעותי מיטבי.

· **המוסד החינוכי** יקים מרכז הכוון בית ספרי, ימנה רכז הכוון בית ספרי ויכין תכנית תלת-שנתית להכוון לשירות משמעותי.

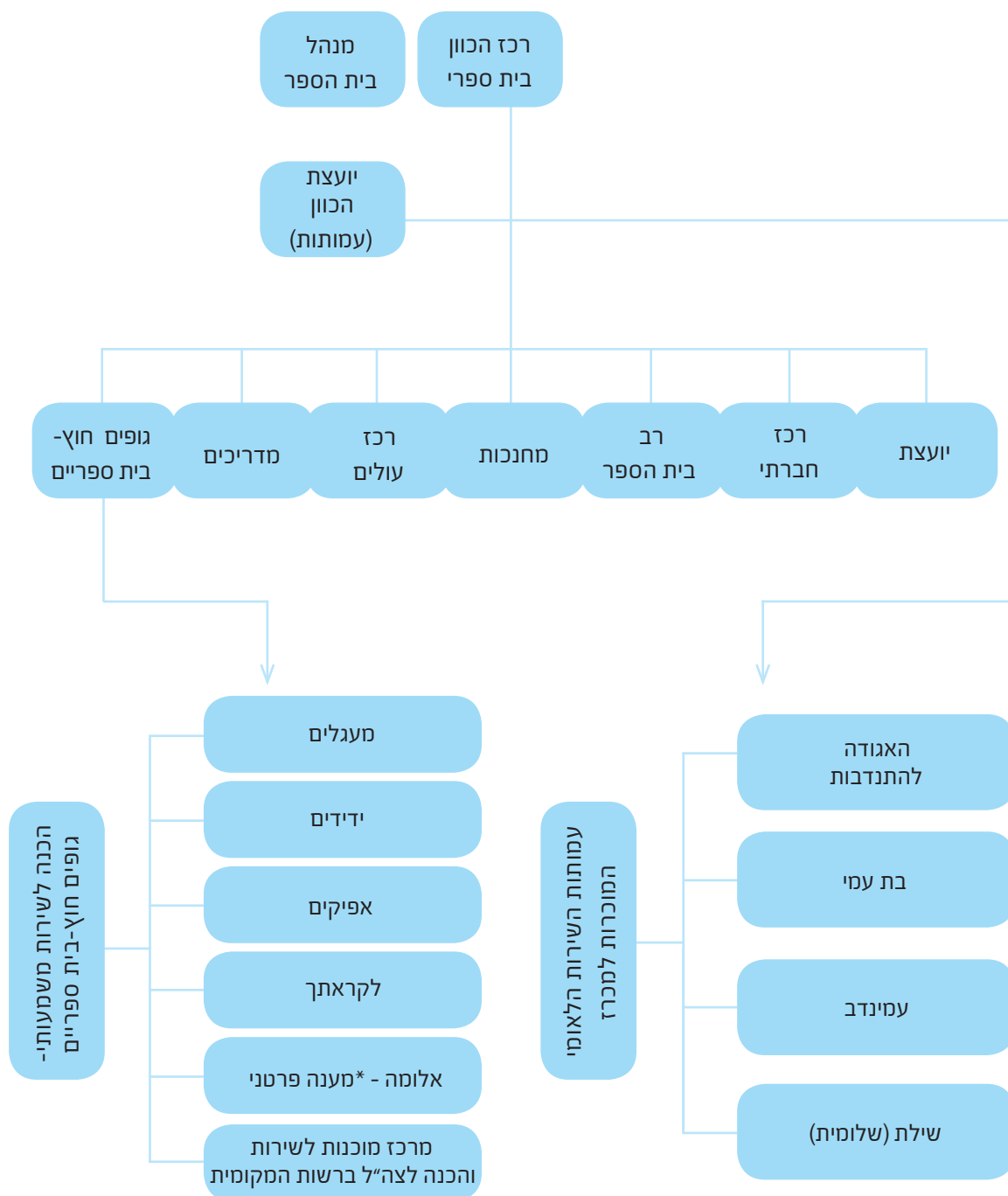
· **עמותות השירות הלאומי** יכשירו יועצות הכוון לנתינת מענה כולל ומקצועי, ללא קשר לעמותות השונות.

משימות מרכז ההכוון

משימה	כלים
1. עידוד לנכונות לשירות משמעותי.	שיעורי חינוך שבועיים בכיתות י"ב - חוברת שלמה תפורסם במהלך תשע"ז.
2. טיפוח המודעות העצמית של הבנות במטרה שיכירו בתחומי החוזק שלהן ובמטרה לחזק בהן את כישורי קבלת ההחלטות לקראת בחירה במסלול שירות המתאים להן.	מחון אישי. שיעורי חינוך שבועיים בכיתות י"ב - בחוברת זו. נשלחו כמה שיעורי חינוך לדוגמה.
3. חשיפת ההורים לתהליך ההכוון והשיבוץ ושיתופם בו.	במ"ה, בית מדרש הורים, בנושא שירות משמעותי.
4. שיבוץ לשירות (שיבוץ מותאם של כלל הבנות).	קיום קשרי עבודה עם עמותות השירות הלאומי. יריד שירות לאומי מחוזי.
5. הכנה ומתן כלים להתמודדות עם אתגרים ועם דילמות במהלך השירות.	שיעורי חינוך שבועיים בכיתות י"ב. בחוברת זו. מפגשים עם בוגרות וביקור במקומות שירות שונים.
6. ליווי הבנות הבוגרות במהלך שנות השירות וקיום קשר אישי רציף עמן. ביצוע תהליכי הערכה של תהליך השיבוץ שקדם לשירות.	הטמעת תכנית "חמ"ד של בוגר": ביקורים, תקשורת, מפגשים קבוצתיים.
7. ביצוע תהליכי מדידה והערכה רפלקטיביים על התהליך התלת-שנתי בתחילתו, באמצעו ובסופו.	הגדרת יעדים מדידים, בניית מחון ועיבוד תוצאות, ישיבת מנהל בית הספר עם רכז מרכז ההכוון ועם נציגי המרכז להסקת מסקנות להמשך פעילות המרכז.

בעלי תפקידים במטה ההכוון הבית ספרי

מרכז הכוון בית ספרי - תהליך עבודה

שלב א'

גיבוש צוות מרכז

(יועצת, רכז חברתי, רב בית הספר, מחנכות, מדריכות וגופים חיצוניים)

מינוי רכז הכוון בית ספרי

פיתוח מודל עבודה תלת-שנתי לכיתות י"ב

הגדרת מטרות, נושאים לשיעורי חינוך, התנדבויות, ירידים וכד'

שלב ב'

יומיים מרוכזים
של הכוונה

השתתפות ביריד
שירות לאומי מחוזי

תהליך עבודה עם מדריכת ההכוון (מטעם השירות הלאומי)

הכנה כיתתית בשיעורי חינוך

הכוונה אישית
על-פי מחוון, הכנת
תיק אישי וליווי עד
לשיבוץ סופי

בניית פרופיל שכבה

(עולות חדשות, חתכים
סוציו-אקונומיים, איתור
לתפקידי איכות)

שלב ג'

קיום קשר עם הבוגרות במהלך
שירותן וקיום תהליכי הערכה
למדידת הצלחת השיבוץ של
מרכז ההכוון

פיתוח תהליכי תיעוד, משוב
והערכה רפלקטיבית לתהליך
התלת-שנתי

דוגמה לתכנית של מרכז הכוון בית ספרי לשירות משמעותי של הבת

מטרות-על	קהל יעד	יעדים	דרכי ביצוע	גורמים משתתפים	תאריכי יעד	אחריות
עיצוב זהות צינית-דתית ברוח חזון החמ"ד	צוות מורים והנהלה	1. הקמת ועדת היגוי בית ספרית. 2. בניית תכנית בית ספרית ייחודית, מבוססת נתונים ותואמת את מטרות בית הספר. 3. הפעלת התכנית.	• קיום מפגשים של בעלי תפקידים על-פי ל"ז מתוכנן. • מחנכות. • יועצת. • רכזי שכבות ו"י-ב.	• מנהל בית הספר. • רכז מרכז הכוון בית ספרי. • רכז חינוך חברתי-ערכי. • מחנכות. • יועצת.	בחופשת הקיץ ובמהלך השנה.	• רכז מרכז הכוון. • בית ספרי. • הנהלת בית הספר.
2. הכנה לשירות משמעותי של הבת הדתית	כיתה י'	הכרת ההעדפות האישיות, החוזקות והכישורים של הבנות.	• התנסות בתכנית להפתחות אישית ומעורבות חברתית. • ליווי אישי של הבנות, קיום דיאלוג עמן ומתן משוב לכל תלמידה. • שיעורי חינוך.	• מחנכות. • רכז מרכז הכוון בית ספרי. • רכז מעורבות בית ספרי. • מקומות ההתנסות (בתכנית התפתחות אישית ומעורבות חברתית).	במהלך השנה.	• מחנכת. • רכז מרכז הכוון. • בית ספרי.
	כיתה י"א	1. בירור אישי של הכישורים ושל הנטיות של הבנות. 2. משמעות הנתינה. 3. קבלת החלטות. 4. הכנה לריאיון אישי וקבוצתי.	• סדנות. • שיעורי חינוך. • שבוע התנדבות.	• מחנכות ו"א. • גורמי חוץ (סמינריון, סדנה, תאטרון וכד').	לאורך השנה.	• רכז מרכז הכוון. • בית ספרי. • מחנכת.
		הכרת תהליך המי.ליוון.	• שיחה עם יועצת הכוון לשירות לאומי. • שיעורי חינוך.	• מחנכות כיתות י"א. • בוגרות שבשירות לאומי.	מומלץ לקראת אמצע שנת הלימודים בכיתה ו"א או בסופה.	• רכז מרכז הכוון. • בית ספרי.

דוגמה לתכנית של מרכז הכוון בית ספרי לשירות משמעותי של הבת

2. הכנה
לשירות
משמעותי
של הבת
הדתית

כיתה י"ב					בוגרות בית הספר
חשיפה לתחומי שירות.	• ערכי נתינה וחסד בשנות השירות. • שירות משמעותי. • כלים להכנה לשירות ולהתמודדות במהלכו.	• שיחה אישית. • חשיפת כלל האפשרויות.	• מעקב אחר המיונים של הבנות ואחר שיבוץן.	• חמ"ד לתמיד - קיום קשר רציף עם הבוגרות.	
• גורמי חוץ. • מדריכת הכוון מטעם השירות הלאומי.	• שיעורי חינוך לאורך השנה • לבחור נכון. • מקומם של ההורים בתהליך. • התמודדות עם תשובות שליליות. • קשיים עם סמכות. • קשיים עם שותפות ועמיתות.	• שיחה אישית. • חשיפת כלל האפשרויות.	• שיחות אישיות עם הבנות.	• מסרונים. • ערב בוגרות. • ביקורים.	
ספטמבר-אוקטובר.	לאורך השנה.	סוכות-פסח: שלב הסירות לאחר פסח: • מדריכת הכוון מטעם השירות הלאומי. • סגירת שיבוץ	• מחנכות. • רכז מרכז הכוון בית ספרי. • יועצות.	• רכז מרכז הכוון בית ספרי. • מחנכות. • מנהל בית הספר.	
• רכז מרכז הכוון בית ספרי	• רכז חינוך חברתי-ערכי. • רכז מרכז הכוון בית ספרי. • יועצות. • רכזת שכבה.	• רכז מרכז הכוון בית ספרי.	• רכז מרכז הכוון בית ספרי.	• רכז מרכז הכוון בית ספרי. • רכז מרכז הכוון בית ספרי. • מנהל בית הספר.	

פרק 5

תכנית לכיתות י':

על חסד, על נתינה ועל מעורבות חברתית

פעילות מס' ו

אבני הדרך שלי

רציונל

"ובכל הערכים כולם, כל אדם בונה לו אמת, יושר, יופי וטוב בפני עצמו - כפי מידתו"

(הרב קוק, מתוך הספר "אורות הקודש")

"ערך הוא רעיון שאדם או קבוצת אנשים או חברת בני אדם מאמינים בו וחיים על פיו, שעל-כן הם מסוגלים - באין דרך אחרת - גם להקריב את חייהם ובלבד שלא לאבד את טעם חייהם."

(עמוס עוז)

"ערכים הם אמות מידה שרצוי שיהיו לכל אדם כדי שיוכל לקבוע עמדות, גישות, העדפות והתייחסויות לעקרונות ולנורמות. החברה מבקשת שבניה יהיו מסוגלים **לבחירה אישית**, המבוססת על שקילות מצבים, על הערכתם של העניינים התואמים את השקפת העולם של האדם."

(מרים ברלב [1999], ערכים וחינוך לערכים, סוגיות בהשתלמויות מורים ירושלים, עמ' 81)

ערכים, כלימוד מוסרי, צומחים באדם עצמו בעקבות התנסות, וכך כתב הרמב"ן באיגרת לבנו: "וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו". לכן חשוב לאפשר למשתתפות להתנסות בעיצוב סולם הערכים שלהן ולבטא את הערכים החשובים עבורן בכל תחומי החיים, ובהתאם לכך לקבוע מטרות ושאיפות להמשך דרכן בחיים. בפעילות זו, בהתאם לערכים שיועלו בה, יקבעו מטרות ההתנדבות, ההתנסות המעשית, של המשתתפות בתכנית "התפתחות אישית ומעורבות חברתית" בכיתה י'.

מטרות

1. לברר את הערכים שלפיהם אנחנו פועלים.
2. להבין את תפקיד הערכים כגורם מכריע בהחלטות ובפעולות שלנו.
3. להציב מטרות לקראת ההתנסות המעשית בתכנית "התפתחות אישית ומעורבות חברתית".

עזרים

- נספח 1: דף שאלות למילוי אישי, כמספר המשתתפות.
- נספח 2: ערכים - רשימת ערכים.
- נספח 3: ציור של אבני דרך.
- נספח 4: כרטיס משימה קבוצתית.

הכנה

יש לרשום את הערכים (נספח 2) על רצועות בריסטול ולתלותן על הקיר.

מהלך הפעילות

שלב א' - אישי במליאה

חלק א'

כל משתתפת תקבל דף ועליו שאלות (נספח 1). המשתתפות יענו בדף זה על חמש שאלות לפחות. כמה מהמשתתפות תצגנה את התשובות שכתבו.

שאלה לדיון

מה משותף לכל השאלות ואיך הן קשורות לערכים שאנו מאמינים בהם?

תשובות אפשריות

- ערכים הם דברים שלמענם אני מוכנה לעשות משהו: להשקיע, לוותר ואפילו להקריב מעצמי.
- הערכים החשובים ביותר הם דברים שאיננו מוכנים לוותר עליהם.

חלק ב'

המנחה יתלה על הקיר רשימה של ערכים (נספח 2).
כל משתתפת תקבל ציור של אבני דרך (נספח 3).
על כל משתתפת להתבונן ברשימת הערכים ולכתוב על אבני הדרך ערכים המנחים אותה בחיים.

שלב ב' - קבוצתי

המנחה יבקש מהמשתתפות להתחלק לקבוצות. המנחה ייתן כרטיס משימה קבוצתית (נספח 4) לכל קבוצה.

שלב ג' - במליאה

כל קבוצה תציג את המטרות שבחרה ותנמק את בחירתה.

שאלות לדיון

1. אילו מטרות נבחרו בכל הקבוצות? על מה זה מעיד?
2. כיצד אפשר להגשים את המטרות שבחרתן?
3. מה למדתן במהלך הפעילות?

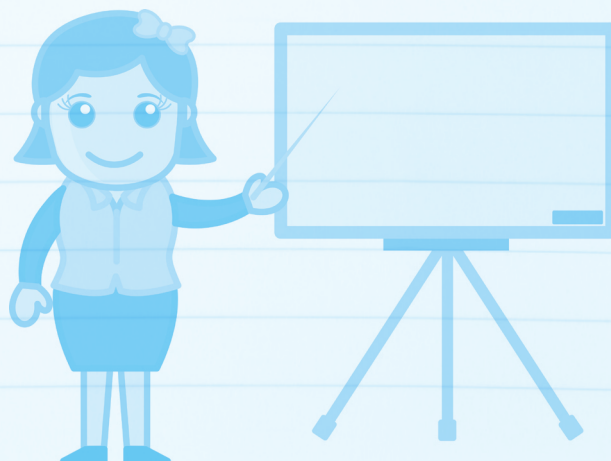

נספח ו

דף שאלון אישי

קראי את השאלות והשיבי על חמש שאלות לפחות.

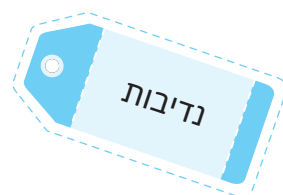
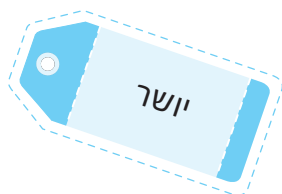
- למען מה אני אצא להפגין?
- "עולם חסד יבנה" - איזה מחיר אישי אני מוכנה לשלם למען מימוש ערך זה?
- למה ולמי אני מוכנה לתרום מחצית מדמי הכיס החודשיים שלי?
- באיזו פעילות אני מוכנה להשקיע שעתיים בשבוע או יותר?
- עבור מה אני מוכנה לוותר על שעות שינה?
- נגד מה אני מוחה ואיך אני עושה זאת?
- האם הייתי משקרת בשביל משהו או משהו?
- בשביל מה אני הולכת לבית הספר?
- עבור מה אני חושבת שהייתי מוכנה להקדיש את חיי?
- על מה בחיים שלי לא הייתי מוותרת בשום פנים ואופן?
- במצוות שבין אדם לחברו, הדבר החשוב בעיניי הוא:
- הייתי מוכנה לוותר על הישיבה בארץ בשביל...
- אילו מנהגים אקח מבית הורי להמשך חיי?
- בהיותי בחורה דתית, איך אני רואה את אורח החיים שלי בעתיד?

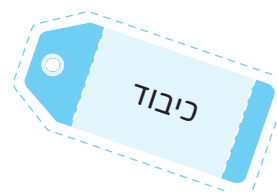
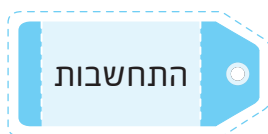
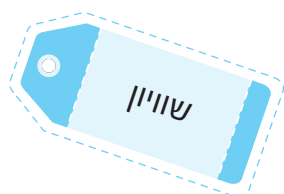
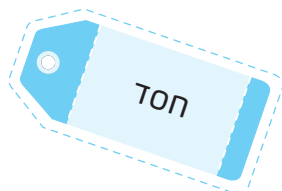
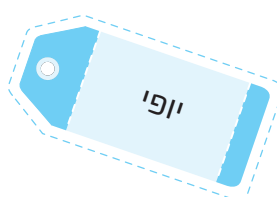
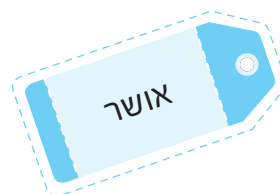

נספח 2

ערכים

נספח 3

אבני הדרך שלי

הסתובבי בחדר, קראי את הערכים התלויים על הקירות.
אילו ערכים מנחים אותך בדרך? רשמי אותן על האבנים

נספח 4

כרטיס משימה קבוצתית

1. כל משתתפת תציג את "אבני הדרך" שלה בפני הקבוצה ותנמק את בחירתה בהן.
2. הקבוצה תנסה לגבש "אבני דרך" קבוצתיות.
3. הקבוצה תדון בשאלה: לפי הערכים שהעליתן, אילו מטרות תציבו לכן לקראת ההתנסות המעשית?
4. עליכן לבחור ב-2-3 מטרות ולהציגן במליאה

פעילות מס' 2

מעורבות חברתית ואחריות אישית על-פי חזון החמ"ד

רציונל

חזון החמ"ד הוא בחזקת "יין ישן בקנקן חדש" - חזון שהוא נר לרגלינו היום, שבסיסו ועקרונותיו מושתתים על הררי קודש. יעד משרד החינוך לטיפוח מעורבות חברתית ואחריות אישית הוא ביטוי לחיים של יהודי מאמין - המודע לעצמו, המחויב לקיום מצוות והמעורב בקהילה, בעם ובמדינה. במהלך שבוע החמ"ד, אפשר להתייחס לחזון החמ"ד ולקיים פעילות זו, שנועדה לברר את הקשר שבין המושגים מעורבות חברתית ואחריות אישית.

מטרות

1. לברר עם המשתתפות את משמעות המושג "מעורבות חברתית ואחריות אישית" עבור יהודי מאמין.
2. לבחון את מידת המעורבות החברתית והאחריות האישית הנדרשת מאתנו על-פי חזון החמ"ד.
3. לעודד את המשתתפות לגבש להן חלום וחזון אישיים, שיש בהם גם אחריות אישית וגם מעורבות חברתית.

עזרים

- נספח 1: חזון החמ"ד, כמספר המשתתפות.
נספח 2: אני מתחבר - מילים וביטויים מתוך חזון החמ"ד, כתובים בגדול על כרטיסיות.

מהלך הפעילות

חלק א' - במליאה: מעורבות חברתית ואחריות אישית על-פי חזון החמ"ד

- המנחה יחלק למשתתפות את חזון החמ"ד (נספח 1) ויקריאו באוזניהן.
- המנחה יאפשר לכמה משתתפות להביע חוויה או מחשבה בהקשר לחזון החמ"ד (חיבור אישי, מחשבה, חוויה שעברתי, חזון החמ"ד מזכיר לי... וכד').
- המנחה יפזר כרטיסי ביטויים ומילים (נספח 2) הנגזרים מתוך חזון החמ"ד על רצפת החדר ויבקש מכל משתתפת לבחור במילה או בביטוי שאליהם היא מתחברת.

שאלות

1. מדוע בחרת במילה או בביטוי זה דווקא?
 2. האם קיים מכנה משותף לפתקים שנבחרו? אם כן, מהו?
 3. מה אפשר ללמוד מהתבוננות בפתקים שנותרו על הרצפה?
- המנחה יבקש מן המשתתפות לבחור מבין מטרות החמ"ד במטרות הדורשות מאתנו מעורבות חברתית ואחריות אישית ולהדגים זאת.

חלק ב' - אישי במליאה: היינו כחולמים, החלום והחזון

1. המנחה יבקש מן המשתתפות לעצום עיניים ו"לחלום" על מטרה, רעיון או מעשה שהיו רוצים להביא לכלל מימוש בתחום אישי, משפחתי, חברתי, קהילתי או ארצי.
הערה: מומלץ להשתמש בטכניקה של דמיון מודרך ולהנחות את המשתתפות בחלום.

הצעה לדמיון מודרך

- עצמו עיניים, נשמו עמוק, הרפו את גופן... וכעת דמיינו את עצמכן בעולם אחר.
דמיינו עצמכן בעולם ללא מגבלות של זמן, של כסף, של משאבים, של מקום, של מגדר, של סטיגמות חברתיות, של מוסכמות חברתיות.
חלמו על משהו גדול שהייתן רוצות לעשות.
תכננו את החלום בפרטי פרטים: מקום, זמן, שותפים, צבע, צורה, צליל, אווירה וכדומה.
נסחו את החלום במילים ורשמו בפתק.
הוסיפו לפתק רשימת משימות ראשוניות לביצוע. הטמינו את הפתק במקום מוכר.
וכעת פקחו את עיניכן לאט לאט...
2. המנחה יבקש מן המשתתפות לשתף את המליאה בחלום שניסחו.

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי

בעזרת צור ישראל וגואלו
שב העם היהודי לארץ ישראל
והקים בה את ביתו הלאומי,
ובכלל זה את מוסדות המדינה,
משרד החינוך ואגפיו.

חזון החמ"ד

החינוך הממלכתי-דתי

פרק 5

מינהל החינוך הדתי על ראשיו, מחנכיו, מנהליו, מפקחיו וחברי מועצת החמ"ד, מחויבים לחינוך ילדי ישראל ליראת שמים ולחיי תורה ומצוות באהבה. אנו פועלים כדי להתקרב ולקרב אל אבינו שבשמים - מתוך אמונה עמוקה והשקפת עולם מגובשת ושקולה, מתוך מחויבות לחינוך כשליחות לכלל ישראל, מתוך שאיפה לשותפות ביצירת חברת מופת ומתוך מחויבות לתורה ולהלכה.

בתי החינוך של החמ"ד הם כמשפחה עבור כל הבאים בשעריהם: תלמידים, הורים, מורים ומנהלים - **בית חינוך כמשפחה**.

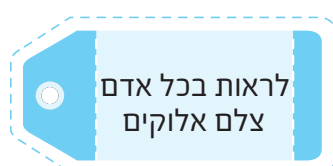
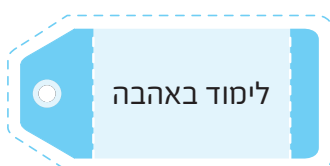
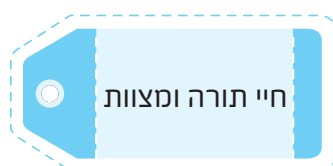
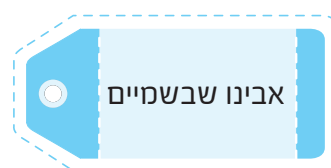
בתי החינוך של החמ"ד הם בתים של תורה, של יראת שמים ואהבת ה' ושל מידות טובות ודרך ארץ.
בתי החינוך של החמ"ד מעודדים טיפוח זהות אישית ציונית-דתית חברתית-אזרחית.
בתי החינוך של החמ"ד מלמדים באהבה ומחזקים את רוח האדם.
בתי החינוך של החמ"ד מקדמים למידה משמעותית, חדוות הדעת ומצוינות.

נספח 2 - אני מתחבר

מילים וביטויים מתוך חזון החמ"ד

"ואהבת לרעך
כמוך"

חדוות הדעת

משפחה

חינוך לחיי תורה
ומצוות

מצוינות

בתים של תורה

בין אדם לעמו

בין אדם לעצמו

יראת שמים

מידות טובות

פעילות מס' 3

על חסד ועל נתינה

רציונל

"על שלושה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים" (אבות א, ב)

עזרה לזולת, ובפרט אם הזולת הוא אדם סובל, היא אחת מן המצוות הנעלות שבתורה, ועליה אמר רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה" (ספרא, קדושים, פרשה ב). חכמים הפליגו בחשיבותה ובשבחה של מצווה זו, הידועה גם כמצוות גמילות חסדים, עד שאמרו שהיא אחד מן העמודים שעליו מושטת העולם. טיפוח מעורבות חברתית ועשיית חסד בקהילה במסגרות השונות היא תשתית להכנת המשתתפות לשירות משמעותי בעתיד.

מטרות

1. לאפשר למשתתפות לבחון היבטים שונים של קבלה ושל נתינה.
2. לעורר את מודעות המשתתפות למצבים שונים של קבלה ושל נתינה אצל כל אחד מאתנו.
3. לטפח מצבים של נתינה חברתית שלא בעליונות ובפטרונות.

עזרים

- נספח 1: הצעות לשירים, היגדים וקטעים קצרים שעוסקים בנתינה, גיליונות נייר גדולים, צבעים ועיתונים.
- נספח 2: סרטון על מתנדבים: <https://www.youtube.com/watch?v=24rrM-LHk5U&spfreload=10>.

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה

המשתתפות יושבו במעגל כיסאות במרכז הכיתה. המנחה יפתח: בחיי היומיום, כולנו חווים מצבים שבהם אנו נעזרים ומקבלים מאנשים שסביבנו ומצבים שבהם אנו נותנים ומסייעים לאחרים.

1. נסו לחשוב על הפעם האחרונה שבה קיבלתן סיוע ממישהו (סיוע חומרי, רגשי, עזרה, עצה וכו') ושתפו אותנו: כיצד חשתן עם בקשת העזרה שלך? מה חשתן עם קבלת הסיוע? מה חשתן לאחר מכן?
2. נסו לחשוב על הפעם האחרונה שבה סייעתן למישהו מסביבתך: כיצד חשתן עם בקשת העזרה? מה חשתן עם נתינת הסיוע? מה חשתן לאחר מכן?

שלב ב' - קבוצתי

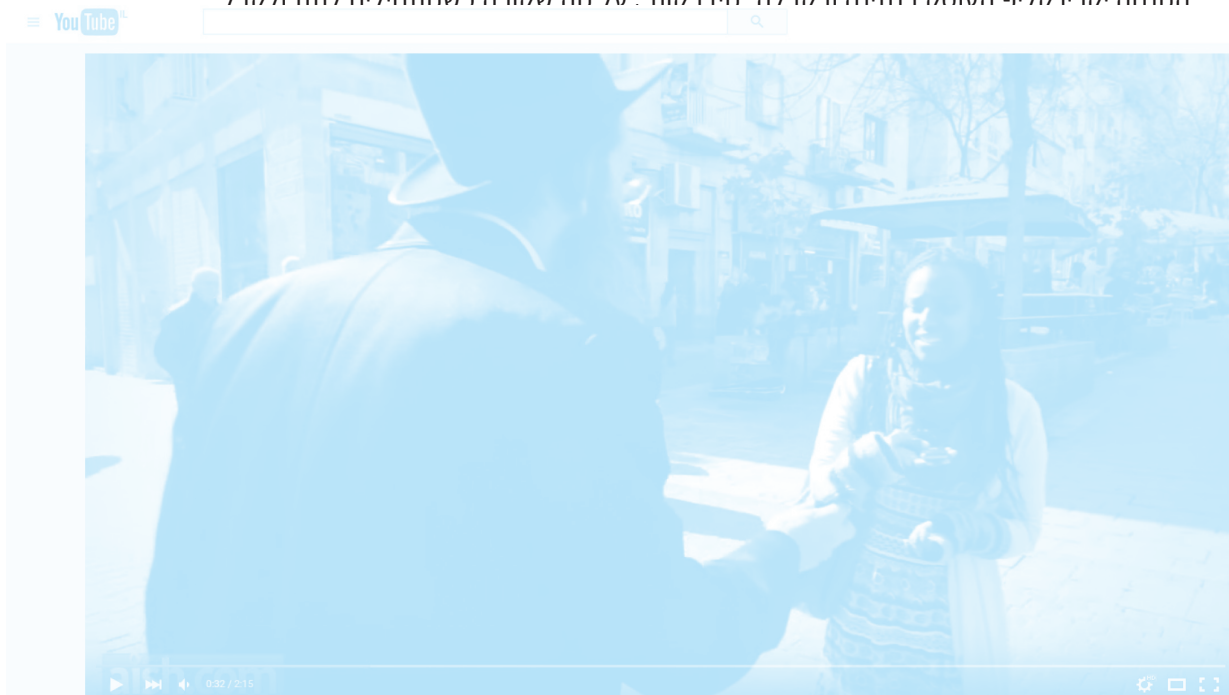
המשתתפות יתחלקו לקבוצות בנות 5-6 משתתפות. כל קבוצה תתבקש לבחור טקסט אחד מתוך רשימת ההצעות לשירים, היגדים וקטעים קצרים שעוסקים בנתינה ותתבקש לעצב את "תמונת הנתינה או הקבלה" כפי שהיא עולה מהפרשנות של הקבוצה לטקסט שבחרה.

שלב ג' - סיכום במליאה

- נציגות הקבוצה יציגו את השיר שבו עסקו ואת הכרזה שעיצבו.
- המוחה יקרין קליפ העוסק ברוחיה ובהרלה "חידרהות" על חה שבורה בשמחחילית לחח ולהרל

נספח ו - הצעות לשירים, היגדים וקטעים קצרים שעוסקים בנתינה

שירים בנושא נתינה:

אם אין אני לי מי לי/ אודי דויד

לתת ולקחת/ שלמה ארצי

לתת/ חמוטל בן זאב

להתנדב מכל הלב/ דנה שץ

תן כתף/ נעמי שמר

צל ומי באר/ יורם טהרלב

כולנו זקוקים לחסד/ נתן זך

האורח/ נעמי שמר

היגדים וקטעים קצרים בנושא נתינה

"אדם חייב לעשות למען האחרים ולא להעלים עין;
אם הוא רואה שריפה, עליו לנסות ולכבות אותה;
אם אין ברשותו דלי מים, הוא יכול להשתמש
בכוס;
אם אין לו כסף, יש לו כף,
ואם אין לו כף - אז יש לו כפית".
(עמוס עוז)

"לתת כמו הפרחים,
מפיצים ריח לכולם:
בלי חשבונות, בלי תמורה,
סתם משום שהם פרחים"
(אסתר קל, מתוך השיר "סיפור כמו הפרחים")

"צו החיים תן וקח.
כך נברא העולם; שכל אדם יהיה משפיע ומקבל,
ומי משאין בו שניהם כאחד - הריהו כאילן סרק."
(ר' יצחק מזידיטשוב)

"שמחה באה ממילוי החיסרון, על כן כערך
השאיפה כן ערך השמחה במילואה. כוח הנתינה
איננו שוֹרָה כי אם על השמח בחלקו. הנותן הוא
יראה בכל דבר גדול, וגם בקטן, את חסדי ה'
יתברך ואת טובותיו אשר אין קץ להן. ויהיה בראותו
כי כן, הלוא ישמח במתנות האלה שמחה רבה
ויהיו חייו מאושרים תמיד. מן השמחה והאושר
האלו נובעות הנתינה והאהבה."
(הרב אליהו דסלר, מתוך הספר "מכתב מאליהו")

"יותר ממה שאנחנו אוהבים אנשים על הטוב אשר
עשו לנו, אנו אוהבים אותם על הטוב אשר עשינו
להם."
(לב טולסטוי)

"מה שעשינו למען עצמנו בלבד, מת איתנו.
מה שעשינו למען אחרים ולמען העולם - חי
לנצח."
(אלברט פוק)

"יש לך - תן. קשה? אני יודע. אבל תן בכל זאת. ללא תרעומת, מכל הלב. זה חשוב. נסיון - ומי יודע? אולי בשורת הימים שיגיעו (לא כ"כ מהר), כאשר ישתנה האדם (חייבים להאמין), והוא ייהנה יותר לתת מאשר לאגור. פשוט לא יהיה מסוגל לנהוג אחרת. בינתיים תעניק משלך באורך רוח, עד אשר (חייבים להאמין) יחלוק האדם בשמחה את מה שיש לו".

(יאנוש קורצ'אק)

שני אגמים יש בארץ ישראל: האחד, מימיו מתוקים ודגים חיים בו. כתמי ירק מפארים את גדותיו. עצים פורשים את ענפיהם עליו ושולחים את שורשיהם הצמאים לתוך מימיו המבריאים. לאורך חופיו משחקים הילדים, כפי ששיחקו ילדים בימי התנ"ך. נהר הירדן מביא אל הים הזה מים נוצצים שירדו מעל הגבעות. האנשים הקימו את בתיהם סמוך לגדותיו, הציפורים בנו כאן את קניהם, וכל בעלי החיים שמחים על שזכו לשבת במקום הזה.

נהר הירדן ממשיך לזרום דרומה ומשתפך לתוך ים אחר. כאן אין זכר לדגים, עלה אינו רועד, ציפורים אינן שרות, ילדים אינם צוחקים. הנוסעים פונים מכאן ובוחרים בדרך אחרת. אוויר כבד תלוי על פני המים, אדם חיה ועוף אינם שותים ממי האגם.

מהו הגורם להבדל עצום זה בין שני האגמים שאינם רחוקים זה מזה?

לא בנהר הירדן האשם, הוא מגיר את מימיו לתוך שני האגמים. לא בסביבה שבה הם נמצאים האשם, ולא באדמה שמסביב.

הרי מקור ההבדל: ים כינרת מקבל את מימי הירדן, אך אינו שומרם לעצמו: תמורת כל טיפה הזורמת לתוכו הוא מזרים טיפה אחרת מתוכו.

האגם השני ערום יותר, הוא אוגר את המים הבאים לתוכו בתאוה של קמצן. הוא לא יוציא את המים מתוכו. כל טיפה הבאה אליו הריהו שומר עליה.

ים כינרת נותן, ועל כן ים החיים הוא. הים השני אינו נותן מאומה, ובני האדם קראו לו "ים המוות".

שני אגמים יש בארץ ישראל, שני סוגי בני אדם יש בעולם.

(כתבה: בריה ברטון. תרגם: י' לבנון)

פעילות מס' 4

אזרחות ישראלית - ביטוי מעשי של ראשית צמיחת גאולתנו

אָבִינוּ שְׁשָׁמִים, צוּר יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלֵנוּ, בָּרַךְ אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, רִאשִׁית צְמִיחַת גְּאֻלָּתֵנוּ

רציונל

אפשר לעסוק בנושא המעורבות החברתית במסגרת התכנית "להיות אזרח" - תכנית חינוכית לקראת קבלת תעודת זהות, המחזקת את תחושת השייכות למדינה.

קבלת תעודת הזהות היא צעד משמעותי בחייו של אדם ולא רק הליך פורמלי של מוסדות המדינה. זהו סוג נוסף של טקס התבגרות, עת כל אחת ואחד מאיתנו הופכים להיות אזרחים בוגרים של מדינתנו. קבלת תעודת הזהות אינה רק זכות אלא גם חובה - להיות אזרחים פעילים, מעורבים ושומרי חוק.

מאז שב עם ישראל לארצו והפריח בה את השממה, אנחנו חיים בתקופה של אתחלתא דגאולה.

"מרן הרב זצ"ל [...] ראה בעצמאות המדינית את התנאי האידיאלי ואת האמצעי העיקרי במכוון האלוקי למילוי ייעודו של עם ישראל כממלכת כוהנים וגוי קדוש... הפסגה של מילוי הייעוד היא בתור עם, ובתור עם המושרש בארצו, החי חיים טבעיים, עם בריא וחסון, הניחן בבריאות הגוף, בארץ פורחת ומשגשגת, אשר אינו נופל מבחינה פיסית מכל עם אחר." (הרב ישראלי [תשס"א], הרבנות והמדינה, ירושלים: ארז, עמ' 273)

במשך אלפי שנים, היה העם היהודי בגלות ולא ידע טעם עצמאות וריבונות. עבור חלק גדול מבני הנוער, המדינה מובנת מאליה, וכן גם קבלת תעודת הזהות הישראלית.

ראוי לתת לתלמידים את תעודת הזהות במסגרת טקסי הוקרה על עשיית חסד ועל מימוש התכנית "התפתחות אישית ומעורבות חברתית" ולציין בכך שהם הוכיחו, לעצמם ולקהילה, שהם נכונים לתרום תרומה אזרחית משמעותית לאחר ומסוגלים לכך.

מטרות

1. להעלות למודעות כי קבלת תעודת זהות היא פלא והיא חלק מראשית צמיחת גאולתנו.
2. לדון בתרומתם של בני הנוער לקהילה ולחברה בישראל בתכנית "מעורבות חברתית והתפתחות אישית".
3. לחזק בקרב המשתתפות את תחושת השייכות למדינה ולעמוד על חשיבותה של אזרחות פעילה בחברה הישראלית.

עזרים

נספח 1 - כרטיס משימה קבוצתית, "התגלות מלכות שמים", כמספר הקבוצות.

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה

המנחה יפתח: אתם עומדים לקבל תעודת זהות. תעודת הזהות היא מסמך רשמי שמדינת ישראל מעניקה לאזרחיה עם הגיעם לגיל 16.

1. מה אתם מרגישים לקראת מעמד זה?
2. יש מדינות המתנות את קבלת האזרחות בתנאים שונים (ידיעת השפה, ידיעת הסמלים, בקיאות בחוקים בסיסיים, התנדבות בקהילה). לדעתכם, האם יש לחייב אזרחים לפעילות בקהילה לפני קבלת אזרחות?
3. האם לדעתכם, יש משמעות דתית לקבלת תעודת הזהות הישראלית? פרטו.

שלב ב' - קבוצתי

המשתתפות יתחלקו לקבוצות בנות 5-6 משתתפות. כל קבוצה תקבל כרטיס משימה קבוצתית, "התגלות מלכות שמים", ותבצע את המשימה.

שלב ג' - סיכום במליאה

- נציגי הקבוצה יציגו את עיקרי הדיון שנערך בקבוצתם ואת האירוע שבחרו.
 - המנחה יקריין בפני המשתתפות קליפ העוסק במעורבות חברתית. לאחר הסרט יקיים דיון. סרטים מוצעים:
1. "הקהל למען ציון" - סרטון המתאר את עבודת נוער "הקהל למען ציון" במחוזות השונים בשנים תשע"ב-תשע"ה. נוער "הקהל" בחר והוביל יוזמות לקידום ארבעה נושאים ערכיים: תפילה - עבודה שבלב, צדק חברתי, יחד שבטי ישראל ודור המסכים: https://www.youtube.com/watch?v=i_1rYDN6Ka0&feature=youtu.be
 2. "ערבות הדדית עכשיו": <http://www.youtube.com/watch?v=fyFP3N2wfKY>
 3. "מה עשית היום", אהרון רזאל: <https://www.youtube.com/watch?v=GBrET4kb5M0>

שאלות לדיון

1. מדוע חשוב להיות אזרח המעורב חברתית?
2. לדעתכן, מה חשוב, כדאי ורצוי לעשות כדי להמשיך להרבות אור ולממש את היותכם אזרחי ישראל במדינת ישראל ראשית צמיחת גאולתנו?

נספח ו

כרטיס משימה קבוצתית - התגלות מלכות שמים

עיינו בקטעים שלהלן ודונו בשאלות

מִן הָרֶב זַ"ל [...] ראה בעצמאות המדינית את התנאי האידיאלי ואת האמצעי העיקרי במכוון האלוקי למילוי ייעודו של עם ישראל כממלכת כוהנים וגוי קדוש. אמנם גם בגולה, בפזורה היהודית בכל קצווי תבל, ניתן לעבוד את ה', אבל זוהי עבודת היחידים, שגם אם רבים הם, אין זה אלא אוסף של יחידים. הפסגה של מילוי הייעוד הוא בתור עם, ובתור עם המושרש בארצו, החי חיים טבעיים, עם בריא וחסון, הניחן בבריאות הגוף, בארץ פורחת ומשגשגת, אשר אינו נופל מבחינה פיזית מכל עם אחר, ועם זאת מהווה חטיבה מיוחדת במין האנושי, אשר אינו הופך את הגוף ואת מאווייו כעניין בפני עצמו, אלא כמאפשר להגשים את דרך ה' אשר הנה "צדקה ומשפט" בכל מהלך החיים, לא רק של הפרט, כי אם של כל העם והמדינה כולה.

(הרב ישראלי, **הרבנות והמדינה**, ירושלים: ארז הוצאה לאור, תשס"א, עמ' 273)

מדברים על "אתחלתא דגאולה". לדעתי, זהו כבר אמצע הגאולה. ההתחלה הייתה כבר לפני מאות שנים. אנו נמצאים בטרקלין ולא בפרוזדור. כשאתם תסתכלו ברשימת העולים לארץ בימי עזרא ונחמיה, תראו בין היתר שכתוב שם כי כמה משוררים ומשוררות עלו לארץ, ורש"י אומר: כדי להרבות שמחה בישראל. גם כאן צריך להרבות בשמחה בחג העצמאות - בשמחה על גילוי השכינה ושיבת ציון ובשמחה על מלכות ישראל הנבנית מחדש. זוהי התגלות מלכות שמים.

(דברים שנשא הרב צבי יהודה הכהן קוק, יום העצמאות תשי"ב, מתוך, **תורה ומלוכה**, עמ' 102)

תקומת המדינה היא קידוש השם שאין כדוגמתו.
 "השם" - פירוש התגלות ה' בעולם. התגלות ה'
 בעולם במלוא גודלה ושלמותה, יכולה להיות ע"י
 כלל ישראל כשהוא יושב בארצו כעם ריבוני.
 (הרב חיים דרוקמן, ראש ישיבת "אור עציון" וישיבות בני
 עקיבא)

תעודת הנוער, וכן תעודת כל איש טוב במדינה,
 היא להרבות אור, לעשות קצת יותר ממה
 שהמדינה מחייבת אותו... והעשייה שיש בה
 ממש היא עשייה חיובית.
 (דוד בן גוריון, מתוך: **הזקן והעם**, משרד הביטחון, 1997)

שאלות לדיון

1. לפי מקורות אלו, איזו משמעות דתית אפשר לראות בקבלת תעודת הזהות הישראלית:
 - בקידום ייעודו של עם ישראל
 - בקידוש השם
 - כחלק מאתחלתא דגאולה
2. אזרחות פסיבית ואזרחות פעילה

בדו"ח קרמניצר "להיות אזרחים" (1997), נאמר כי: "אצל חלק ניכר מן הישראלים תפיסת האזרחות היא בעיקרה פסיבית, ועדיין לא קנתה לה אחיזה מספקת התפיסה שלפיה אזרחות היא העצמה לפעילות ענפה בתחום החברתי והפוליטי, המתבטאת ביכולות להשפיע על עיצוב התחום הציבורי". לדעתכם, מה ההבדל בין אזרחות פסיבית לאזרחות פעילה? הדגימו. באיזה אזרחות אתם בוחרים? מדוע? איזה סוג של חברה נוצרת בכל אחת מהן? באיזה חברה הייתם רוצים לחיות?
3. כוחו של הנוער
 - דוד בן גוריון ציפה מבני הנוער לעשייה של ממש. האם יש לחייב בני נוער לעשות דבר מה כתנאי לקבלת תעודת זהות? אם כן, מה יש לחייב אותם לעשות? מדוע?
 - הדגימו חוויות או אירועים שחוויתם בתכנית "התפתחות אישית ומעורבות חברתית" ושיש בהם עשייה של ממש. בחרו באחת הדוגמות לספר עליה במליאה.

פרק 6

תכנית לכיתות י"א על החשיבות שבשירות

רציונל

בכיתה י"א, ההכנה לשירות משמעותי תיעשה בשני היבטים:

- בהיבט כללי, במישור ערכי - חסד, נתינה ותרומה למדינה.
- בהיבט אישי - תהליך קבלת החלטות ומימוש עצמי.

במהלך השנה, הבנות תעבורנה תהליך של בירור ערכי בשאלות למה לשרת ואיזה תחום שירות מתאים לאישיותן.

בירור זה יעזור לכל בת להכיר בכוחותיה וביכולותיה ויסייע לה להעצים את אישיותה ולפתח ולבחור בתחום משמעותי המתאים לה לשירות.

פעילות מס' 5

למה לשרת - מימוש עצמי ושליחות

רציונל

לכאורה קיימת סתירה, או למצער מתיחות, בין הרצון למימוש עצמי של הפרט לבין ביצוע משימה לאומית, כמו שירות לאומי, לטובת עם ישראל ומדינת ישראל.

ברצף הפעילויות שלהלן, נציג בפני התלמידות את תפיסת העולם היהודית הגורסת כי שליחות של אדם בעולם נובעת דווקא ממימוש הכוחות והכישורים הייחודיים לו. בירור אישי יוביל הן למימוש עצמי והן לבחירה בשליחות ראויה. גם במהלך ביצוע השליחות הכללית, יש מקום להגשמה אישית ולסיפוק הצרכים האישיים של כל פרט ופרט על-ידי יצירת איזון בין התחומים.

מטרות

1. לסייע לבת המועמדת לשירות להבהיר לעצמה את יחסה העקרוני לשירות.
2. לחשוף את המשתתפות למתח שבין מטרות פרטיות למטרות כלליות בשנת השירות ולהבנה שבשביל לשרת שירות משמעותי יש לאזן ביניהן.
3. לתת לגיטימציה לרצון למימוש צרכים אישיים גם במסגרת השירות לטובת הכלל.
4. להביא למודעות ששירות לטובת הכלל הוא אכן יסוד בתפיסה החברתית היהודית ובסיס לכל חברה מתוקנת.
5. להביא למודעות המשתתפות כי אדם נברא לשם שליחות בעולם הזה וכי תפקידן לחתור למימוש שליחותן.
6. להבהיר למשתתפות כי הצרכים מרובים וכי בת השירות ממלאה תפקידים משמעותיים ונחוצים.

עזרים

- נספח 1: "בירור אישי בדרך למימוש עצמי", דף משימה אישית, כמספר המשתתפות.
- נספח 2: "בירור אישי בדרך למימוש עצמי", דף ריאיון זוגי, כמחצית ממספר המשתתפות.
- נספח 3: "שליחות ומימוש עצמי - הילכו שניהם יחדיו", דף לימוד, כמספר המשתתפות.
- נספח 4: "גם וגם" - מימוש צרכים אישיים במסגרת השירות לטובת הכלל, דף משימה אישית, כמספר המשתתפות.
- נספח 5: "שו"ת בשליחות", דף משימה, כמספר המשתתפות.

מהלך הפעילות בנוי כהצעה לשלושה מפגשים

מפגש ראשון - בירור אישי

שלב א' - במליאה: משמעות השירות הלאומי בשבילי

המנחה ירשום על הלוח את המשפט "השירות הלאומי בשבילי הוא..." ויערוך סיעור מוחות בשאלה מהו השירות הלאומי עבור כל אחת ואחת, מה המשמעות של יציאה לשירות לאומי עבור כל אחת.

למנחה: הלוח יתמלא במגוון תשובות של התלמידות. חשוב לתת מקום למגוון התשובות, להבחין בשונות שבין התשובות ולתת להן מקום. לדוגמה: על הלוח מגוון רחב של תשובות, אפשר לחלק אותן לקטגוריות ולרצפים: אתגר מול איום, סיפוק ומסוגלות עצמית מול חוסר ודאות, בזבוז זמן מול ניצול זמן, דחייה של מטרות אישיות (לימודים, חתונה) מול הזדמנות

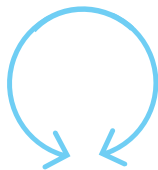
למימוש עצמי ולהגשמה עצמית במסגרת השירות, שליחות ותרומה לכלל מול מילוי הצרכים האישיים, עצמאות וחופש מול מסגרת חדשה של כללים, של גבולות ושל ציפיות. במפגש היום נתמקד במתח הקיים בין מימוש עצמי, מילוי צרכי האישיים והשגת המטרות הפרטיות שלי לבין שליחות ושירות לטובת הכלל.

שלב ב' - במליאה: מתח בין מימוש עצמי לבין תרומה לכלל

המנחה יניח פלקט שעליו מצויר קו רצף על הרצפה:

מימוש עצמי ← תרומה לכלל

1. המנחה יבקש מהתלמידות לקום ולרשום בפלקט התלבטויות לקראת היציאה לשירות לאומי הקשורות למתח בין מימוש עצמי ותרומה לכלל (זו הזדמנות לפתוח את הנושא, להציף דילמות ולתת מקום להתלבטויות הקיימות בעניין זה).
2. **למידה מהעבר** - המנחה יבקש מהתלמידות להעלות אירועים שונים מחייהן הממחישים את המתח שבין שני הקצוות ושאתם התמודדו בהצלחה בעבר (לדוגמה: הדרכה בסניף מול מבחנים ובגרויות, עזרה בבית מול מפגש חברתי). התלמידות יתארו כיצד התמודדו עם מתח זה בעבר, אילו תפיסות ואמונות הנחו אותן בדרך, באילו אסטרטגיות התמודדות הן השתמשו.
- למנחה:** נברר את הקווים המנחים ואת העקרונות שהנחו את הבנות בהתמודדות זו ונאסוף אסטרטגיות התמודדות מתוך המידע שיעלה בכיתה. לדוגמה, תפיסות, אמונות ועקרונות מנחים: מימוש השליחות שלי בעולם, נתינה לזולת, אמונה בעצמי וביכולתי. כלים להתמודדות: ניהול זמן, תעדוף משימות, סדר יום, הקדשת זמן לעצמי, איזון בין התחומים, בקשת עזרה.
3. חזרה להווה - לקראת יציאה לשנת שירות לאומי - תפיסות, אמונות, ערכים ואסטרטגיות להתמודדות, שבחלקם עשינו שימוש בעבר ולחלקם נחשפנו כאן, בעקבות השיתוף שלנו, מרכיבים את ארגז הכלים שעמו אנחנו יוצאים לדרך לקראת שנת השירות הלאומי ושבנו נעזר בהתמודדות עם ההתלבטויות שהעליתן ושכתבתן בפלקט.
4. מסרים לסיכום: שנת השירות הלאומי היא שנה המאפשרת לנו להיות פעילות משמעותית בחלקים רחבים של עם ישראל, שנה המזמנת היכרות עם אוכלוסיות שונות במקומות שונים בארץ והתמודדות עם שונות זו.
- ✓ שנת השירות הלאומי מאפשרת מימוש ערכי נתינה ועזרה לזולת שעליהם גדלנו וחונכנו לאורך השנים.
- ✓ במקביל, שנה זו היא הזדמנות להתנסות, לרכוש כלים ולצבור חוויות בתחומים שמעניינים אותי.
- ✓ שנה זו היא הזדמנות לצמיחה, לעצמאות ואף להגשמה עצמית.
- ✓ שנה זו היא הזדמנות ללמידה: למידה על עם ישראל, למידה על האחר ובעיקר למידה על עצמי.
5. לסיום: הצעה לנקודת מבט חדשה. המנחה יצייר על הלוח תרשים זה:

מימוש עצמי ותרומה לכלל

ויאמר שנעסוק בכך בשלב הבא.

מפגש שני - בירור ולימוד

שלב א' - אישי או זוגי: מי אני

- אפשרות 1 - אישי: התבוננות אישית בעזרת דף מנחה (נספח 1).
- אפשרות 2 - זוגי: ריאיון בזוגות. המנחה יחלק את המשתתפות לזוגות ויבקש מהן לראיין זו את זו בעזרת דף מנחה (נספח 2).

שלב ב' - במליאה: מימוש עצמי ושליחות - הילכו שניהם יחדיו, לימוד מונחה

המנחה יחלק את דף המקורות (נספח 3) ויערוך לימוד ועיון משותף.

שאלה לדיון

מימוש עצמי ושליחות - הילכו שניהם יחדיו?
מומלץ לרשום מחשבות ועמדות על הלוח.

מפגש שלישי - גם וגם, מימוש צרכים אישיים בשנת שירות לטובת הכלל

חלק א' - אישי: איתור צרכים אישי על-פי פירמידת הצרכים של אברהם מאסלו

המנחה יחלק לכל משתתפת את נספח מס' 4 ויבקש ממנה לבצע את המשימה.

חלק ב' - קבוצתי: שו"ת בשליחות

- המנחה יחלק את המשתתפות לקבוצות בנות 5-6 משתתפות, ייתן לכל קבוצה את נספח מס' 5 ויבקש לבצע את המשימה.
- הקבוצות יציגו את דף המסרים בפני המליאה.

נספח ו: בירור אישי בדרך למימוש עצמי

התבוננות אישית

הכישורים והיכולות הקיימים בי:

דברים שאני אוהבת לעשות:

דברים משמעותיים וחשובים
ביותר עבורי:

נספח 2: בירור אישי בדרך למימוש עצמי

הצעה לריאיון זוגי

1. אילו כישורים ויכולות קיימים בך?

2. אילו דברים את אוהבת לעשות?

3. מהם הדברים המשמעותיים
והחשובים ביותר עבורך?

נספח 3 - דף לימוד

שליחות ומימוש עצמי - הילכו שניהם יחדיו

"האדם נברא בתור שליח..."

את העובדה שמישהו חי בזמן מסוים, בתקופה מיוחדת, ובמקום מוגדר, ולא נולד בתקופה אחרת ובנסיבות אחרות, נוכל להבין אך ורק אם נקבל את עצם הרעיון בדבר שליחותו של האדם. ההשגחה יודעת היכן וכיצד יכול הפרט-היחיד, על חסרונותיו וכוחות הנפש האצורים בו, לקיים את שליחותו. באילו נסיבות ותנאים ובאיזו חברה יהא זה בכוחו של האדם למלא את שליחותו. בורא העולם פועל בהתאם להלכה כי לא ייתכן למנות שליח כדי לבצע תפקיד שהוא למעלה מכוחותיו של השליח. זוהי שליחות שאי אפשר לקיימה, והיא מחוסרת כל ערך, מאחר שאם ממנים אדם למלא שליחות, מן הראוי ליתן לו את היכולת לפעול כשליח. משום כך נברא היחיד בתקופה ובמקום שבהם יוכל לקיים את פעולתו לשם קיום שליחותו."

(הרב י"ד סולובייצ'יק זצ"ל)

מהו הרעיון בדבר שליחותו של האדם?

מהם התנאים הנדרשים לקיום השליחות?

הסבירי במילים שלך את ההדרכה של הרב קוק.

כיצד ההדרכה של הרב קוק יכולה לסייע לך לקראת היציאה לשירות לאומי?

בשנת תרס"ח, משה זיידל ביקש מרבו הראי"ה קוק הדרכה מעשית איזה מקצוע ללמוד באוניברסיטה כדי להביא תועלת ליהדות ולעם. הרב קוק ענה לו שאמנם לא יכול לתת לו עצה מעשית כי בשביל זה צריך לברר בדיוק מה ההשלכות המעשיות של בחירת מקצוע כזה או אחר. אך הוא הסכים לתת לו הדרכה כללית: "לבחור (מקצוע) למען התועלת הרוחנית של כלל עמנו, הראויה להצטרף לכל מטרה פרטית" (אגרות הראי"ה, ח"א, עמ' קלא).

(מתוך ערוץ מאיר: מימוש עצמי מתוך אמונה, נתן קוטלר)

אין אנו ממציאים את פשר קיומנו, אלא בעצם רק מגלים אותו

הלוגותרפיה (לוגוס = משמעות, תרפיה = טיפול) מכוונת את האדם למציאת משמעות חייו שלו, מתוך שהיא מעמידה בפני האדם את השאלה הקיומית: "לשם מה אני חי?!"

(ויקטור פרנקל, האדם מחפש משמעות)

לקראת היציאה לשירות לאומי:

- מה הייחודיות שבי?
- מהן הבחירות שלי?
- איזה שירות ייחשב בעיניי משמעותי?

נספח 4 - דף משימה אישית

גם וגם - מימוש צרכים אישיים במסגרת השירות לטובת הכלל

לקראת העתיד: חשבו על שנת השירות הלאומי.

למה תזדקקו במהלך שנה זו?

השלימו בריבועים החסרים על-פי תיאוריית רמות הצרכים השונות:

תיאוריית הצרכים, אברהם מאסלו

תיאוריית הצרכים מניחה כי קיימים צרכים המשותפים לכל בני האדם והמניעים אותם. הצרכים בנויים בצורת פירמידה כדי להמחיש את סדר השלבים - רק לאחר מילוי צרכים ברמה אחת, האדם מסוגל למלא את הצרכים שברמה הבאה.

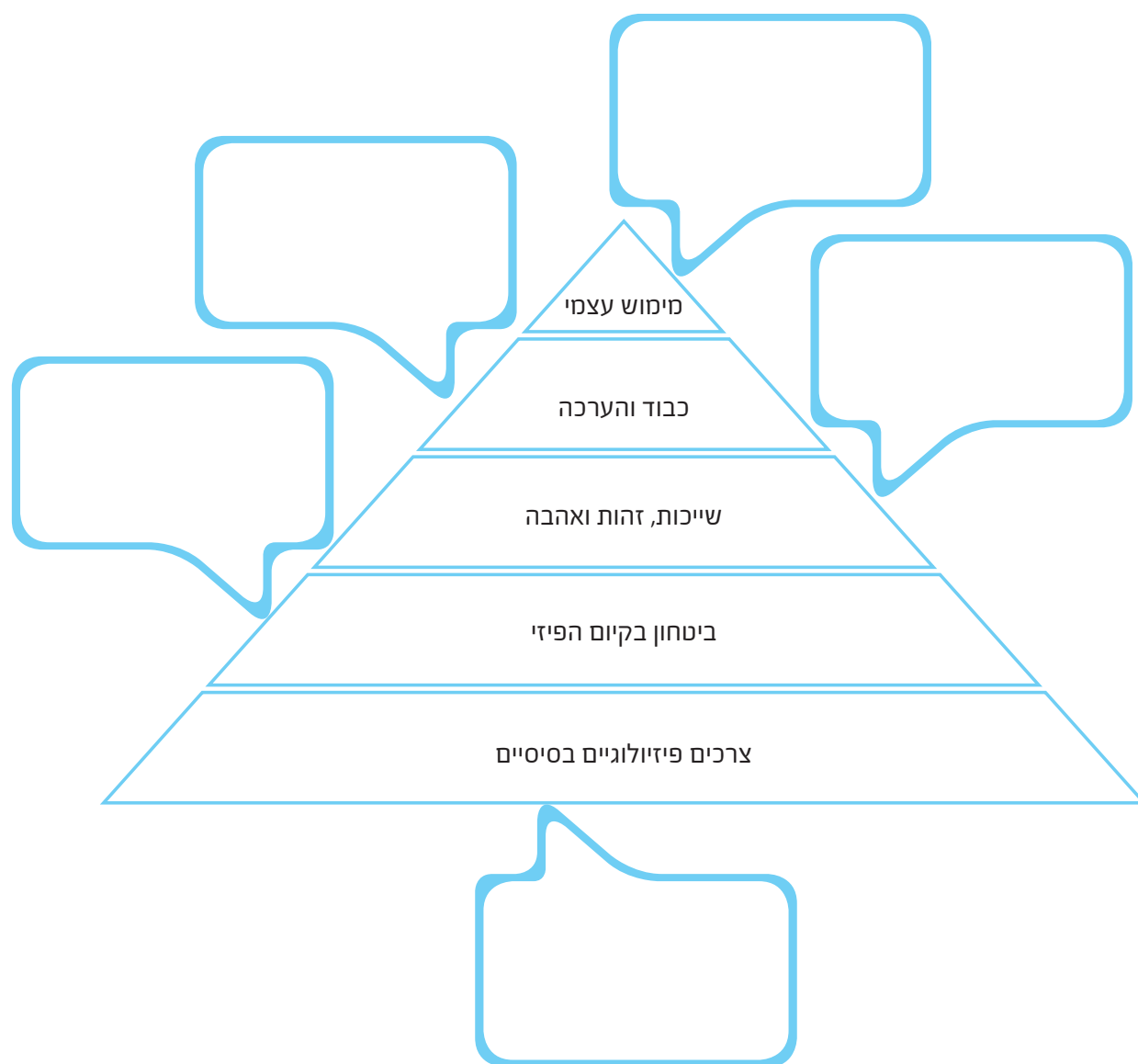
רמה ראשונה - צרכים פיזיולוגיים: הצרכים הביולוגיים של האדם המאפשרים את קיומו, כגון: הצורך לנשום, הצורך לשתות ולאכול, הצורך לסלק פסולת והפרשות, הצורך לישון, הצורך בוויסות טמפרטורת הגוף, היגיינה.

רמה שנייה - צורך בביטחון: ברמה זאת, האדם שואף להבין את העולם ולעשות אותו מובן וצפוי. עוד מינקותו, האדם מנסה למצוא סדר בעולם, ועם התבגרותו הוא מאמץ לעצמו תפיסות עולם ופילוסופיות חיים במטרה ליצור סדר בעולם. השגת צרכי הביטחון עשויה להתבטא ביומיום, למשל בהשגת יציבות תעסוקתית, ביתית, משפחתית, בצורך במשאבים, בהגנה, בבריאות.

רמה שלישית - צורך בשייכות, בזהות ובאהבה: צורך להשתייך לקבוצה אנושית, צורך להיות מקובל, להיות חלק מקבוצה, לאהוב ולהיות נאהב. בשלב זה, האדם לומד להכיר את עצמו ולגבש זהות עצמית.

רמה רביעית - צורך בכבוד ובהערכה: צורך להרגיש מכובד על-ידי אחרים, צורך בכבוד עצמי ובכבוד אחרים. אלה יכולים למצוא ביטוי במעמד, בהכרה חברתית, בהערכה מצד הסביבה ובהכרה בעבודה.

רמה חמישית - צורך במימוש עצמי: צורך של אדם להשתמש בכישורים הייחודיים לו כדי להגיע למימוש היכולת האישית הטמונה בו.

נספח 5 - דף משימה קבוצתית

שו"ת בשליחות

מתוך: "חברים מקשיבים", שאלה - מרגישה בזבז זמן

שלום רב לצוות "חברים מקשיבים" וישר כוח לכם על עבודתכם החשובה. אני עכשיו בשירות הלאומי שלי, ואף על פי שזו אמורה להיות שנה שבה אני תורמת מעצמי לחברה ולאחרים, אני לא מרגישה את זה. אף על פי שאני עובדת קשה מאוד, וחוזרת עייפה מאוד, אני מרגישה שאני מבזבזת הרבה זמן מחיי, שאותו יכולתי להקדיש לדברים אחרים, שאולי אני מפספסת דווקא כי אני כבולה למגבלות השירות שלי, לטוב ובעיקר לרע, מה עוד שאני לעתים מוצאת עצמי חושבת על הזמן שאני לא עושה בו כלום, כמו למשל הנסיעות, ואני מתעצבנת שכ"כ הרבה זמן "הולך לי לאיבוד". מה עושים בשביל לא להרגיש את הריקנות הזאת ואיך ממלאים את הזמן? ולפעמים, גם כשאני עושה דברים, אפילו סורגת כיפה, אני מרגישה שאני לא מממשת את עצמי. כאילו יש משהו גבוה יותר שאני לא מגיעה אליו.

אז מה עושים?

תודה מראש.

נסו להשיב לשואלת

נסחו תשובתכם בכמה מסרים לקראת היציאה לשירות לאומי.

עיינו בתשובה שהתקבלה באתר "חברים מקשיבים", האם המשיבה הציעה כיווני מחשבה נוספים? נסחו אף את אלו בכמה מסרים.

לתוכן התשובה, ראו קישור: http://www.makshivim.org.il/ask_show.asp?id=119484.

או הקישור: "חברים מקשיבים מרגישה בזבז זמן".

פעילות מס' 6

ציונית דתית - יוצאת לשרת

רציונל

שותפות, מעורבות, תרומה לחברה, אחריות ומחויבות לכלל ישראל - אלו הם ערכי היסוד של החברה הישראלית במדינת ישראל בדור של אתחלתא דגאולה.

הציפייה לשותפות היא חלק ממצאות חיינו, אולם היא מקבלת משנה תוקף בשנים שלאחר התיכון, שבהן מוטלת על כל צעיר במדינה חובה לשירות.

הפעילות שלהלן מגדירה את דרכה הממלכתית של היוצאת לשירות ומאירה אותה כמצווה חשובה.

מטרות

1. לברר עם המשתתפות את נושא השותפות, המחויבות והאחריות לכלל ישראל, וכפועל יוצא מכך את נושא השירות כחלק ממשנת הציונות הדתית.

2. להעצים במשתתפות את ההנעה לשירות, בהכרה במציאות הנסית שבה אנו חיים, של שיבת עם ישראל לארצו.

עזרים

נספח 1: "אני סרבן גיוס גאה" - סרבני גיוס אידיאולוגיים

נספח 2: "בעקבות תופעת הסרבנות", כמספר המשתתפות.

נספח 3: "ממלכתי מלכתחילה", עשרה כרטיסי משימה קבוצתית.

נספח 4: דף מקורות, כמספר המשתתפות.

הכנה: המנחה ייתן לשלוש משתתפות שלושה קטעים ויבקש מהן להתכונן להצגת הקטעים בפני שאר המשתתפות בקריינות או בהצגה.

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה: אני סרבן גיוס גאה

· המנחה יבקש משלוש המשתתפות להציג בפני חברותיהן, בקריינות או בהמחזה, את הקטעים שהכינו מראש (נספח 1), המתארים סרבני גיוס שונים וסיבותיהם לסרבנות.

· המנחה יחלק למשתתפות דף תגובות (נספח 2) לטענות הסרבנים ויבקשן להשלימו.

שאלות לדיון

1. מה חשתי לאחר ששמעתי את דברי הסרבנים?

2. האם לגיטימי בעיניך לא לשרת מנימוקים אלו?

3. האם קיימת תלות בין ממשלה הנוהגת בהתאם להשקפת עולמי לבין חובתי לשרת? מדוע?

4. האם קיימת תלות בין ממשלה הנוהגת בהתאם להשקפת עולמי לבין רצוני וכוח ההנעה שלי לתרום בשירות כמה שיותר? מדוע?

5. מה התחדש לך לאחר ששמעתי דעות אלה?

שלב ב' - קבוצתי: ממלכתי מלכתחילה

- המנחה יחלק את המשתתפות לעשר קבוצות, ייתן לכל קבוצה מקור למידה שכותרתו "ממלכתי מלכתחילה" (נספח 3) ויבקש לבצע את המשימה.

שלב ג' - במליאה

- נציגי הקבוצות יציגו את תוצריהם בפני המליאה.
- המנחה ירשום על הלוח את הדברים כך שבסיום הסבב יהיו כל הטיעונים לנגד עיני המשתתפות.

שלב ד' - במליאה: גאווה במדינה

חלק א' - לימוד: יש לי ממשלה משלי

- כדי להעמיק ולבסס את תשובות המשתתפות, המנחה ילמד עם המשתתפות את המקורות שבדף "יש לי ממשלה משלי" (נספח 4).

חלק ב' - דיון

שאלות לדיון

1. לפי הלימוד, מדוע מבחינה דתית יש חשיבות בשירות לאומי?
2. מה מתכני הפעילות מגביר את המוטיבציה האישית שלך לשירות? הסבירי.

נספח ו

אני סרבן גיוס גאה - סרבני גיוס אידיאולוגיים

סרבן ו - צה"ל הוא צבא כיבוש

סירבתי להתגייס כי אם אשרת בצבא אתרום למערכת הדיכאונת שהצבא הוא הזרוע המבצעת שלה. אני לא מוכן לקחת חלק בשלילת החירויות של הפלסטינים. אני לא מוכן לתרום למצב שבו ארבעה מיליון פלסטינים חיים בשטחים תחת משטר שהם לא בחרו בו, משטר שמדכא גם אותי. אני רואה את הסירוב שלי גם כאקט של סולידריות עם כל מי שנפגע מהמשטר הישראלי, גם בישראל וגם בשטחים. (אודי סגל)

אני מסרב כי הגיעו מים עד נפש. אני מסרב כי אני לא מוכן לשרת בצבא שמפר זכויות אדם באופן קבוע... אני מסרב כי אני מוכן להיות כלי לשימור הכיבוש, שכבר מזמן הפך מזמני לקבוע. אני מסרב כי זה המעשה המוסרי בעיני. (נתן בלנק)

סרבן 2 - לא אשרת בצבא הגירוש

אני מסרב לשרת משום שאיני מוכן לשרת בצבא עוין, בהסכמתו לבצע את תכנית ההתנתקות הכריז הצבא מלחמה על העם. הצבא קיבל פקודה להכריז מלחמה על קבוצה של אזרחים תמימים ונאמנים, הגדיר אותם כיעד וכאויב. הוא יפלוש לתוך בתיהם בכוח כדי לגרש אנשים, נשים וטף.

אני מודעת למחיר שאצטרך לשלם ואני חפצה לשלמו... אני מתכוונת להיות סרבנית הגיוס הדתייה הראשונה שמודיעה קבל עם ועולם: צה"ל אינו הצבא שלי... עד היום היו רק שמאלניות שמסרבות מטעמי מצפון, עכשיו יש גם מהימין. אני מקווה שבנות נוספות ילכו בדרך הזאת. לא אשרת בצבא ולא בשירות לאומי במדינה שמגרשת יהודים בארץ ישראל ופועלת נגד ההלכה. (יסכה פדרמן)

סרבן 3 - התורה מגינה על הצבא

אליהו כהן, תלמיד ישיבה, נעצר ביום שלישי שעבר ונשפט ל-20 ימי מאסר כיוון שהשתמט מגיוס לצה"ל, על אף הצווים שקיבל. "הסיבה שאני כחרדי לא אתגייס היא סור מרע: הצבא של היום הוא הרסני למי שהתחנך בדרך התורה הקדושה. ילד שכל חייו חונך ליראת שמים ושמירת מצוות, פתאום מגלה עולם חדש מלא בתאוות וניסיונות. נער שגדל בדרך התורה ומתגייס לצבא נחשף פתאום לדברים הרסניים שמעולם לא הכיר. פתאום יש נערות סביבו לאחר שהתרגל לסביבה של נערים בנים בלבד. פתאום אין אווירה של תורה והסלנג הרחוק מתורה מורגל על לשונו. ההווי החברתי הוא דיבורים מלוכלכים, לשון הרע או דיונים משונים על תכניות ריאליטי טיפשויות. האמונה רחוקה מהלב. ההישגיות והמטרות השונות הן חומריות לגמרי. והסיבה השנייה היא עשה טוב: יהודי בלי תורה הוא כמו דג בלי מים. ככה אנחנו מאמינים. כל ילד חרדי גדל על המסורת הזו. התורה כותבת שחור על-גבי לבן כי היא-היא סלע קיומנו על אדמת ארץ הקודש. דוד המלך חוזר על המסר הזה בתהלים. אין כאן ויכוח. אדמת ישראל לא שווה כלום בלי תורה, ואיש לא יקבע קריטריונים ללימודה... אילו מדינת ישראל הייתה משכילה להבין עד כמה הישיבות והכוללים שומרים ומגנים על קיומה במצב ביטחוני רעוע כל-כך - חיילים הייתה מעמידה סביב בתי המדרש לשמור על התלמידים לבל יבטלו רגע מלימודם. אין כאן עניין של שמירה על זכויות עולם התורה. יש כאן מאבק על זכויות המדינה. אחים שלנו מנסים להתאבד, לוותר על סם החיים של העם היהודי. ככה ניתן להם לקפוץ מהגג אל מותם?"

(שלמה קוק, פרשן)

נספח 2

בעקבות תופעת הסרבנות

דברים שעצבנו אותי

דברים שהתחדשו לי

ראי ראי שעל הקיר...

שאלות שאני רוצה לברר

דברים שהכאיבו לי

נספח 3

כרטיסי משימה קבוצתית, ממלכתי לכתחילה

א. ממלכתי לכתחילה

משמעו מי שרואה במדינת ישראל ראשית של צמיחת גאולה וישועה, שמח בעצם הקמתה - למרות חזונה החלקי - וקורת ברית להיות שותף במפעל, במוסדותיה ובאורחות חייה; הוא חוגג את יום העצמאות, מתפלל לשלום המדינה ולשלום חייליה ומייחס חשיבות לטקסי המדינה ולסמליה.

(מתוך: הרב יובל שרלו, "ממלכתי מלכתחילה", **הצופה**, יום רביעי, י"ד בניסן תשס"ו, 12.4.2006)

מהי הנקודה המרכזית העולה מדברים אלה?
התכוננו להצגתה במליאה.

ב. ממלכתי לכתחילה

הוא זה המקבל את הדרכים שמדינת ישראל מתנהלת בהן; הוא מקבל את החלטות הכנסת והממשלה, וכשהוא מתנגד להן הוא פועל בעוצמה נגדן, אך במסגרת החוק; הוא מקבל על עצמו את הבקרה השיפוטית הקיימת, ואף שפעמים רבות הוא אינו מסכים לה ופועל להחלפתה, כל עוד היא קיימת - הוא שותף בה; הוא רואה בהוראות הצבא פקודות שיש למלאן, מלבד במצבים קיצוניים ביותר שהצבא עצמו אינו מגיע אליהם, וכשהוא מתנגד לפקודות, הוא מנהל את המאבק במישור המדיני והציבורי ולא על כתפי הצבא.

(מתוך: הרב יובל שרלו, "ממלכתי מלכתחילה", **הצופה**, יום רביעי, י"ד בניסן תשס"ו, 12.4.2006)

מהי הנקודה המרכזית העולה מדברים אלה?
התכוננו להצגתה במליאה.

ג. ממלכתי לכתחילה

אינו רואה עצמו כמי שכל האמת נמצאת אצלו; אינו מתיר, ואף לא בקריצת עין, פעולה נגד כוחות הביטחון; אינו מתנה את הליכתו לצבא בכך שהצבא יעשה את מה שהוא חושב בלבד; אינו משפיל את ראשי השלטון בביטויים אלימים או גסים אף שהוא חולק עליהם; ואינו פועל באופן עצמאי כלפי מחבלים אויבים.

(מתוך: הרב יובל שרלו, "ממלכתי מלכתחילה", **הצופה**, יום רביעי, י"ד בניסן תשס"ו, 12.4.2006)

מהי הנקודה המרכזית העולה מדברים אלה?
התכוננו להצגתה במליאה.

ד. ממלכתי לכתחילה

הוא שותף בכל מערכות המדינה לכתחילה: הוא מתגייס לשירות מלא ואפקטיבי בצבא, על מסלוליו השונים; הוא חותר להשפעה בעולם הפוליטי ופועל בכלים הפוליטיים בכל הרמות - משותפות בהצבעה לכנסת ועד לעידוד הטובים שבו לשליחות ציבורית; הוא שותף בעולמות הממלכתיים לסוגיהם: בוועדות, בכינוסים, בכתבי העת; הוא פועל במסגרת האקדמית; הוא רואה בעין טובה את השליחויות השונות בשם מדינת ישראל, ועוד עניינים רבים אחרים. זהו המשך לתודעת השליחות שהוא יונק משד אמו מיום היוולדו.

(מתוך: הרב יובל שרלו, "ממלכתי מלכתחילה", **הצופה**, יום רביעי, י"ד בניסן תשס"ו, 12.4.2006)

מהי הנקודה המרכזית העולה מדברים אלה?

התכוננו להצגתה במליאה.

ה. ממלכתי לכתחילה

מתמקם בכל "כיכרות השוק" ומקיים דיאלוג עם כל החברה הישראלית: הוא נמצא באקדמיה, ומעולמה הוא ניגש להיבטים האקדמיים של החברה הישראלית; הוא נמצא בתרבות, והוא יוצר בתוכה וצורך אותה ולומד דרכה את החברה שבה הוא חי; הוא נמצא בכיכר השוק האינטרנטית ולומד את השפה ופועל שם; הוא נמצא בתקשורת והוא שומע ומשמיע דרכה; הוא נמצא במסגרות רבות אחרות, ובכל המקומות שכלל ישראל נפגש בהם. זוהי מעורבותו עם הבריות שעליה דיברו חכמים בשבח גדול. לא זו בלבד אלא שהוא אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

(מתוך: הרב יובל שרלו, "ממלכתי מלכתחילה", **הצופה**, יום רביעי, י"ד בניסן תשס"ו, 12.4.2006)

מהי הנקודה המרכזית העולה מדברים אלה?

התכוננו להצגתה במליאה.

ו. ממלכתי לכתחילה

הוא אדם שעולמו אינו צר כעולם נמלה. הוא אדם בעל עולם עשיר, המאפשר לו להרכיב סדר יום עמוס ומגוון. אין הוא ממקד את הווייתו של מדינת ישראל בעניין אחד בלבד, כמו מצוות יישוב הארץ או כל עניין אחר, חשוב ככל שיהיה, ואף שהוא מאמין שאלו שליחויות עיקריות של המדינה, וחלק מהותי מהווייתה הוא מימוש מצוות יישוב ארץ ישראל ובלעדיה אין היא זכאית לשאת את שם ישראל כלל - הוא מייחס חשיבות לעניינים אחרים, למן רמתה המוסרית של המדינה ועד לשגשוגה הכלכלי, ולמן יחסי החוץ שלה ועד איכות החיים ושמירת הסביבה. כל אלה הם חלק מעניינו של עובד אלוקים, המאמין בצלם אלוקים שבאדם ובציווי האלוקי "פָּרוּ וְרָבוּ וּמָלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וּבָשָׁטָהּ" (בראשית א, כח), הכולל בתוכו את תחומי החיים כולם.

(מתוך: הרב יובל שרלו, "ממלכתי מלכתחילה", **הצופה**, יום רביעי, י"ד בניסן תשס"ו, 12.4.2006)

מהי הנקודה המרכזית העולה מדברים אלה?

התכוננו להצגתה במליאה.

ז. ממלכתי לכתחילה

מחנך את ילדיו ואת תלמידיו להיות כאלה. הוא מחנך אותם להבנת עומק המשמעות של שיבת עם ישראל לארצו, מברר עמם את עניינו ואת מהותו של עם ישראל ומרגיל אותם להיות שומרי חוק ושותפים נאמנים בכל מישורי החיים. הוא רואה בלימודי החול ובהעשרה תרבותית חלק בלתי נפרד מבניית אישיותו המלאה של האדם; הוא משתף את ילדיו ואת תלמידיו בדיאלוגים שונים עם בני נוער, מחנך אותם להתמודדות עם התקשורת ועם רשת האינטרנט ופועל יחד עמם במשימות לאומיות. בכך הוא ממשיך את דרכם של חכמים, המלמדים מה חייב אדם ללמד את ילדיו ואת תלמידיו.

(מתוך: הרב יובל שרלו, "ממלכתי מלכתחילה", **הצופה**, יום רביעי, י"ד בניסן תשס"ו, 12.4.2006)

מהי הנקודה המרכזית העולה מדברים אלה?

התכוננו להצגתה במליאה.

ח. ממלכתי לכתחילה

מנהל דיאלוג עם כל שכבות הציבור. הוא שמח על קיומה של אליטה במדינת ישראל ושואף להיות חלק ממנה בתחומים שונים, תוך כדי לימוד ממנה והשפעה עליה; הוא מתנחל בכל מקום בארץ ישראל, ודרך התנחלות זו הוא שותף בציבורים רבים - למן הקהילות בפריפריה דרך אנשי ההתיישבות ועד לעולים החדשים והמהגרים לארצנו.

(מתוך: הרב יובל שרלו, "ממלכתי מלכתחילה", **הצופה**, יום רביעי, י"ד בניסן תשס"ו, 12.4.2006)

מהי הנקודה המרכזית העולה מדברים אלה?

התכוננו להצגתה במליאה.

ט. ממלכתי לכתחילה

אינו קיצוני בדרכו. הוא איננו קיצוני בממלכתיותו, ויש בעולמו מקום גם לתנועות אחרות וגם לתחומים אינדיבידואליים ורגשיים. הוא מבין כי הקיצוניות אינה תכונה ראויה לתחום כלשהו - גם לא לממלכתיות עצמה. יש בתוכו די מקום להבין, כי לא הכול שותפים בציבוריות הכללית, מסיבות שונות, ועולמו רחב דיו כדי להכיל גם אותם. ברם, בשעה שהם מבקשים לסתור את עמדתו הממלכתית, הוא נעשה קשה כארז ואינו נסוג מפני הבזים, הלועגים ושאר אלה הנוקטים כלים שאינם ראויים בפולמוסים רוחניים.

(מתוך: הרב יובל שרלו, "ממלכתי מלכתחילה", **הצופה**, יום רביעי, י"ד בניסן תשס"ו, 12.4.2006)

מהי הנקודה המרכזית העולה מדברים אלה?

התכוננו להצגתה במליאה.

י. ממלכתי לכתחילה

אינו רואה את עמדתו כעמדה פשרנית וכעמדה שהיא בדיעבד. נהפוך הוא: אמונתו השלמה היא שזה רצון ריבונו של עולם, ואמונתו העמוקה היא המניעה אותו בדרכו. הוא לומד את דרכו מהתורה, ואליה מכוונת מחשבתו, והוא קורא לציבור כולו להיות שותף בחזון הממלכתי שלו.

(מתוך: הרב יובל שרלו, "ממלכתי מלכתחילה", **הצופה**, יום רביעי, י"ד בניסן תשס"ו, 12.4.2006)

מהי הנקודה המרכזית העולה מדברים אלה?
התכוננו להצגתה במליאה.

נספח 4

יש לי ממשלה משלי

מקור ו - זו המדינה שלי

(אני אומר תפילה לשלום המדינה) כי זו המדינה שלי, אין לי אחרת, ואני אוהב אותה כמו שהיא. וזו הממשלה שלי, כן זו הממשלה שלי ואחזור על זה אלפי פעמים. יש לי ביקורת קשה עליה, יש לי צער נורא בגללה - אבל זו הממשלה שלי. כאשר תוחלף בממשלה טובה הימנה, אשמח מאוד, אך בינתיים היא הממשלה שלי, ואמשיך להתפלל עבורה מכל הלב. וכאשר תוחלף, אתפלל עבור הממשלה הבאה ואגיד: זאת הממשלה שלי ואתגאה מול כל העולם כולו: אני כבר לא עם נדרס, שממשלת עם זר מחליטה עבורו, יש לי ממשלה משלי. אתם שומעים, עמי העולם, יש לי ממשלה שלי, ואני גאה בזה. ממשלה הולכת וממשלה באה והגאווה לעולם עומדת. (הרב אבינר, באהבה ובאמונה)

1. מה פשר ההתעקשות לחוש נאמנות לממשלה גם כשהיא עושה מעשים חמורים?
2. על מה גאוות הכותב?

מקור 2 - כלה יוצאת מחופתה

משנתנו הקדושה קבועה וקיימת, כי למלחמת מצווה, יוצאת גם כלה מחופתה. ולפי הכרעתו ובירורו של גדול רבותינו האחרונים שאחרי הרמב"ם, הרדב"ז - הוא לסייע לאנשי הצבא, והוא מסתדר כעת בסידורו של "השירות הלאומי". בהתחשבות חרדת קודש של חז"ל כלפי מצבי הצניעות והפריצות, כפי המתואר והמסופר בסוף מסכת קידושין. (שיחות הרב צבי יהודה, מספר 9, איש ואישה, סעיף 44)

1. על מה מסתמך הרב צבי יהודה בדבריו ששירות לאומי היום הוא מצווה?
2. מה החידוש בדבריו של הרב צבי יהודה?

מקור 3 - לא כפויי טובה

אל לנו להיות כפויי טובה כלפי שמים. זכינו לראות קיבוץ גלויות שלא היה כמותו מעולם, כשהיום אנו זוכים לראות בארץ שישה מיליון יהודים. הרי אם דבר כזה אינו נוגע ללבנו ולא נודה לשמים על קיבוץ גלויות כזה, אנו לא ראויים לרחמי שמים, רחמנא ליצלן. זה מלבד הנסים שענינו ראות. הרי אנו יושבים כשמסביבנו אויבים מכל צד, שכל הזמן משחיתים את חרבותיהם, וברוך ה' אף על פי כן המדינה משגשגת. אם לא נגן על פיסת הארץ הקטנה שהנחיל לנו הקב"ה - מהי התקווה?"

(הרב רבינוביץ, ראש ישיבת ההסדר מעלה אדומים, בשבע, פרשת ויקהל-פקודי, 23.3.2006)

1. "אל לנו להיות כפויי טובה כלפי שמים" - למה מכוונים דברים אלו לדעתך?
2. על מה גאוות הכותב?

פעילות מס' 7 - אנה אלך

דילמות לקראת שירות משמעותי

רציונל

התלמידה תוכל לשתף במחשבותיה, בקונפליקטים המעסיקים אותה בקשר למחויבותה לנתינה משמעותית, לעצמה לחברה שבה היא חיה ולמדינה, לפני בחירה בתחום התנדבות.

מטרות

1. להציג את הקונפליקטים הכלליים המעסיקים את התלמיד במהלך כיתה י"ב (מלבד בחירה בתחום שירות לאומי).
2. לאפשר למשתתפות לבטא את החששות ואת ההתלבטויות שהן מתמודדות אתן ביחס לבחירה במקום שירות.
3. לברר עם המשתתפות את מידת מחויבותן האישית כלפי החברה והמדינה.
4. להעלות למודעות את האפשרויות השונות הקשורות באופי השירות ובמשך השירות.

עזרים

- מקרן ומחשב עם חיבור לאינטרנט להקרנת הסרט ולהצגת התוצרים.
- הסרט "שמיניות באוויר" של אולפנית אורט, טבריה (13:26 דקות, תיעודי) מתוך: אתר החינוך הדתי, סרטי מגמות תקשורת, מבחר סרטי גמר בחינוך הדתי, תשס"ט.
- נספח 1: "אנה אלך", כרטיסיות דילמה לפי מספר המשתתפות.
- נספח 2: כרטיס משימה קבוצתית (מצולם בארבעה עותקים).

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה

המנחה יקרין בפני המשתתפות את הסרט "שמיניות באוויר". הסרט מציג התמודדויות של ארבעה שמיניסטים בחינוך הדתי:
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Hemed/TikshoretOmanuyot/Kolnoa/Sratim/sratim9.htm>

שאלות לדיון לאחר הקרנת הסרט

1. עם מה מתמודדים השמיניסטים בסרט?
2. עם איזו דמות הזדהיתם ומדוע?
3. האם אתם מתמודדים עם אתגרים דומים?
4. איזה התמודדות הכי קשה עבורכם?

שלב ב' - אישי

למנחה: לפניך ארבע דילמות "אנה אלך" (נספח 1), העוסקות בהיבטים שונים של בחירה בשירות לאומי. יש לצלם לפי מספר המשתתפות.

- המנחה יחלק לכל משתתפת כרטיס דילמה (שונה).
- על כל משתתפת לכתוב לחברה טובה מייל על הדילמה הקשה שיש לה.

שלב ג' - קבוצתי

- המנחה יחלק את המשתתפות לארבע קבוצות על פי הדילמות שהמשתתפות עסקו בהן.
- כל קבוצה תקבל כרטיס משימה קבוצתית. המנחה יבקש מחברות הקבוצה לבצע את המשימה הקבוצתית.

שלב ד' - במליאה

הצגת התוצרים במליאה.

שאלות לדיון

1. מה משותף לכל הדילמות?
2. איזו החלטה הייתה קשה במיוחד?
4. כלפי מי יש לבת השירות מחויבות? מדוע?
5. איך, בסופו של תהליך, מחליטים?

נספח ו - אנה אלך

אנה אלך - דילמה מספר 1

אני צריכה לצאת לשירות לאומי כחלק מתרומתי למדינה, אבל, כבחורה דתייה, יש לי אפשרות לקבל פטור מלא משירות ולהתחיל מיד בלימודי מדרשה או בלימודים אקדמיים.

אנה אלך - דילמה מספר 2

אני מתלבטת: האם להתחייב לשרת שנתיים שירות לאומי, כמו חובתן של כל הבנות בגיל גיוס, או לשרת שנת שירות אחת משמעותית ולהסתפק בכך?

אנה אלך - דילמה מספר 3

אני הבת הבכורה ואני עוזרת הרבה בתפקוד הבית. בנוסף, אנחנו משפחה דתית מאוד, והוריי מעדיפים שאעשה שירות קרוב לבית. אני מתלבטת: האם לשרת מחוץ לבית או לעשות שירות קרוב לבית כך שאוכל לעזור בבית. מה עליי לעשות?

אנה אלך - דילמה מספר 4

הרבה חברות שלי מתגייסות לשירות צבאי, ואני מתלבטת: האם ללכת לשרת בצבא (באגף התורני של צה"ל) או לשרת שנתיים בשירות לאומי?

נספח 2

כרטיס משימה קבוצתית

על כל משתתפת לשתף את חברות הקבוצה במייל שכתבה.

שאלות לדיון בקבוצה

1. לדעתכן, מה היו ההורים רוצים שהבת תחליט? מדוע?
2. מה הייתה המחנכת רוצה שהבת תעשה?
3. מה היו החברות הקרובות רוצות שהבת תעשה?
4. כלפי מי יש לבת השירות מחויבות?
5. איזו מחויבות קודמת?
6. נסחו את הנימוקים השונים שעלו במיילים ובדיון.
7. סכמו את הדברים במצגת או על בריסטול.

פרק 7

תכנית לכיתות י"ב - הכנה לשירות לאומי הכנה לבחירה במקום שירות

רציונל

בכיתה י"ב, ההכנה לשירות משמעותי תהיה ממוקדת ומעמיקה יותר. היא תתמקד בנתינת **מידע וכלים** כהכנה לשירות ולהתמודדות עם קשיים ועם אתגרים לפני השירות הלאומי ובמהלכו.

פעילות מס' 8

מפגש בוגרות

רציונל

שיח עמיתים ומידע אמין הם כלים חשובים ומשמעותיים בהכוונת המשתתפות. בפעילות זו, המשתתפות תיפגשנה עם בוגרות בית הספר הנמצאות בשנת שירות. באמצעות המפגש, הבנות תבררנה לעצמן את חשיבות השירות, את תרומתו לחברה ואת ייחודו, כל זאת לצד תהליך של בירור ושל חיפוש לבחירת מקום שירות המתאים לכל אחת ואחת.

מטרות

1. המשתתפות יבינו שהצרכים מרובים ושבת השירות ממלאה תפקידים משמעותיים.
2. לעורר מוטיבציה לשרת בשירות הלאומי ע"י המפגש עם הבוגרות ושמיעת חוויותיהן.
3. המשתתפות תתוודענה, בדרך חווייתית, לאפשרויות שונות ומגוונות לשירות.
4. המשתתפות תבררנה את החשיבות שבתפקידים השונים ואת הקשיים שבהם.

הפעילות מתחלקת לכמה חלקים

חלק א': מפגש הכנה למפגש הבוגרות

חלק ב': פאנל בוגרות

חלק ג': מסקנות ממפגש הבוגרות

מהלך הפעילות

הכנה: על המנחה ליצור קשר עם בוגרות בית הספר המשרתות שירות לאומי בתחומים שונים ומגוונים ולתאם אתן מועד שבו יוכלו להופיע בפני התלמידות. כדי לא לייגע את התלמידות, חשוב להביא בוגרות המשרתות בתחומים שונים, וכן לא יותר משמונה-עשר בוגרות. המפגש עם הבוגרות מתאים גם כפעילות ערב. כיבוד קל יכול להוסיף לאווירת האירוח.

חלק א' - מפגש הכנה למפגש הבוגרות, במליאה

המנחה יודיע כי בתאריך מסוים יתקיים מפגש עם בוגרות בית הספר המשרתות שירות לאומי בתחומים שונים ומגוונים.

- מה הציפיות שלך ממפגש זה?
 - כיצד מפגש עם הבוגרות יסייע לכן בבחירת מקום התנדבות?
 - אילו שאלות תרצו לשאול את הבוגרות?
- יערך סבב לשמיעת תשובות המשתתפות. מומלץ לכתוב שאלות לבוגרות.

חלק ב' - פאנל בוגרות, במליאה

שלב א': המנחה יערוך שלושה סבבים של שאלות המופנות לחברות הפאנל:

1. ספרי על מקום השירות שלך ומה התפקיד שאת ממלאת בו.
2. ספרי סיפור ספציפי המשקף חוויה או קושי שחווית.

3. צייני כיצד העשייה שלך מחזקת את זהותך הציונית-דתית.

שלב ב': המנחה יאפשר לתלמידות לשאול את הבוגרות שאלות כלליות.

שלב ג': המנחה ייתן זמן חופשי לתלמידות לשוחח עם הבוגרות ולהפנות אליהן שאלות אישיות.

חלק ג' - מסקנות ממפגש בוגרות, למה זה חשוב

עזרים

נספח 1: כרטיסיות מקומות שירות.

נספח 2: כרטיס משימה קבוצתית - למה זה חשוב.

נספח 3: שאלון - שירות לאומי, פרופיל אישי ומקצועי.

מהלך הפעילות

שלב א' - קבוצתי

- המנחה יחלק את המשתתפות לשלישיות.
- כל קבוצה תגדיל, או תבחר, כרטיסיה אחת ממאגר כרטיסיות מקומות שירות (נספח 1).
- המנחה יחלק לכל קבוצה כרטיס משימה קבוצתית (נספח 2).
- הקבוצה תבצע את המשימה הקבוצתית.

הסבר למנחה: כל קבוצה תקבל כרטיס שבו רשום מקום שירות ותצטרך לכתוב שלוש סיבות לחשיבות השירות במקום זה, וקושי או סכנה אחת שעלולים להיחשף להם במקום זה. להלן דוגמות לקושי: חשיפה למקרים קשים, האזנה לסיפורים קשים, איבוד התמימות, תסבוכת רגשית, בעיות צניעות, התדרדרות דתית, תחושת חוסר חשיבות וכדומה.

שלב ב' - במליאה

הקבוצות ישתפו במסקנותיהן.

שלב ג' - אישי, מילוי שאלון

המנחה יחלק למשתתפות את הדף "שירות לאומי - פרופיל אישי ומקצועי" (נספח 3) ויבקש מהן למלא אותו אישית או בזוגות.

סיום וסיכום: כל משתתפת תאמר מה התברר והתבהר לה בפעילות ומה היא קיבלה בה.

נספח ו

כרטיסיות מקומות שירות

קהילה (עיירות) פיתוח, יישובים, גרעונים	ילדים, נשים או נוער בסיכון	בני עקיבא
בתי חולים	קשישים	חינוך מיוחד
עבודה בשירותי הביטחון	בעלי מוגבלויות	בתי ילד וכפרי נוער
מדרשות טיולים	מדרשות ליהדות	

נספח 2

כרטיס משימה קבוצתית

למה זה חשוב

התייחסו למקום השירות הרשום בפתקית שקיבלתם.

1. כתבו שלוש סיבות לחשיבות השירות במקום זה.

2. כתבו קושי או סכנה אחת שעלולים להיחשף להם במקום זה.

נספח 3

שאלון שירות לאומי - פרופיל אישי ומקצועי

אני מתחילה לחפש מקום לשירות לאומי!

אני רוצה לבדוק ב:

נטיות

אני אוהבת לעשות:

כישורים

למה אני מסוגלת:

במה אני מוכשרת:

אישיות - מה מתאים לאופי שלי

אני שאפתנית?

--

אני עומדת בלחצים?

--

אני פסיבית או יוזמתית?

--

בעלת אורך רוח וסבלנות?

--

אלך עם: חברה טובה / כמה חברות / מישהי מוכרת / לבד

--

מקום השירות: קרוב לבית / רחוק מהבית / אחר:

--

אפיון מקום השירות

מושב / קיבוץ / עיר גדולה / עיירת פיתוח / התנחלות | בצפון / בדרום / במרכז / לא משנה

סגנון האנשים שאתם ארצה לעבוד

גיל שאתו ארצה לעבוד

גיל תינוקות / גן / יסודי / חטיבה / נוער / מבוגרים / קשישים / אחר

מה הדברים החשובים לי בבחירה בתחום שירות?

פרופיל מקום השירות (הקיפי בעיגול)

עבודה במחשב / עבודה עם אנשים / גם וגם

עבודה בחוץ / במשרד / בכיתה/ בבית האנשים

עבודה ניידת במקומות שונים / עבודה במקום קבוע

עבודה מוגבלת בשעות / עבודה אינטנסיבית ללא הגדרת שעות

אני מעדיפה להיות ראש גדול / ראש קטן

עבודה בצוות רחב / עבודה בצוות מצומצם / עבודה לבד

עבודה הכוללת מדי פעם שבתות / עבודה לא בשבתות

חלק ממגוון האפשרויות (מחקי מה שלא מדבר אליך, ואת הנשאר דרגי לפי סדר עדיפויות שלך)

גן	בתי חולים
מעון	עמותות הקשורות בנכים
בית ספר יסודי	עמותות הקשורות בחולי סרטן
חטיבת ביניים	מדרשה להעמקת יהדות בבתי ספר חילוניים
תיכון	עבודה משרדית במשטרה, בקופת חולים, בעירייה
אולפנה	אולפן
חינוך מיוחד	הדרכת קבוצות מחול (שנה שנייה)
חרשים	אחי - עבודה עם עולי אתיופיה
עיוורים	קומונה
אוטיסטים	שב"כ, מוסד, משרד הביטחון
סובלים מפגיעה שכלית	הדרכת טיולים במדרשה
בתי ילד	הדרכה באתרי מורשת
כפרי נוער	הדרכה בחברה להגנת הטבע
מפתן	עבודה קהילתית בגרעינים תורניים

פעילות מס' 9

אניגרם, מי אני - זהות עצמית, מיתוג אישי

רציונל

כדי לבחור במקום מיטבי לשירות לאומי, על הבת לברר את זהותה ואת מאפייני אישיותה. כמו כן, עליה לברר, כמיטב יכולתה, אילו כישורים נדרשים במקומות שבהם היא מעוניינת לשרת. בירור זה יאפשר לכל אחת לבחון את התאמתה למקומות השונים ויסייע לה בבחירה ההולמת את כישוריה ואת אישיותה. הבירור גם יכול לחסוך ממנה התמודדות עם קבלת תשובות שליליות בגלל אי-התאמה לתפקיד. בפעילות זאת, נעניק למשתתפות כלים לבירור טיפוס אישיות באמצעות טעימה משיטת "אניגרם". "אניגרם" הוא מודל דינמי המציג מפה של הטבע האנושי. הוא מתאר דרכי התנהלות שונות בעולם, בדרך שמכבדת את הייחודיות שבכל אדם ואת עושרו הפנימי. המודל מתאר תשע קבוצות טיפוס, שכל אחת מהן רואה את העולם מנקודת מבט שונה. בהתאם לנקודת המבט, מפתח כל טיפוס אסטרטגיית פעולה שונה להתמודדות עם העולם. "אניגרם" הוא כלי להתפתחות ולצמיחה אישית.

מטרות

1. המשתתפות יכירו, דרך שיטת "אניגרם", מגוון טיפוסים אישיות, יזהו את טיפוס האישיות המתאר אותן עצמן ויגיעו להבנה עמוקה יותר של אישיותן.
2. המשתתפות יכירו כי שיטת "אניגרם" עשויה לסייע להן בזיהוי הדברים המניעים אותן, העוצרים אותן והמקדמים אותן.
3. המשתתפות יבררו אילו מקומות שירות לאומי עשויים להתאים להן לפי טיפוס אישיותן.

משך פעילות

60 דקות.

עוזרים

- נספח 1: כרטיסי טיפוסים אישיות.
- נספח 2: כרטיסי הגדרת טיפוסים אישיות.
- נספח 3: מי אנחנו - כרטיס משימה קבוצתית, כמספר הקבוצות.
- נספח 4: כל הדמויות, כמספר המשתתפות.
- נספח 5: אניגרם - תרשים, כמספר המשתתפות.

מהלך הפעילות

שלב א' - אישי

- המנחה יתלה על קירות החדר את כרטיסי שמות הטיפוסים ותיאורם (נספחים 1-2) ויבקש מהמשתתפות להסתובב בחדר, לקרוא את מאפייני כל טיפוס, לבחור בטיפוס המתאים להן ביותר (ייתכן שיהיו כמה טיפוסים מתאימים, יש לבחור במתאים ביותר) ולהתיישב ליד הכרטיס.
- ליד כרטיסי הטיפוסים ייווצרו קבוצות (ייתכן שבת תשב יחידה ליד כרטיס) שהמאפיין אותן הוא התאמתן לטיפוס מסוים.

שלב ב' - קבוצתי

המנחה יחלק לכל קבוצה (או יחידה) כרטיס משימה קבוצתית, "מי אנחנו" (נספח 3), ויבקש לבצעה.

שלב ג' - במליאה

חלק א'

1. המנחה יחלק למשתתפות כרטיסי תיאור טיפוסים האישיות, "זהי את עצמך" (נספח 4), כך שיוכלו לעקוב אחר מאפייני הטיפוס בזמן תיאורו על-ידי המשתתפות האחרות.
2. המנחה יבקש מנציגות הקבוצות לתאר את מאפייניו של הטיפוס שבו בחרו, להסביר את בחירתן בטיפוס זה ולשתף בסיפור מהחיים המשקף התאמה זו.
3. לאחר הצגת כל קבוצה, המנחה ישמיע שיר המאפיין את הטיפוס שהוצג.

הצעות לשירים

- הפרפקציוניסטית - האומנת המושלמת, מתוך מרי פופינס.
- המעניקה - "לתת" של בועז שרעבי: <https://www.youtube.com/watch?v=leSkcwSwwys>
- הביצועיסטית - "הבוקר בא ולעבודה" של אריק איינשטיין: <https://www.youtube.com/watch?v=05yRP9gldZw>
- הרומנטית - "ים של דמעות" של זוהר ארגוב: <https://www.youtube.com/watch?v=QrbFP9JYffE>
- המשקיפה - "אדם בתוך עצמו הוא גר" של שלום חנוך: <https://www.youtube.com/watch?v=vztcoCXggj8>
- הספקנית - "שיר המשמר" של חוה אלברשטיין: <https://www.youtube.com/watch?v=RKNlgtKeKfc>
- רודפת התענוגות - "לו הייתי רוטשילד", מתוך המחזה "כנר על הגג": <https://www.youtube.com/watch?v=Us2mxGqKZ5E>
- הבוסית - אדוני ראש העיר, עוזי חיטמן: <https://www.youtube.com/watch?v=BqKrML-YQ7s>
- המתנוכת - נקודה טובה, שולי רנד.

חלק ב'

1. המנחה יכתוב על הלוח את כינויי תשעת הטיפוסים ויבקש מהמשתתפות לתת דוגמות למקומות שירות המתאימים לכל טיפוס. משתתפת שיש לה רעיון תרשום אותו מתחת לכינוי הטיפוס שעל הלוח ותנמק מדוע התפקיד מתאים לטיפוס זה. לדוגמה: קומונרית - אפשר לרשום תחת הבוסית ותחת הביצועיסטית. עבודה בשב"כ - אפשר לרשום תחת המשקיפה. וכן הלאה.
 2. המנחה יחלק למשתתפות את תרשימי ה"אניגרם" (נספח 5), יקרא את המבנה ואת המשמעות וייתן להן שהות להתבונן בתרשימים.
- למנחה:** הרעיון המשתקף בתרשימים הוא שהאדם הוא יצור מורכב, המגיב בדרכים שונות לסיטואציות שונות, אך יש קשר בין האישיות הבסיסית לבין התנהלותו במצבים השונים.
3. המנחה יבקש מבנות שהצליחו להגדיר באמצעות "אניגרם" את הדרך שבה הן מתנהלות ושבה הן חוות את עצמן לשתף את הקבוצה בכך (חשוב להדגיש שזו אינה "תורה משמים" ושלא בהכרח כל בת תזהה את עצמה לפי תרשימים זה).

נספח ו: טיפוסים אישיות

הרומנטית

הפרפקציוניסטית

המשקיפה

המעניקה

הספקנית

הביצועיסטית

הבוסית

רודפת התענוגות

המתווכת

נספח 2

הגדרת טיפוסי האישיות

1. הפרפקציוניסטית

את ביקורתית כלפי עצמך וכלפי אחרים ורוצה שכל דבר ייעשה בדיוק כמו שצריך. את מארגנת דברים היטב ומתייחסת ברצינות לאחריות המוטלת עליך. את חשדנית כלפי תענוגות החיים, הנראים לך מפוקפקים מעצם היותם. את נוטה לדחות משימות כי את חוששת מכישלון, את שומרת טינה לאנשים שאינם עובדים לפי מערכת החוקים הנוקשה שלך ואינם נענשים על כך.

2. המעניקה

את שופעת רצון לעזור, אופטימית ונדיבות. את אוהבת שזקוקים לך, אולם עלולה להתעלם מצרכיך שלך. את אכפתית, תומכת ורגישה לצורכיהם של אחרים, אולם עשויה להיות מניפולטיבית. את מסוגלת להתחבר לרגשותיהם של אחרים בטבעיות רבה ולעצב את עצמך לסוג האדם שהם זקוקים לו. בעייתך הגדולה היא לומר "לא", ולדעת לא לקחת על עצמך יותר מדי.

3. הביצועיסטית

את מכורה לעבודה, אוהבת תחרות ושואפת להצלחה. את חושבת בכיוון אחד ודבקה בהשגת המטרות שלך. את יכולה להיות מנהיגה נהדרת, אולם אינך קשובה לרגשותייך שלך. אינך יודעת לאות, את מלאת אנרגיה ושואפת להיות העובדת המצטיינת, השותפה הטובה ביותר והחברה הטובה ביותר שאת מסוגלת להיות.

4. הרומנטית

יש לך נטיות אמנותיות, את מלאת רגש ותמיד מחפשת אחר שותף אידאלי או אחר משמעות החיים. את עושה אידאליזציה למה שמעבר להשגתך ופורחת במצבים של רגשות עזים - שלך ושל אחרים. בגדייך וביתך מעידים על חיבתך לעיצוב, ומערכות יחסים חשובות לך הרבה יותר מאשר דאגות יומיומיות כמו כסף או עבודה.

5. המשקיפה

את מעדיפה להתבונן בעולם ממרחק ולא להיות מעורבת במציאות היומיומית. הצורך שלך בפרטיות גורם לך שאת נמנעת ממעורבות רגשית עד כמה שאפשר, ואת ממדרת את חיך לתחומים נפרדים. חלק ניכר מזמנך את מבלה לבדך בחברת מחשבותייך, ואת מעריכה מאוד ידע, עובדות ומידע.

6. הספקנית

את רואה את העולם כמאיים ונוטה לצפות לגרוע ביותר. את שונאת סמכות ותמיד מתייצבת לצדו של הנחות והמקופח. כאשר את מצליחה והדברים מתנהלים כשורה, את תוהה מתי הדברים ישתנו ויתקלקלו. אולם מרגע שאת נותנת אמון במישהו, את נאמנה ומחויבת לו, לחבריך ולאלה העובדים עמך.

7. רודפת התענוגות

את מקסימה, מלאת מרץ ויצירתית. כמו פיטר-פן, את לא רוצה להתבגר או להיות כבולה לעולם האמתי. את חומקת אל החלומות בהקיץ שלך וצופה לעבר העתיד. את מקדמת בברכה התנסויות חדשות, חברים חדשים ורעיונות מקוריים, אולם כאשר גישתך העליזה מאוימת על-ידי רגשות שליליים או מכאיבים, את פשוט מנסה להתעלם מהם.

8. הבוסית

את אסרטיבית ולעתים אגרסיבית, בעלת גישה לחיים של הכול או לא-כלום. תמיד רואה הכול בשחור או בלבן. את מגוננת על החלש ולוחמת למען הצדק, אולם אף אחד לא יאמר לך מה לעשות ואת עלולה אף לנהוג כרודנית. כאשר את נהנית ממישהו, את משקיעה בו את כולך, ולעתים קרובות אינך יודעת מתי לעצור. את עשויה אף לתעל את האנרגיה שלך לצדקה או למטרה נעלה אחרת.

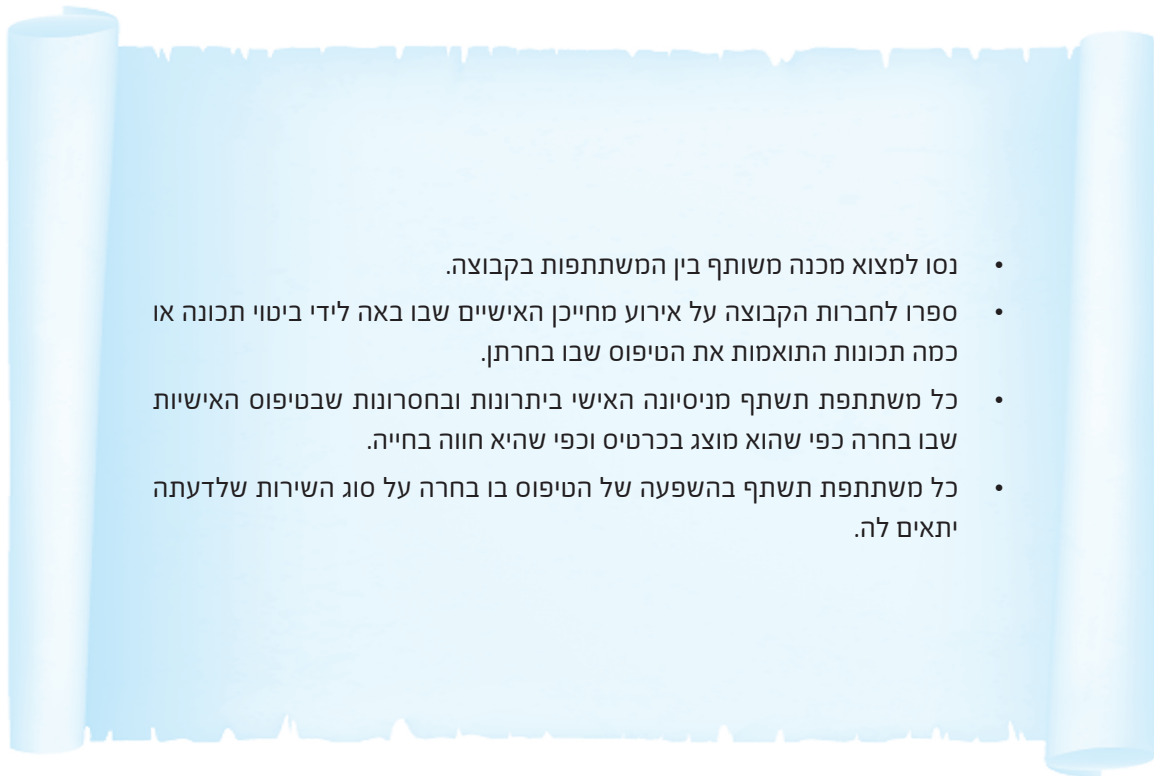
9. המתווכת

את משכינת שלום, מיטיבה להבין את נקודת ההשקפה של אנשים אחרים, אולם לא כל כך טובה בהכרת תשוקותייך שלך. את שואפת שהחיים יהיו הרמוניים, לכן לעתים קרובות תעדיפי להסכים עם אנשים אחרים במקום להשמיע את דעתך ולהסתכן בעימות. אולם את מסוגלת גם להיות עקשנית, ויותר מדי לחץ מרגיז אותך. את מעדיפה פעילויות פאסיביות, כגון צפייה בטלוויזיה וקריאה.

נספח 3

מי אנחנו - כרטיס משימה קבוצתית

- נסו למצוא מכנה משותף בין המשתתפות בקבוצה.
- ספרו לחברות הקבוצה על אירוע מחייכן אישיים שבו באה לידי ביטוי תכונה או כמה תכונות התואמות את הטיפוס שבו בחרתן.
- כל משתתפת תשתף מניסיונה האישי ביתרונות ובחסרונות שבטיפוס האישיות שבו בחרה כפי שהוא מוצג בכרטיס וכפי שהיא חווה בחייה.
- כל משתתפת תשתף בהשפעה של הטיפוס בו בחרה על סוג השירות שלדעתה יתאים לה.

נספח 4 - כל הדמויות

1. הפרפקציוניסטית

את ביקורתית כלפי עצמך וכלפי אחרים ורוצה שכל דבר ייעשה בדיוק כמו שצריך. את מארגנת דברים היטב ומתייחסת ברצינות לאחריות המוטלת עליך. את חשדנית כלפי תענוגות החיים, הנראים לך מפוקפקים מעצם היותם. את נוטה לדחות משימות כי את חוששת מכישלון, את שומרת טינה לאנשים שאינם עובדים לפי מערכת החוקים הנוקשה שלך ואינם נענשים על כך.

2. המעניקה

את שופעת רצון לעזור, אופטימית ונדיבות. את אוהבת שזקוקים לך, אולם עלולה להתעלם מצרכיך שלך. את אכפתית, תומכת ורגישה לצורכיהם של אחרים, אולם עשויה להיות מניפולטיבית. את מסוגלת להתחבר לרגשותיהם של אחרים בטבעיות רבה ולעצב את עצמך לסוג האדם שהם זקוקים לו. בעייתך הגדולה היא לומר "לא", ולדעת לא לקחת על עצמך יותר מדי.

3. הביצועיסטית

את מכורה לעבודה, אוהבת תחרות ושואפת להצלחה. את חושבת בכיוון אחד ודבקה בהשגת המטרות שלך. את יכולה להיות מנהיגה נהדרת, אולם אינך קשובה לרגשותיך שלך. אינך יודעת לאות, את מלאת אנרגיה ושואפת להיות העובדת המצטיינת, השותפה הטובה ביותר והחברה הטובה ביותר שאת מסוגלת להיות.

4. הרומנטית

יש לך נטיות אמנותיות, את מלאת רגש ותמיד מחפשת אחר שותף אידאלי או אחר משמעות החיים. את עושה אידאליזציה למה שמעבר להשגתך ופורחת במצבים של רגשות עזים - שלך ושל אחרים. בגדייך וביתך מעידים על חיבתך לעיצוב, ומערכות יחסים חשובות לך הרבה יותר מאשר דאגות יומיומיות כמו כסף או עבודה.

5. המשקיפה

את מעדיפה להתבונן בעולם ממרחק ולא להיות מעורבת במציאות היומיומית. הצורך שלך בפרטיות גורם לכך שאת נמנעת ממעורבות רגשית עד כמה שאפשר, ואת ממדרת את חייך לתחומים נפרדים. חלק ניכר מזמנך את מבלה לבדך בחברת מחשבותייך, ואת מעריכה מאוד ידע, עובדות ומידע.

6. הספקנית

את רואה את העולם כמאיים ונוטה לצפות לגרוע ביותר. את שונאת סמכות ותמיד מתייצבת לצדו של הנחות והמקופח. כאשר את מצליחה והדברים מתנהלים כשורה, את תוהה מתי הדברים ישתנו ויתקלקלו. אולם מרגע שאת נותנת אמון במישהו, את נאמנה ומחויבת לו, לחברייך ולאלה העובדים עמך.

7. רודפת התענוגות

את מקסימה, מלאת מרץ ויצירתית. כמו פיטר-פן, את לא רוצה להתבגר או להיות כבולה לעולם האמתי. את חומקת אל החלומות בהקיץ שלך וצופה לעבר העתידי. את מקדמת בברכה התנסויות חדשות, חברים חדשים ורעיונות מקוריים, אולם כאשר גישתך העליזה מאוימת על-ידי רגשות שליליים או מכאיבים, את פשוט מנסה להתעלם מהם.

8. הבוסית

את אסרטיבית ולעתים אגרסיבית, בעלת גישה לחיים של הכול או לא-כלום. תמיד רואה הכול בשחור או בלבן. את מגוננת על החלש ולוחמת למען הצדק, אולם אף אחד לא יאמר לך מה לעשות ואת עלולה אף לנהוג כרודנית. כאשר את נהנית ממשוהו, את משקיעה בו את כולך, ולעתים קרובות אינך יודעת מתי לעצור. את עשויה אף לתעל את האנרגיה שלך לצדקה או למטרה נעלה אחרת.

9. המתווכת

את משכינת שלום, מיטיבה להבין את נקודת ההשקפה של אנשים אחרים, אולם לא כל כך טובה בהכרת תשוקותייך שלך. את שואפת שהחיים יהיו הרמוניים, לכן לעתים קרובות תעדיפי להסכים עם אנשים אחרים במקום להשמיע את דעתך ולהסתכן בעימות. אולם את מסוגלת גם להיות עקשנית, ויותר מדי לחץ מרגיז אותך. את מעדיפה פעילויות פאסיביות, כגון צפייה בטלוויזיה וקריאה.

נספח 5

תרשים אניגרם

אניגרם - מודל רב עוצמה להתפתחות אישית

האניגרם הוא מודל דינמי רב-עוצמה המציג מפה של הטבע האנושי. הוא מתאר דרכי התנהלות שונות בעולם, בדרך שמכבדת את הייחודיות שבכל אדם ואת עושרו הפנימי.

המודל מתאר תשע קבוצות טיפוס, שכל אחת מהן רואה את העולם מנקודת מבט שונה. כל טיפוס מפתח אסטרטגיית פעולה שונה, מנקודת מבט, להתמודדות עם העולם.

כל אחד מתשעת הטיפוסים מתאפיין בדפוסי חשיבה, ברגשות ובהתנהגות, שקובעים את הדרך שבה הוא רואה את העולם.

כל טיפוס רואה וחווה את החיים דרך עדשה אחרת. דרך כל עדשה, העולם מופיע בצורה אחרת. העדשה שברשותנו מגבילה אותנו כשאנו מתחילים לחשוב שמה שאנו חווים זה כל מה שיש, כשאנו מאמינים שזו המציאות, בשעה שלמעשה שאנו רואים רק חלק צר ומוגבל ממנה.

האתגר שמציע האניגרם הוא להתבונן על העולם דרך עדשות נוספות ולהרחיב את תפיסת המציאות ואת אפשרויות התגובה שלנו.

האניגרם משמש כלי אבחוני יחיד במינו, אך בעיקר הוא כלי להתפתחות ולצמיחה אישית. הוא חושף את המנגנון הלא-מודע שמפעיל אותנו ומסייע לנו להשתחרר מהתבניות שמקבעות אותנו. הוא מאפשר לנו לנצל את הפוטנציאל הגבוה שלנו, לפרוץ דרך ברמת האפקטיביות האישית ולחיות את החיים מתוך חופש ומתוך בחירה.

ועוד...

האניגרם גם מראה את יחסי הגומלין בין סוגי טיפוסים שונים, שהופכים כל אחת מאתנו לבעלת אופי אינדיבידואלי. בדקי את המיקום שלך בעיגול ושימי לב לטיפוסים שמשני צדדיך, כיוון שיש לך הרבה במשותף איתם.

גם כאשר את מרגישה מתוחה ואומללה או מרוצה ובטוחה בעצמך - את נעשית דומה לטיפוסים האחרים שבעיגול. החץ שיוצא מהטיפוס שלך במעגל, מראה למי את עשויה להידמות במקרים של מתח נפשי. ואילו החץ שמצביע על הטיפוס שלך, מראה למי את עשויה להידמות כאשר את חשה בטוחה ומרוצה מעצמך במיוחד.

לדוגמא: "הפרפקציוניסטית" תתפקד באופן דומה לזה של ה"רומנטית" בתקופה של מתח נפשי, וכ"נהנתנית" במצבים של שביעות רצון עצמית. בדקי האם זה מתאים לך?

פעילות מס' 10

החלום שלי

בירור אישי: חלומות, ציפיות והחלטות בדרך למימוש החלום

רציונל

בתהליך הבחירה במקום שירות לאומי, יש משקל נכבד לחלומות האישיים, לציפיות של הבת מעצמה ולציפיות החברה מהבת. הבירור האישי המוצע במערך זה יאפשר זיהוי מוקדם של חלומות ושל ציפיות אלו. בשלב הבא נעסוק בדרך קבלת ההחלטות. לשם כך על הבת לברר מה היא הדרך שלה להחליט בדרך כלל ואם דרך זו משרתת אותה ביעילות בהחלטה על מקום שירות.

מטרות

1. להבהיר את חשיבות הבירור האישי להבנת התהליכים שעוברת הבת היוצאת לשירות, לסייע לבת להבהיר לעצמה את רצונותיה ואת ציפיותיה לקראת השירות ולהתנסות במודל קבלת החלטות.
2. להבהיר את חשיבות הבירור האישי להבנת התהליכים שעוברת הבת היוצאת לשירות.
3. לסייע למשתתפות להגיע להבנה עמוקה יותר של דרכן להגיע להחלטה.
4. לעורר במשתתפות הכרה בכך שמודעות לדפוס ההתנהלות יכולה להביא לשינוי, כאשר זה נדרש.

עזרים

- נספח 1: מה החלום שלי - מבט עתידי על עצמי בשנות השירות הלאומי.
- צבעים, עיתונים, דבק ומספריים.
- נספח 2: דילמות, כמספר הקבוצות.
- נספח 3: מודל שלבים בקבלת החלטה.

מהלך הפעילות

חלק א' - החלום שלי

שלב א' - אישי, משימה: איך אני רואה את עצמי בשנות השירות הלאומי

המנחה יחלק לכל תלמידה דף הוראות ליצירת קולאז' (נספח 1).

שלב ב' - במליאה

המנחה יזמין כל אחת להתבונן בקולאז' שיצרה.

שאלות לדיון

- מהם החלקים הייחודיים לך כפי שהם מתבטאים בקולאז'?
- מה משפיע על החלומות ועל השאיפות שלך? (ערכים שעליהם התחנכת במשפחה, ציפיות החברה, יוקרה חברתית וכדו').

- איזה חלקים בקולאז' שיצרת עשויים או עלולים להשתנות בשירות הלאומי? במה זה תלוי?
- מה עשוי לסייע או לקלקל לך להגיע למקום השירות המיטבי שעליו חלמת ושאותו הבעת בקולאז' (בבחירה במקום מיטבי, יש חשיבות רבה לדרך ההחלטה).

חלק ב' - החלטות מיטביות למימוש החלום שלי

המנחה יבקש מראש מהמשתתפות להתחלק לקבוצות.

שלב א' - אישי

המנחה יחלק לכל משתתפת בקבוצה דילמה אחת או שתיים (נספח 2) ויבקש לענות: כיצד תגיבי לדילמה זו? איך החלטת? המנחה יבהיר שהדילמות הן אמצעי להדגמת תהליך קבלת החלטות.

שלב ב' - קבוצתי

- המנחה יחלק למשתתפות את מודל השלבים בקבלת החלטות ויוודא שהמודל מובן (נספח 3).
- המנחה יבקש מהמשתתפות לבחור בדילמה אחת, להגיב לדילמה על-פי מודל השלבים בקבלת החלטות ולבדוק אם התגובה הייתה אחרת.

שלב ג' - במליאה

- המנחה יבקש מהמשתתפות לספר במליאה מה למדו על עצמן בכלל, על עצמן כמקבלות החלטות ועל מקום השירות שהן מחפשות.
- המנחה ישאל אם לדעתן אפשר לשנות את סגנון קבלת ההחלטות וכיצד המודל יכול יסייע להן בעתיד בכלל ובבחירת מקום שירות בפרט.
- המנחה יבקש שמשתתפת המעוניינת בכך תספר למליאה על סיטואציה שבה היה עליה להחליט החלטה, כיצד הגיבה וכיצד הייתה יכולה להגיב אם הייתה פועלת על-פי מודל השלבים בקבלת החלטות.
- לסיום, המנחה ישוחח עם המשתתפות על ההתנהלות לאחר ההחלטה (החלטה על מגמה, על שירות לאומי, על מקצוע, על בעל...): אין להביט לאחור, אין לעסוק בהשוואות וב"אילו הייתי", יש להשלים עם חוסר השלמות שבכל דבר, לראות את היתרונות שבהחלטה זו - שהייתה למציאות, ולהתרכז בעשייה (כמובן שבאף אחד מהתחומים אין מדובר בהחלטה שאין ממנה דרך חזרה. אך אלו מקרי גבול, בהם יש אי-התאמה מובהקת וסבל רב).

נספח ו

החלום שלי - מבט עתידי על עצמי בשנות השירות הלאומי

הינך עומדת על סף החלטות חשובות לקראת שירות משמעותי. מהם החלומות והרצונות שלך?

צרי קולאז' אשר באמצעותו תוכלי להציג במילים, בציור, בצבע וכד' נקודות אלו:

- הסביבה הפיזית בתקופת השירות.
- הסביבה האנושית בתקופת השירות.
- חוויות משמעותיות שיהיו לך במהלך השירות.
- צרכים, שאיפות וחלומות שיש לך למהלך השירות.
- ערכים שינחו אותך במהלך השירות.

נספח 2

דילמות

דילמה מספר 1

השמלה יפה, אבל אני לא בטוחה שהיא מתאימה לי. הצבע אולי רציני. האם היא משמינה? לוותר או לקנות? מה יגידו החברות? מה אמא תגיד? אני מתבוננת במראה ולא מצליחה להחליט. אגיד למוכרת שתשמור לי לכמה שעות. אם לא אקנה, אחר כך אצטער. אמנם היא יקרה, אבל חברותיי קונות במחירים כאלה...

מה תחליטי?

דילמה מספר 2

בדילמה זאת, את עומדת מול עצמך, את המרוויחה ואת הנפגעת. נכשלת בבחינה במתמטיקה והמורה אישרה לך, בצורה מיוחדת, הזדמנות נוספת לבחינה. את מתחילה ללמוד ובדיוק באותו רגע מופיעה ריקי ומזכירה לך שיוצאים בעוד חמש דקות למסיבת יום הולדת של רינה. היציאה קוסמת לך משום שהמסיבה תיערך במקום שבו היית רוצה להיות ממש ברגע זה. החברות ממתינות בחוץ, והספר פתוח.

מה תעשי?

דילמה מספר 3

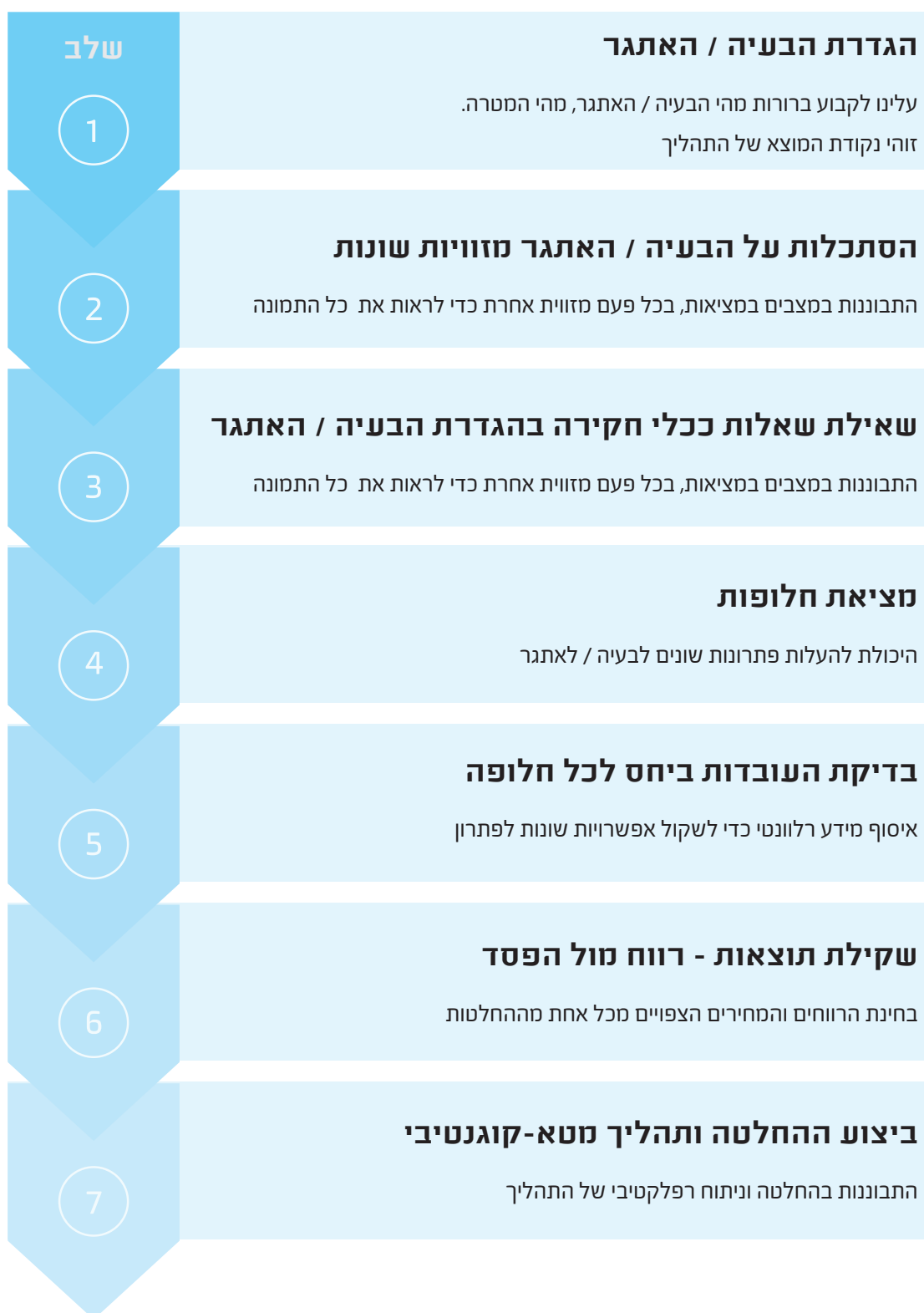
בדילמה זו את עומדת מול עצמך, אך יש אנשים נוספים המושפעים מהחלטתך. סבתא וסבא הגיעו לחנוכה, לטיול משפחתי עם כל הדודים ובני הדודים. כל המשפחה מתכנסת לכבוד האירוע המשמח. מזמן לא היה מפגש משפחתי, את מתגעגעת לכולם. סבא וסבתא מתרגשים ומתכוננים, המפגש הוא בעל חשיבות עליונה מבחינתם. החבר'ה מארגנים טיול בראש טוב. שלושה ימים לאילת. סבא וסבתא מתרגשים לקראת המפגש אתך, מצפים... והחבר'ה עם השק"ש והשלוקר כבר מצפצפים...

במה תבחרי? לאן תלכי?

נספח 3

מודל השלבים בקבלת החלטות

פעילות מס' וו

לקראת ריאיון (פעילות בת שלושה חלקים)

רציונל

כחלק משלבי בדיקת ההתאמה למקומות שירות שונים, הבנות נדרשות לעבור ריאיון קבלה. יתרונו וחסרוננו של ריאיון בכך שעל המראיין להציג את מיטב אישיותו, כישרונותיו ויתרונותיו בפרק זמן קצרצר, שיש בו התרגשות, מתח ולעתים רבות פחד מכישלון. לפיכך, יש חשיבות רבה להכנת הבנות לקראת הריאיון, להדרכתן ולהעלאת ביטחונן בדבר התאמתן לתפקיד הנכסף.

בראיונות מסוג זה, על המשתתפות להיות מסוגלות לשכנע את המראיין שהן אכן מתאימות לתפקיד. לשם כך עליהן להתלבש ולהתנהג כראוי, לספר על עצמן בפירוט הנדרש וברהיטות ולהציג לפני המראיין את נקודות החוזק ואת נקודות החולשה שלהן. לחלקן הדבר קשה מסיבות שונות. לדוגמה, לחלקן יש תחושה שיש בכך גאווה, יש מי שמרגישה שזוהי חשיפה של דברים אישיים באוזני זרים, ויש בנות שאינן מודעות כלל לחוזקותיהן ולחולשותיהן. תרגול של מיומנויות הנדרשות בריאיון יסייע בידן ויכשירן לעמוד בריאיון בשלווה ובבטחה ולהציג בו את המיטב שבהן.

מטרות

1. המשתתפות יבינו שהמפגש עם המראיין קצר ושהרושם הראשוני חשוב ולכן יש צורך להתכונן לריאיון.
2. המשתתפות יהיו מודעות לאתגר שבריאיון קבלה, לחששות הנלווים אליו, לדרכים להפיגם ולכלים להתנהלות נכונה בריאיון - בשפת גוף, בהתנהגות וביציקת תוכן משמעותי.
3. המשתתפות ייטיבו להכיר את תכונותיהן הטובות ואת היתרונות שבחולשותיהן.
4. המשתתפות יכירו טיפוסים שונים של מראיינים ויסגלו תגובות להתמודדות.
5. המשתתפות תיגשנה לריאיון בהרגשה בטוחה ונינוחה יותר, בתחושה שהן יודעות מה עומד לפנייהן, וכך תוכלנה להציג את עצמן בצורה מלאה וטובה ביותר.

חלק א - לקראת ריאיון

חלק מההפעלה לקוח מתוך: "המזוודה שלי - לקראת ריאיון", 2002, מינהל חברה ונוער

משך פעילות

45 דקות.

עזרים

- דפי כתיבה, בריסטולים, צבעים, מספריים.
- נספח 1: המזוודה שלי - כישורים ומיומנויות.
- נספח 2: דף משימה זוגית - משחק תפקידים.
- נספח 3: כללי התנהגות בריאיון.

שלב א' - במליאה, רגשות ומחשבות

המנחה ירשום על הלוח את המילים:

המנחה ישאל את המשתתפות:

1. מה אתן **חשות** כשאתן חושבות על ריאיון? (לחץ, פחד, חרדה)
 - המנחה ירשום את הרגשות על הלוח תחת המילה
- הרגשה**
2. אילו **מחשבות** עולות בכן כשאתן מדמיינות את הריאיון?
(אני לא יודעת אם אני מספיק טובה, אני לא יודעת אם אענה תשובות מספקות, אם יתרשמו ממני, אם יקבלו אותי, אם אהיה במיטב וכן הלאה)
- מחשבה**
- המנחה ירשום את המחשבות על הלוח תחת המילה

שאלה נוספת לדיון

- לדעתכן, מדוע הריאיון מפחיד ומעורר בנו תחושות ומחשבות שליליות? (באמת חשוב לי להתקבל, חשש מכישלון)
3. מה אפשר **לעשות** כדי להתמודד עם רגשות ועם מחשבות אלה?
(הכנה טובה, הרגעה עצמית על-ידי מינימליזציה של הדבר - זה לא כל כך מכריע, זה לא נורא, אם לא אתקבל יש עוד מקומות רבים שחשוב לתרום בהם, המחשבה שכישלון בריאיון מעיד שאני לא טובה היא שגויה, אם לא אתקבל - זה כנראה לא מקומי, זה באמת מצער לא להתקבל, אך בחיים אין ביטוח לאושר וצריך ללמוד להתמודד בלי ליפול וכד').
- מעשה**
- המנחה ירשום את ההצעות המעשיות על הלוח תחת המילה

שלב ב' - אישי

כל בת תכין לעצמה "תעודת זהות" המתבססת על נתונים ועל כישוריה העשייתיים לסייע לה במהלך השירות (ניסיון בהתנדבות, בהדרכה או בתכנית המעורבות החברתית) - ה"מזוודה האישית" שלה (נספח 1).

שלב ג' - קבוצתי

חלק א'

- המנחה יחלק את המשתתפות לקבוצות בנות ארבע חברות.
- כל משתתפת תציג את "תעודת הזהות" שלה בפני חברות הקבוצה.
- המשתתפות בקבוצות ידונו בשאלות:
 1. כיצד תעודה זו יכולה לסייע לך בריאיון לתפקיד בשירות הלאומי?
 2. מה כדאי להוסיף לתעודה שיגביר את תועלתה בריאיון?

חלק ב'

- המנחה יבקש מכל קבוצה להתחלק לזוגות.
- המנחה יחלק לכל זוג דף משימה זוגית "משחק תפקידים" (נספח 2).
- המשתתפות תבצענה "משחק תפקידים" ותראיינה זו את זו לפי תור, לכל צד יוקדשו 5-7 דקות.

שלב ד' - במליאה

- המנחה יחלק למשתתפות "כללי התנהגות בריאיון" (נספח 3).
- המנחה ישאל את המשתתפות במה תרמה להן ההתנסות בריאיון: מסקנות, רגשות, כלים מעשיים, לריאיון ולחיים.

נספח ו

המזוודה שלי

רקע אישי ומשפחתי

תכונות וכישורים

מיומנויות שונות

ניסיון בהתנדבות, בהדרכה או בתכנית המעורבות החברתית

נספח 2

ריאיון - משחק תפקידים

משימה למתראינת

1. ספרי לבת זוגך על מקום השירות שאליו הגעת לריאיון.
2. היכנסי לתפקיד המתראינת במלוא הרצינות.

המראינת

עליך לראיין את בת זוגך במקום שאליו הגיעה.
משך הריאיון הוא 5-7 דקות.

הצעות לשאלות למועמדת

1. ספרי לי מעט על עצמך, על משפחתך, על תחביבייך.
2. מה חשוב לך בשירות הלאומי?
3. ספרי לי על אתגר או על יוזמה שקיבלת על עצמך.
4. מדוע את רוצה לשרת דווקא כאן?
5. אילו מתכונותיך יתרמו לעשייתך במקום זה?
6. אילו חסרונות שלך עלולים לפגוע בתרומתך כאן?
7. האם את מתאימה לעבודת צוות?
8. כיצד תתמודדי עם היציאה מהבית?
9. מה לדעתך יהיו הקשיים במקום זה?
10. כיצד תתמודדי עם הקשיים?
11. כיצד תתמודדי עם האינטנסיביות של העבודה?
12. מהו הדבר החשוב לך ביותר בשנה זו?

נספח 3

כללי התנהגות בריאיון

לקראת ריאיון

עליך להתכונן לכל ריאיון מראש. בשלב ההכנה, עליך להתייחס לשני עניינים עיקריים:

1. קבלת מידע על התפקיד ועל הארגון.
2. עירנות ביחס להופעתך ולהתנהגותך.

כללי עשה ואל תעשה בריאיון

- ✓ הגיעי למקום הריאיון 5-10 דקות לפני המועד שנקבע לריאיון.
- ✓ הציגי עצמך, המתני בקרבת החדר שבו ייערך הריאיון וחכי עד שיבקשו ממך להיכנס.
- ✓ כבי כל מכשיר סלולרי טרם כניסתך לריאיון.
- ✓ התבקשת לשבת, אמרי: "תודה". שבי ישיבה נינוחה ומלאה על הכיסא. אל תשבי מאובנת וקפואה.
- ✓ המתני לשאלת המראיין - הוא המארח, תני לו לנהל את השיחה.
- ✓ זכרי! אל תאיימי על תפקידו, על מקומו ועל כבודו של המראיין. הישמרי מהתנהגות שחצנית ומייחס ביקורתי או מזלזל.
- ✓ אל תמהרי בתשובותיך לשאלות. עני בנחת. חשבי שנייה או שתיים לפני מתן התשובה, גם אם במהלך הריאיון את מגיעה למסקנה כי בעצם אינך מעוניינת כלל בעבודה המוצעת לך.
- ✓ עני בביורור ובענייניות, הבהירי תשובותיך כך שלא יתפרשו פירושים שונים משרצית, היי מודעת לא רק לדבריך, אלא אף להתנהגותך. השתדלי להעביר את המסר שלך בצורה ברורה.
- ✓ תארי את ניסיוןך ואת כישוריך בחיוב, במתן דוגמות מהחיים.
- ✓ אל תתנצלי על שאת חסרת ניסיון, שכנעי את המראיין כי ניחנת ביכולות ובכישורים שיתרמו לביצוע תקין של העבודה. דברי במונחים המובנים למראיין. דאגי להשתמש במושגים ובתיאורי תפקיד מובנים, אל תשתמשי בסלנג או בקיצורים, המראיין עשוי שלא להביןם. זכרי! מה שחשוב הוא לאו דווקא תיאור התפקידים הקודמים שעשית, אלא תיאור כישוריך ויתרונותיך וחשיבותם למעסיק ולארגון.
- ✓ השתדלי להגביר את יכולת ההאזנה שלך ואת ערנותך.
- ✓ אם לא הבנת את השאלה, אל תחששי לבקש הבהרה. אל תשאלי שאלות בטון של חקירה, הימנעי גם מטון נמוך ומתבטל.
- ✓ אל תשאלי שאלות שהתשובה עליהן כבר ניתנה במהלך הריאיון.
- ✓ אל תיבהלי מזמן שתיקה בריאיון, המתני בשלווה להמשך (זכרי כי המראיין הוא המכוון את הריאיון והמנהל אותו).

הופעה והתנהגות

1. הריאיון הוא אירוע רשמי שיש בו נהלי התנהגות מקובלים. חשוב שתכירי אותם וכך תמנעי מעצמך אי-נעימות.
2. הופעתך החיצונית תקבע את הרושם הראשוני. הקפידי על הופעה צנועה ומסודרת.

סיכום הריאיון

תכופות, מראיינים מנצלים את פרק הזמן שבסוף הריאיון לאפשרות למראיין להציג שאלות. הכיני לעצמך מראש שאלות כדי שלא תחמיצי הזדמנות למידע הנוסף לך לתהליך ההחלטה. זוהי הזדמנות לשאול ולכוון לנושאים חשובים לך שלדעתך לא כוסו בריאיון.

(על-פי מאמר של ר. קליין בעיתון **השבוע בפתח תקווה**)

חלק ב

להשקיף על עצמו בעין טובה מאוד

 משך פעילות

90 דקות.

עזרים

- נספח 1א': "נקודה טובה", כמספר המשתתפות.
- נספח 1ב': "נקודה טובה", כמספר המשתתפות.
- נספח 2: "להשקיף על עצמו בעין טובה מאוד", כמחצית מספר המשתתפות.
- פתקים לבנים כמספר המשתתפות, מכשירי כתיבה.

שלב א' - במליאה, כישורים

- המנחה יבקש מן המשתתפות לשבת במעגל ומכל משתתפת לקום בתורה ולהשלים את המשפט "אני טובה ב...".

שלב ב' - אישי, נקודה טובה

- המנחה יחלק למשתתפות דף משימה "נקודה טובה" (נספח 1א') וזמן קצר לאחר מכן דף משימה נוסף "נקודה טובה" (נספח 1ב') ויבקש מהן למלא בכתב את המשימות הנדרשות.
- המנחה יעבור בין המשתתפות, יעודד אותן לכתיבה, יסייע למהססות ואולי אף יציע "תכונה" לתלמידה שמתקשה.

למנחה: לעתים, קיים חוסר בהירות בנוגע להבדל שבין הכרת ערך עצמי לבין מידת הגאווה. כשמתעורר קושי כגון זה, חשוב להדגיש כי ענווה היא הכרה בערך עצמך בידיעה שהכול מאת ה'. ה' הוא הנותן לך כוח לעשות חיל. הרמב"ם ביאר שהמידות הטובות הן המידות הממוצעות, וכתב: "הענווה היא מידה אמצעית, ושונה היא משפלות הרוח: והענווה ממוצעת בין הגאווה ושפלות הרוח" (רמב"ם, שמונה פרקים, פרק ד'). כלומר, ענווה אינה שפלות רוח.

שלב ג' - במליאה

שאלות לדיון

1. איך הרגשתן כשנתבקשתן לומר משהו טוב על עצמכן בפני המליאה?
2. האם בעבר ניתנה לכן אפשרות לומר משהו טוב על עצמכן בפני אחרים? ספרו מתי ובאיזה הקשר.
3. איזה הרגשה התעוררה אצלכן במהלך כתיבת הדברים? (מבוכה, תסכול, שמחה, סיפוק...)
4. האם גיליתן על עצמכן דבר מה שלא חשבתן על עצמכן קודם לכן?

לימוד מקורות

- המנחה יחלק למשתתפות דף מקורות "להשקיף על עצמו בעין טובה מאוד" (נספח 2).
- המנחה יקרא באוזני המשתתפות את מקור א'.

שאלות לדיון

1. לדעתכן, מה החשיבות בכך שאדם ימצא בעצמו טוב וידון את עצמו לכף זכות?
2. לדעתכן, מדוע יש צורך לומר לאדם "להשקיף על עצמו בעין טובה", האין זה מובן מאליו?
 - המנחה יקרא באוזני המשתתפות את מקור ב'.
3. איזה טוב יצמח לו לאדם מכך שימצא את הטוב שבחסרונותיו?
4. עד כמה פשוטה לביצוע הצעתו של הראי"ה קוק? נמקו.

שלב ד' - אישי, היפוך התכונות השליליות

- המנחה יאמר למשתתפות כי בריאיון קבלה הן עשויות להתבקש לומר גם נקודות חולשה שיש בהן.
- המנחה יחלק לכל משתתפת פתק ויבקש לכתוב בו נקודת חולשה אחת שאותה תאמר בריאיון אם תתבקש לעשות זאת.
 - המנחה יבקש מכל משתתפת לרשום על אותו פתק שניים-שלושה יתרונות שיש בנקודת חולשה זאת. אפשר לשתף בזוגות ולסייע זו לזו (המנחה יכול להדגים: הטוב בתכונת הכעס הוא האכפתיות, כעס מעיד על חוסר אדישות).

שלב ה' - במליאה

- המנחה יבקש מכמה משתתפות לשתף בנקודת חולשה שרשמו בפתק וב"היפוך" שלה. מי שלא הצליחה למצוא את היתרון בתכונה שרשמה תציג בפני המליאה את התכונה והקבוצה תסייע לה.
- המנחה יציע למשתתפות להציג בריאיון את נקודת החולשה על יתרונותיה.
- הצעה: אפשר להשמיע את שירו של שולי רנד "נקודה טובה".
- המנחה יערוך סבב שבו כל בת תאמר במה תרמה לה הפעילות.

נספח וא'

נקודה טובה

במה את תורמת לאנשים הנמצאים בסביבה שלך?

אילו דברים טובים אומרים עלייך?

במה אפשר לסמוך עלייך בכל מצב?

נספח וב'

נקודה טובה

כתבי שש תכונות, יכולות, כישורים שבזכותם את מצליחה במה שאתה עושה.

✓

✓

✓

✓

✓

✓

נספח 2 - להשקיף על עצמו בעין טובה מאוד

דף מקורות

מקור א'

צריך (האדם) לחפש ולמצא בעצמו איזה מעט טוב
 כי איך אפשר שלא עשה מימיו איזה מצוה או דבר טוב...
 כי צריך האדם לחפש ולבקש למצא בעצמו איזה מעט טוב...
 כדי להחיות את עצמו, ולבוא לידי שמחה בנ"ל...
 ועל ידי זה שמחפש ומצא בעצמו עדין מעט טוב
 על ידי זה הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות ויכול לשוב בתשובה
 בבחינות "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו" בנ"ל,
 הינו כמו שצריכין לדון אחרים לכף זכות,
 אפילו את הרשעים, ולמצא בהם איזה נקודות טובות
 ועל ידי זה מוציאים אותם באמת מכף חובה לכף זכות...
 כמו כן הוא אצל האדם בעצמו,
 שצריך לדון את עצמו לכף זכות ולמצא בעצמו איזה נקודה טובה עדין
 כדי לחזק את עצמו...
 רק אדרבא, יחיה את עצמו וישמח את נפשו במעט הטוב שמוצא בעצמו, דהינו מה שזכה לעשות מימיו איזה מצוה
 או איזה דבר טוב
 וכמו כן צריך לחפש עוד למצא בעצמו עוד איזה דבר טוב...

(ר' נחמן, ליקוטי מוהר"ן, רפ"ב)

מקור ב'

כשכבד הדבר להתנשא לאט לאט, הכרח הוא להתרומם בבת אחת ולהשתמש במידת הגאווה של קדושה,
 ולהשקיף על עצמו בעין טובה מאוד, ולמצוא את הצד הטוב שיש גם בכל מגרעותיו, כי תיכף כשאדם נותן את
 דעתו לדרוש את הטוב, מיד מתהפכים כל חסרונותיו לטוב, ויכול האדם למצוא בעצמו רב טוב מאוד, ואז ישמח
 בטובו מאוד, וירבה מדי יום ביומו את הפעולות הטובות בלב טהור ומלא תקוות ניחומים.

(הרב קוק, מידות ראיה, כו)

חלק ג

מי יהיה המראיין שלי - משחק תפקידים

המלצה

מומלץ לאתר בין אנשי הצוות אדם שיכול לשחק את תפקיד המראיינים בדפוסים השונים. רצוי שהמנחה יהיה יועץ בית הספר או דמות אחרת היכולה לנתח את משחק התפקידים בשיתוף הצופים בניתוח ולהוביל למסקנות מעשיות.

משך פעילות

90 דקות.

עזרים

- שולחן ועליו יומן, מכשיר טלפון סלולרי וכל כלי עזר אחר שהמראיין זקוק לו, שני כיסאות.
- המשתתפות תשבנה במעגל מול השחקנים.

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה, מי יהיה המראיין שלי

- המראיין ישב ליד השולחן.
- המנחה יבחר מתנדבת להתראיין וידגיש כי בכל ריאיון יוצג טיפוס אחר של מראיין.
- המתראינת תיכנס לריאיון ותענה לשאלות המראיין.

למראיין - לעזרתך רשימת טיפוסים מראיינים ומאפייניהם

- 😊 האדיש - שקוע בעצמו, מתעסק במכשיר הטלפון, מדפדף ביומן, לא ממש מקשיב.
- 😊 הידידותי מדי - מתעניין בדברים זניחים, כולל במכרים משותפים, במקור שם המשפחה וכיו"ב.
- 😊 הקשוח - כעוס, קר, תוקפני.
- 😊 החייכן - יחייך לכל מה שתעני, אין לך מושג מה הוא באמת חושב על מה שענית.
- 😊 המתלהב - כל מה שתגידי הוא יצא מגדרו מרוב התלהבות.

לאחר כל ריאיון, המנחה יפנה שאלות לקהל המשתתפות.

שאלות לדיון

1. לדעתכן, מהן נקודות החוזק שבריאיון מסוג זה?
2. מה רצוי לשפר בריאיון הבא?
3. מה אפשר ללמוד משפת הגוף של המראיין? ושל המרואיין?
4. לדעתכן, המראיין מצא את מבוקשו בריאיון? מדוע? מה יכול לשפר את העניין?
5. לדעתכן, המרואיין מצא חן בעיני המראיין? מדוע? מה יכול לשפר את העניין?

6. מה הנקודה המרכזית שהתחדשה לכן מריאיון זה?
 - המנחה יפנה למראיין ולמרואיין וישאל אותם:
7. כיצד חשת בעת הריאיון?
8. האם תרצה לומר למראיין / למרואיין דבר מה על תפקודו בריאיון מנקודת מבטך?

שאלה לסיכום במליאה

כפי שחווינו במפגש היום, יש טיפוסים שונים של מראיינים, וייתכן שנפגוש את חלקם במהלך הראיונות לקראת היציאה לשירות לאומי, בואו נחשוב יחד על דרך התמודדות עם כל טיפוס של מראיין. התייחסו גם לתחושות שכל טיפוס עורר בכן במהלך הריאיון וכן לדרכי ההתמודדות שלכן עם תחושות אלו (מחשבות שיעברו לכן בראש, דיבור פנימי, שפת גוף שרצוי לאמץ, משפטים שרצוי לומר בקול וכו').

המנחה ירשום על הלוח רשימת המלצות לדרכי התמודדות עם טיפוס מראיינים שונים.

לסיום, המנחה יערוך סבב בין המשתתפות וישאל במה תרמה להן פעילות זו.

נספח ו

ריאיון - משחק תפקידים

משימה למתראיינת

3. ספרי לבת זוגך על מקום השירות שאליו הגעת לריאיון.
4. היכנסי לתפקיד המתראיינת במלוא הרצינות.

המראיינת

עלייך לראיין את בת זוגך במקום שאליו הגיעה.
משך הריאיון הוא 5-7 דקות.

לפנייך הצעות לשאלות למועמדת:

1. ספרי לי מעט על עצמך, על משפחתך, על תחביבייך.
2. מה חשוב לך בשירות הלאומי?
3. ספרי לי על אתגר או על יוזמה שקיבלת על עצמך.
4. מדוע את רוצה לשרת דווקא כאן?
5. אילו מתכונותייך יתרמו לעשייתך במקום זה?
6. אילו חסרונות שלך עלולים לפגוע בתרומתך כאן?
7. האם את מתאימה לעבודת צוות?
8. כיצד תתמודדי עם היציאה מהבית?
9. מה לדעתך יהיו הקשיים במקום זה?
10. כיצד תתמודדי עם הקשיים?
11. כיצד תתמודדי עם האינטנסיביות של העבודה?
12. מהו הדבר החשוב לך ביותר בשנה זו?

פעילות מס' 12

מאכזבה להזדמנות - התמודדות עם תשובה שלילית

רציונל

אחד הקשיים שבתהליך חיפוש מקום להתנדבות בשירות הלאומי הוא ההתמודדות עם קבלת תשובה שלילית (ופעמים יותר מאחת). הבת מביעה נכונות ורצון טוב להתנדב ולתת מעצמה, מקדישה זמן לבירור כישוריה והמקום המתאים לה, והיא נענית בתשובה שלילית. חשוב להבהיר כי תשובה שלילית יכולה להינתן ממגוון סיבות ואין בהכרח מעידה על אישיותה של הבת או על אי-התאמתה לתפקיד. מתפקידנו לסייע לבת להתמודד רגשית עם הדחייה, לצמוח ממנה ולהפנים שהדבר אינו מפחית מערכה. יש לכוון את הבת להבנה כי תשובה שלילית היא לעתים מציאות בלתי-נמנעת ויכולה להיות הזדמנות ללמוד על עצמה דברים חדשים.

מטרות

1. המשתתפות יבררו את המשמעות של קבלת תשובה שלילית ויבחינו בין סיבות שונות לתשובה שלילית.
2. המשתתפות יבטאו את רגשותיהן ויזהו את תגובתן לתשובה שלילית.
3. המשתתפות יבחנו את האפשרות לראות בתשובה שלילית הזדמנות ואתגר לבנייה ולצמיחה אישית.

עזרים

- נספח 1: כרטיסי רגשות "אני מרגישה ומגיבה" או ערכת קלפים.
 נספח 2: כרטיס משימה זוגית "מקושי להזדמנות" - כמחצית ממספר המשתתפות.
 נספח 3: "ברוכים הבאים להולנד" - כמחצית ממספר המשתתפות.

מהלך הפעילות

שלב א' - אישי במליאה

- המנחה יבקש מהמשתתפות לעצום עיניים ולדמיין את המקום שאליו היא רוצה להתקבל לשירות לאומי.
- המנחה יתאר באוזני המשתתפות מקרה זה: שבועיים לאחר הריאיון, הטלפון מצלצל ומודיעים לך: "תשובתנו שלילית, אנו מצטערים, אך לא תוכלי לשרת אצלנו".
- המנחה יפזר בחדר כרטיסי רגשות מאוירים (נספח 1) ויבקש מכל אחת מהמשתתפות לבחור בכרטיס המתאר את הרגשה או את תגובותיה בעקבות התשובה השלילית שקיבלה.

הצעה נוספת

- המנחה יפזר על הרצפה כרטיסים מערכת קלפים ויבקש מכל אחת מהמשתתפות לבחור בקלף המתאר את הרגשה או את מחשבותיה.

אפשרות נוספת: אפשר לחלק את הקלפים אקראית, בשיטת "הקלף בוחר אותי", ולהמשיך בהתאם.

שלב ב' - קבוצתי

- המנחה יבקש מן המשתתפות להתחלק לזוגות.
- המנחה יחלק לכל זוג כרטיס משימה זוגית (נספח 2) ויבקש מהן לבצע את המשימה.

שלב ג' - במליאה

המנחה ייצור שני טורים על הלוח או על בריסטול. בטור הימני ירשום **רגשות** שעלו בי בעקבות התשובה השלילית, ובשמאלי **הצעות ודרכים** למינוף - מאכזבה להזדמנות. המנחה ישמע את תשובות הקבוצות וירכז אותן (ללא ציון שמות) בדרך זו:

- תחילה, המנחה יבקש מהמשתתפות לשתף בתחושות וברגשות שהתעוררו בהן וירשום את הדברים בטור הימני.
- לאחר מכן, המנחה ישאל אם ראו בעבר תגובה של מישהו אחר לאכזבה (קרוב משפחה, חבר, מדריך וכיו"ב) שהרשימה, הדחימה או הפגיעה אותן, שיספרו על כך בהרחבה.
- המנחה יבקש מהמשתתפות להציע **הצעות ודרכים** למינוף האכזבה להזדמנות וירשום את הדברים בטור השמאלי.
- המנחה יבקש מזוג המוכן לשתף את המליאה במכתב העידוד שכתב או שקיבל לעשות זאת.

לסיום חלק זה, המנחה ירים שטר כסף וישאל מי רוצה את הכסף. לאחר מכן, המנחה יקמט את השטר וישאל מי עדיין רוצה את הכסף.

המנחה ישאל את המשתתפות:

- האם כמות המצביעות השתנתה?
- מדוע?
- מה היו השיקולים של מי שלא הצביעה בפעם השנייה?
- מה היו השיקולים של מי שהצביעה בשתי הפעמים?

למנחה: מטרת התרגיל היא להמחיש כי ערך השטר לא השתנה גם לאחר שקימטו אותו. כך אנחנו צריכות להרגיש בחיינו לאחר קבלת תשובה שלילית, לאחר היתקלות באכזבות, לאחר קבלת יחס לא-ראוי וכדומה. המהות שלנו אינה משתנה. כמו שערכו של השטר המקומט לא השתנה, כך ערכנו כאדם אינו משתנה גם כשמישהו דוחה אותנו, ואולי להפך: זה מלמד אותנו משהו על עצמנו שאולי לא ידענו קודם.

המנחה יחלק את הסיפור "ברוכים הבאים להולנד" (נספח 3), יקרא אותו באוזני המשתתפות ויקיים דיון.

שאלות לדיון

1. כיצד היית נוהגת לו קרה לך מקרה דומה?
2. מה חידש לך סיפור זה?
3. מה יעזור לנו להסתגל לשינוי במקום, בהחלטה, בבחירה?
4. אילו מסקנות ולקחים אפשר להפיק מהסיפור בהקשר של בחירה במקום לשירות לאומי?

נספח ו

אני מרגישה וחושבת

רגשות

מתוסכלת

מפחדת

כואב לי

מאוכזבת

נבוכה

מדוכאת

מקנאה

מצטערת

מופתעת

מחשבות

ידעתי שזה מה שיקרה	חוסר שליטה
מהורהרת	אני לא טובה
חוששת	ממילא לא רציתי את זה
המומה	בטח בגלל איך שאני נראית
כועסת	אני לא שווה
עצובה	כולן יותר טובות ממני
מבוהלת	איפה טעיתי?
פגועה	אין לי סיכוי למצוא כזה מקום טוב
	בא לי לבכות

נספח 2

כרטיס משימה זוגית - מקושי להזדמנות

1. שתפי את חברתך בהרגשתך בעקבות תשובה שלילית שקיבלת.
2. רשמו ביטויי רגש נוספים שעלו ביניכן.
3. אומרים בשם וינסטון צ'רצ'יל: "פסימיסט רואה את הקושי בכל הזדמנות. אופטימיסט רואה את ההזדמנות בכל קושי".
האם אתן מסכימות עם אמירה זו? הסבירו והדגימו.
4. עשו את הקושי להזדמנות: כתבו זו לזו מכתב עידוד שבו תציעו דרכים למנף את האכזבה מתשובה שלילית להזדמנות.

נספח 3

ברוכים הבאים להולנד

כשאתה מצפה ל... זה כמו לתכנן חופשה נהדרת באיטליה. אתה רוכש ערמה של מדריכים ומתכנן תכניות נפלאות: הקולוסאום, "דוד" של מיכאל אנג'לו, שייט גונדולות בוונציה. ייתכן שגם תטרח ללמוד כמה מילים באיטלקית. הכול מרגש ומלהיב.

לאחר חודשים של ציפייה מתוחה מגיע סוף סוף היום. אתה אורז את המזוודות ויוצא לדרך. שעות אחדות לאחר מכן נוחת המטוס. הדיילת נכנסת ואומרת: "ברוכים הבאים להולנד". "הולנד?" אתה אומר, "מה פתאום הולנד? אני טס לאיטליה. כל חיי חלמתי להגיע לאיטליה".

אולם היה שינוי בתכנית הטיסה. הם נחתו בהולנד ושם עליך להישאר. ראוי לציין שהם לא לקחו אותך למקום נוראי, מטונף או נגוע במחלות. זה פשוט מקום אחר. כך שעליך לרכוש ספר הדרכה חדש, עליך ללמוד שפה חדשה לחלוטין, ואתה תפגוש קבוצה חדשה של אנשים שלעולם לא היית נפגש עמם אלמלא נחתת בהולנד...

זה רק מקום אחר. קצב החיים בו שונה מאיטליה, הוא פחות זוהר מאיטליה. לאחר שהות קצרה אתה גם מגלה שבהולנד יש טחנות רוח, צבעונים, בהולנד יש אפילו "רמברנדטים"...

אבל מה לעשות שכל אחד שאתה מכיר נוסע וחוזר דווקא מאיטליה ומספר על נפלאות שהייתו בה... ואתה, עד סוף ימיך תחשוב: "כן, זה המקום שאליו הייתי אמור להגיע, זה מה שתכננתי"...

עליך לדעת שאם תבלה את שארית חייך באבל על כך שלא הגשמת את חלום איטליה, ייתכן שלעולם לא תוכל להתפנות וליהנות מהדברים המיוחדים מאוד והנהדרים ביותר שמציעה לך הולנד.

(קינגסלי, פרל [1998], "אמילי", בתוך: דליה, שטרנברג [עורכת], **סוד השמיעה: ילדים לקויי שמיעה לומדים** לשמוע ולדבר, הוצאת עמותת א.ו.י. ישראל)

פעילות מס' 13

פרפרים בבטן - חששות מהיציאה לשירות

רציונל

המעבר מחיים בבית ההורים ומלימודים בבית הספר להתנדבות במסגרת השירות הלאומי עשוי להיות מאתגר ומלווה בחששות. שיח על אודות הקשיים עשוי לסייע ולהפחית פחדים, חרדות ולחצים. עיסוק בכלים ובכוחות שיש בכל אחת ואחת עשוי אף הוא לעזור בכך.

מטרות

1. המשתתפות יזהו את החששות לקראת צאתן לשירות לאומי ואת הסיבות להן.
2. המשתתפות יכירו כוחות ומשאבי התמודדות אישיים.
3. המשתתפות ירכשו כלים להתמודד עם קשיים הנובעים משינוי באורח החיים במעבר לחיים עצמאיים או לשירות.

עזרים

פתקים ריקים, קלפים טיפוליים, תרמיל, ארגז.

נספח 1: "אני חוששת" כמספר המשתתפות.

נספח 2: ציור של פרפר, לצלם ולגזור כמספר המשתתפות.

נספח 3: "חששות בזוגות" - כרטיס משימה זוגית, כמספר המשתתפות.

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה, דמיון מודרך

- המנחה יבקש מהמשתתפות לעצום עיניהן ולדמיין את הערב לפני היציאה לשירות לאומי.
- המנחה יתאר: מחר היום הראשון לשירות הלאומי. את מסתובבת בחדר בין התיקים והציוד הרב שארזת. את פותחת את הארון שוב, הוא כמעט ריק. את מתקלחת ונכנסת למיטה. הכול מוכן. את לא מצליחה להירדם. את מתהפכת במיטה מצד לצד וחושבת: מה יהיה מחר? איך יהיה? מה יקרה בימים הבאים? את שמחה לקראת העתיד, אך גם חוששת מפני החדש והלא-מוכר. מחשבות מתרוצצות בראשך, רגשות שונים מציפים אותך. לבסוף עיניך נעצמות. הלילה חלף, והנה אמך מלטפת את ראשך בעדינות: בוקר טוב, קומי, היום את מתחילה.

שלב ב' - אישי, חששות

- המנחה יחלק לכל משתתפת דף "אני חוששת" (נספח 1) ויבקש למלא אותו בהתאם להוראות.
- המנחה יפזר על הרצפה פרפרים צבעוניים בגדלים שונים. כל בת תרים פרפר ותרושום עליו את החשש המשמעותי ביותר מאלו שרשמה בדף או כל חשש אחר.

שלב ג' - זוגי, עיסוק בחששות בזוגות

- המנחה יחלק את המשתתפות לזוגות ויבקש מכל משתתפת לספר לבת זוגתה מהו החשש העיקרי שלה ומה הגורם לו.
- המנחה יחלק לכל זוג כרטיס משימה זוגית, כל זוג יברר וילבן את החששות שהועלו באמצעות שאלות מנחות (נספח מספר 2).

שלב ד' - במליאה, אני מתמודדת

- המנחה יפזר חבילה של קלפים טיפוליים שיכולים להתאים לפעילות (קלפים מסוגים שונים נמצאים כיום בבתי הספר אצל מחנכים או בחדרי היועצות) על הרצפה ויבקש מהמשתתפות לחשוב על אירוע מלחיץ שאירע לה ושב הצליחה להתמודד בהצלחה עם הלחץ או עם הקושי.
 - המנחה יבקש מכל משתתפת להרים שני קלפים - האחד ישקף את תחושותיה כשהייתה בחשש ובלחץ; השני יתאר כיצד התמודדה ומה סייע לה בכך.
 - המנחה יבקש מהמשתתפות להציג את החששות עמן התמודדו בעבר בפני המליאה.
 - המנחה יבקש מהמשתתפות להציג את דרך התמודדותן בעבר בפני המליאה.
 - המנחה יבקש מהמשתתפות לשתף באחד מחששותיהן כעת, לקראת היציאה לשירות.
 - המנחה ישאל את המשתתפות אם מה שסייע להן בהתמודדות בעבר יכול להיות מקור תמיכה וכוח גם כעת, לקראת היציאה לשירות.
 - המנחה יבקש מהמשתתפות להציע עוד הצעות ורעיונות להתמודדות עם החששות מהיציאה לשירות.
- הערה: אפשר להזמין את יועצת בית הספר להוסיף מידע מקצועי-טיפול על אודות כלים להתמודדות עם חששות ועם פחדים, עם התחלות חדשות וכיו"ב.

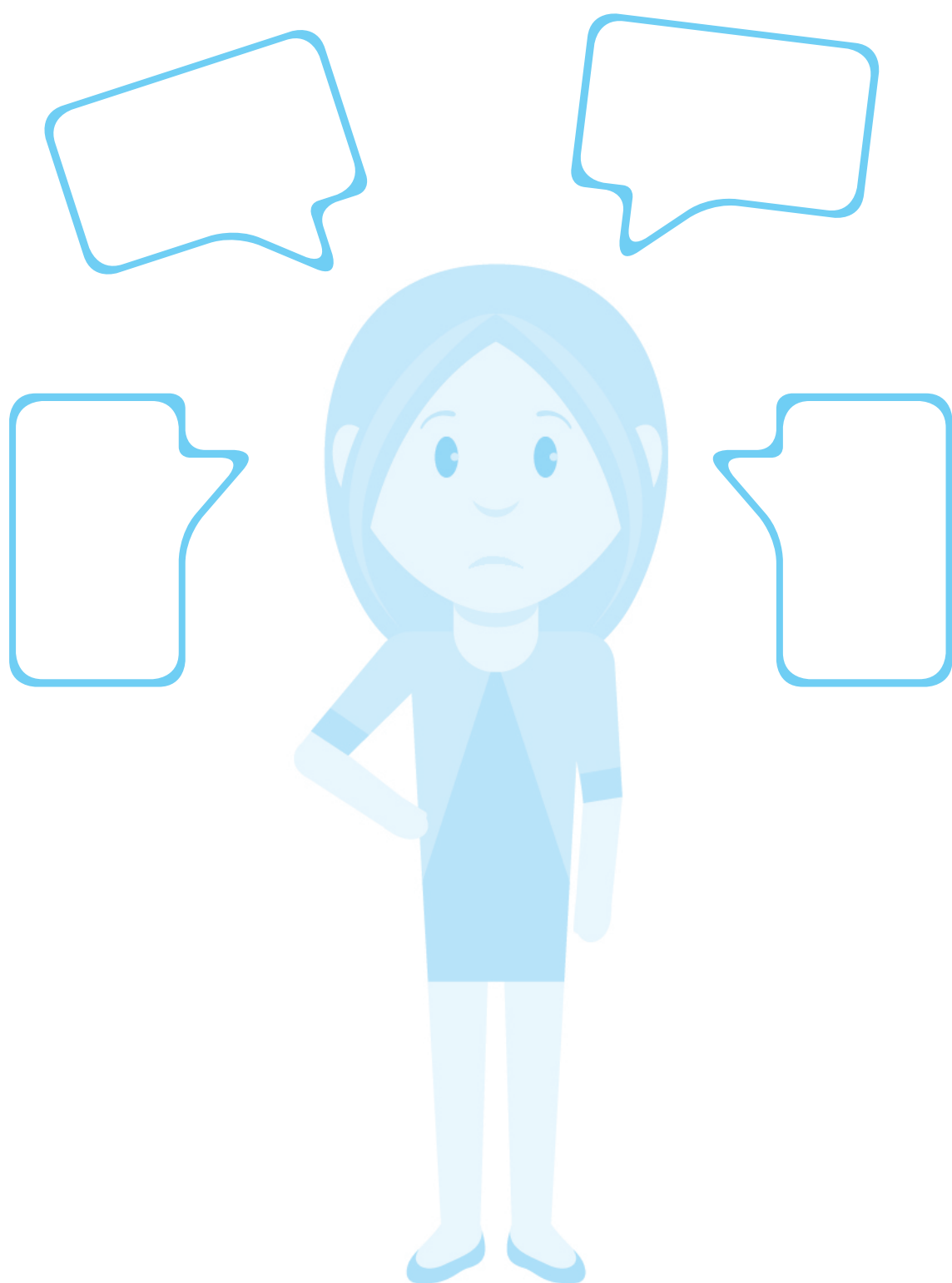
שלב ה' - אורזים ונפרדים

- המנחה ישים במרכז החדר תרמיל וארגז וייתן לכל משתתפת שני פתקים ריקים.
- המנחה יבקש מהמשתתפות לכתוב על פתק אחד משהו אחד שיכול לעזור להן ולשמש מקור הרגעה וכוח לקראת השירות הלאומי ולשים בתרמיל, ועל פתק שני לכתוב מה היא משאירה בביתה, בחדרה, מאחור, ואותו לשים בארגז.
- המנחה יציע למשתתפות לשתף בדברים שרשמו.
- המנחה יבקש מהמשתתפות לתאר במה תרמה פעילות זו להפגת החששות מהיציאה לשירות.

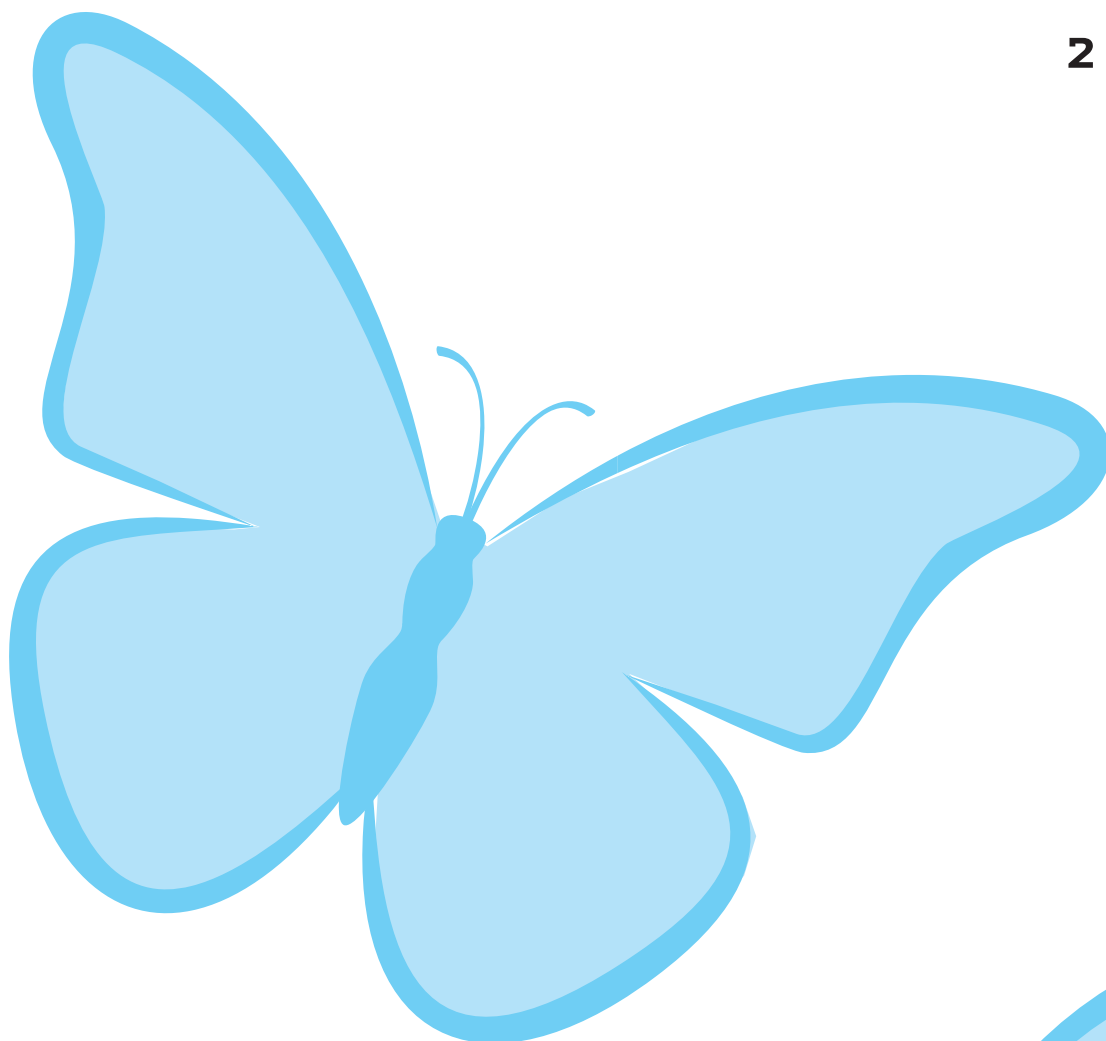
נספח ו

אני חוששת

נספח 2

פרק 7

נספח 3

- ממה את חוששת?
- לדעתך, מה יכול להקל עלייך?
- מי יכול לסייע לך בהפחתת החשש?
- פעמים רבות, הדברים נראים אחרת למתבונן מן הצד. הציעו זו לזו רעיונות להתמודדות עם החשש או האירו את החשש באמצעות הסתכלות חיובית וראיית הטוב.

פרק 8

**תכנית לכיתות י"ב - הכנה להתמודדויות
במהלך השירות הלאומי**

פעילות מס' 14

קפה דילמה - דילמות בשנת השירות

רציונל

המצב האופטימלי הוא שבית הספר ישמור על קשר רציף עם בוגרותיו, ילווה אותן ויסייע להן להתמודד עם קונפליקטים ועם לבטים שעשויים לעלות במשך השנה. אך, בדרך כלל, המציאות אינה מאפשרת זאת. בתי ספר שמקפידים על ביקורים אצל הבוגרות עושים זאת, לרוב, פעם אחת במשך השנה, ופעמים שיש שבת בוגרות. אך זה מעט ולעתים לא-מספיק. גם כאשר היחסים בין בית הספר והתלמידות טובים, בנות השירות לא בהכרח ישתפו את מחנכיהם בקשיים.

על כן, כחלק מתכנית ההכנה לשירות לאומי, חשוב לתת לבנות כלים להתמודדות עם קשיים ועם לבטים, בידיעה שזו נגיעה קלה בלבד בתכנים שאתם הבנות יתמודדו. כדאי לערוך פעילות זאת לקראת סוף השנה, כאשר רוב המשתתפות כבר משובצות במקומות שירות ובשלות לחשיבה מעשית על השנה הבאה.

מטרות

1. חשיפת המשתתפות למגוון קונפליקטים שהן עשויות להתמודד אתם בשנת השירות כדי להכין רגשית למצבים אלו.
2. מתן נקודות למחשבה על דרכים להתמודדות עם קונפליקטים אלו.

עזרים

נספח 1: דילמות, כמספר הקבוצות.

הכנה

חדר הפעילות יהיה מסודר כבית קפה: שולחנות מכוסים במפות ועליהן כיבוד, פינת שתייה חמה, עיצוב אסתטי. המשתתפות ימתינו בחוץ וכנסו לחדר כולן בו בזמן ויתיישבו סביב השולחנות. המנחה ידאג לכך שהקבוצות יהיו מאוזנות מספרית.

מהלך הפעילות

כל קבוצה היושבת סביב שולחן תקבל עותק של הדילמה הראשונה ותערוך דיון קצר בן 2-3 דקות.

נציגה מאחת הקבוצות תציג את הדילמה בפני שאר הקבוצות.

הקבוצות השונות יביעו את דעתן על הסיטואציה. המנחה יחזור על עיקרי תגובות הבנות יוסיף סיפורים מניסיונו הנוגעים באותה דילמה והצעות לתגובות אפשריות.

המנחה יחלק לקבוצות את הדילמה הבאה, וחוזר חלילה.

(אפשר, כמובן, להוסיף או להחליף דילמות).

לאחר הסבבים, המנחה ישמע מכל קבוצה אילו מחשבות ותובנות עלו בדיונים ויכתוב אותם על הלוח כך שהכול יתוודעו לדברים שנאמרו בקבוצות הדיון הקטנות. כל אחת מהמשתתפות יכולה להתייחס לשאלות מה התחדש לה מתוך הדברים שעלו בכלל הקבוצות, עם מה היא מזדהה, למה היא רוצה להגיב.

נספח ו

דילמות בשנת השירות

אני עושה שירות לאומי בבית ספר יסודי בעיירת פיתוח. יש אתי שתי בנות המעכירות את האווירה. הבנות חסרות מוטיבציה לעבוד. הן באו "להעביר" את השנה. הדבר יוצר סכסוכים בדירה ואף משפיע על העבודה. אנחנו משתדלות לעשות את המקסימום אך הן אינן משתפות פעולה. עקב כך עבודת הצוות נפגמת, אנחנו לא מוערכות בקרב צוות המורים וההנהלה, ואנחנו מלאות תסכול. אני מודעת לכך שיש לנו כוח השפעה על הבנות אשר הגיעו מרקעים שונים התחנכו לערכים שונים אך המצב כבר ממש בלתי נסבל. אני מתלבטת אם לעזוב.

מה לעשות?

איזה ריח נורא. אני לא מסוגלת לסבול את זה. אני חוטפת כאבי ראש מהריח הזה. סיגל מעשנת בדירה בתואנה שזה ביתה. אך זה בעצם גם בית.

מה לעשות?

האוכל. קבענו שנקנה ביחד ונחיה בדירה בשותפות מלאה. ביום הראשון הבאתי מהבית תיק מלא באוכל טעים של הבית... חזרתי בערב לדירה וגיליתי שחיסלו לי הכול (שותפות או לא??) ממש התבאסתי! לא אכפת לי לכבד אבל שיגמרו ליי??

מה לעשות?

אני שוקלת לעזוב את השירות. מהעבודה אני נהנית, הצוות מעולה, אך הבנות שאתי מקשות עליי. הן לא מקפידות על הלכות כשרות במטבח, מארחות בנים בדירה ומתנהגות בבוטות. הן מוציאות שם רע לכל בנות השירות.

מה לעשות?

אני בשוק. חזרתי לדירה בסוף היום והגברת (שותפתי לחדר) יושבת עם חבר שלה בחדרי. אני לא מאמינה!! מה פתאום בנים בדירה? אני צריכה להרגיש תקועה בדירה שלי? היא ממש חוצפנית. היא מבחינתה אין לה עם זה כל בעיה. היא מוכנה לעבור מהחדר לסלון אך גם לזה אני לא מוכנה. מחר ישבו פה חבורת בנים? (חוץ מזה, אם האחראית תתפוס אותנו, חבל עלינו, אנחנו בצרות).

מה לעשות?

אני כבר באמצע השנה ואני מרגישה שאני לאט לאט מתדרדרת רוחנית. אני חס וחלילה לא עושה דברים חמורים, אבל כבר פחות אכפת לי. דברים שהפריעו לי פעם, כבר לא מפריעים לי. זה בא לידי ביטוי בלבוש, בדברים שאני שומעת וכבר לא מזעזעים אותי, ביחסים יותר קלילים עם בנים, ובעוד הרבה פרטים קטנים. זה מצער אותי. אני לא רוצה ליפול, אני רוצה להמשיך ולהתקדם.

מה אעשה?

אני בשנה שנייה ועובדת עם ילד אוטיסט שסובל גם מנכויות. העבודה חשובה מאוד, אני מרגישה שאני "מצילה" את המשפחה. אך אני באופן אישי לא ממצה את יכולתי. יכולתי להדריך, לחנך, להשפיע על אנשים. וכאן אני עובדת פיזית, מסייעת, עושה פיזיותרפיה, מטיילת, אך כישורים רבים שלי לא באים לידי ביטוי.

האם לגיטימי לעזוב?

היום הילד שעמו אני עובדת סיפר לי סיפור מזעזע. הוא תיאר שהוא חוטף מכות מאביו כל יום. הוא הראה לי צלקות, לא הייתי מסוגלת להסתכל... הבטחתי לו שלא אספר לאף אחד. מה תפקידי? האם זה אחראי לשמור סוד כפי שהבטחתי או שעלי לשתף במידע מישהו מהצוות האחראי?

מה לעשות?

אני מאוד מאוד נהנית מעבודתי בשירות. הבעיה היא שהמנהל / המפקד הוא טיפוס קשה מאוד. הוא נוקשה, אף פעם לא אומר מילה טובה, אף פעם לא מוכן לשחרר לאירועים משפחתיים, פשוט לא נחמד. לצערי גם הסגן / אנשי הצוות האחרים באותו סגנון. כל יום אני מגיעה עם מרץ ומצב רוח טוב לפעול ולעשות, אך המגע אתם מוריד לי את המוטיבציה.

מה לעשות?

אני עובדת/לומדת קשה מאוד. משמונה בבוקר עד שבע בערב, עם הפסקות קטנות. כשאני מגיעה לדירה אני עייפה ומותשת. אני רק מחפשת לי פינה שקטה להיות עם עצמי. ואין!!! אנחנו עשר בנות בדירה, בחדר אנחנו שלוש. אני נחנקת.

מה לעשות?

פעילות מס' 15

על הטרדה ועל פגיעה מינית (פעילות בשני חלקים)

מעובד על-פי חומרים מאתר שפ"י ומהחבורת "כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון", בהוצאת מינהל החינוך הדתי והשירות הפסיכולוגי-ייעוצי

רציונל

לצערנו, הטרדה מינית ותקיפה מינית הן תופעות נפוצות, והן עלולות להתרחש גם במסגרות ובמצבים שבהם נמצאת בת השירות הלאומי.

הנערה היוצאת מה"חממה" עשויה במהלך שירותה להיות מוטרדת מינית ומועדת לפגיעה יותר מאשר בעבר. עזיבת הבית עשויה לגרום קשיים, ואולי אף משבר, ובעת פנייה לשיחה ולעזרה מהסובבים, עלול העוזר לנצל את חולשתה ולפגוע בה.

הטרדה מינית היא התנהגות פיזית או מילולית בעלת אופי מיני המופנית לאדם בניגוד לרצונו או שלא בהסכמתו. היא פוגעת בכבוד האדם ובחירותו. ההטרדה המינית משפילה ומבזה את האדם שאליו היא מופנית, בין השאר בהתייחסות אליו כאל אובייקט מיני לשימוש של המטריד, ולא כאל אדם בעל רצונות ובעל בחירות משל עצמו.

מצוות "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" מחייבת אותנו ללמד את המשתתפות על אודות תופעת הפגיעה ועל דרכים להישמר ממנה. הלאו "לא תעמוד על דם רעך" מחייב אותנו להפריד את קשר השתיקה שיש במשפחה, בין חברים, בכיתה ובעבודה ולעסוק בנושא באומץ, על-אף הקושי הרגשי והמנטלי הכרוך בכך, ולמרות החינוך לצניעות המאפיין את החברה הדתית.

הפעילות נועדה לעורר מודעות לתופעה של הטרדה ושל תקיפה מינית, ללמד את המשתתפות לזהות את הסימנים לכך ולתת להן כוח להיות אסרטיביות ולהתנגד להטרדה. בפעילות השנייה בנושא, נרחיב ונעסוק בהפרת קשר השתיקה הקיים בעת פגיעה מינית ובכל מצוקה נפשית. ההבנה כי דיבור, שיתוף ופנייה לעזרה אין בהם משום חולשה ופגיעה בעצמאות הנערה חשובה ביותר.

נושא ההטרדה המינית הוא נושא רגיש. בעת הדיון בנושא, חשוב לשים לב ולהיות ערניים לתגובות חריגות של המשתתפות, יש לאפשר המשך שיח עם המנחה למעוניינות בכך ואף להפנות להתייעצות עם איש מקצוע במקרה הצורך.

מטרות

1. לדעת לזהות נורות אדומות ותחושות בטן נכונות ולפעול בהתאם להם.
2. ללמוד לא להיות פסיביות, אלא להגיב באסרטיביות.
3. להבין שבבחירה בין "לא נעים לפגוע" לבין שמירה על עצמי, השמירה קודמת.
4. להבין כי בעת פגיעה חלילה, אין לשתוק, אלא לשתף בדבר.
5. להכיר את החוק למניעת הטרדה מינית ותקיפה מינית ואת זכויותיה של הנפגעת על-פי החוק.

עזרים

- נספח 1: שאלון "הטרדה מינית - מה אני יודעת", כמספר המשתתפות.
- נספח 2: כרטיסי משימה "זו הטרדה או שזה רק נדמה לי", עותק אחד מכל כרטיס.
- נספח 3: סעיפים מהחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח, 1998, כמחצית ממספר הקבוצות.

מהלך הפעילות

הפעילות מורכבת משני חלקים. מומלץ לקיים את שני החלקים ברצף ולאפשר הפסקה בין חלק לחלק.

חלק א': זו הטרדה או שזה רק נדמה לי - מה את יודעת על הטרדה מינית

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה

חלק א' - פעילות מקדימה

המנחה ירשום את המילים "הטרדה מינית" על הלוח ובאמצעות שמש של אסוציאציות יבקש מהמשתתפות לומר את העולה בהן ביחס למושג.

חלק ב' - שאלון

המנחה יחלק לכל המשתתפות שאלון למילוי אישי (נספח 1) ויבקשן למלאו. לאחר מילוי השאלון, המנחה יקרא עם המשתתפות סעיף אחר סעיף בשאלון ויערוך אתן דיון על הנאמר בו. שאלות לדיון במליאה:

- כיצד הרגשתן בעת מילוי השאלון?
- האם יש שאלה שהפתיעה אתכן?
- האם יש שאלה שחידשה לכן משהו?
- לאחר מילוי השאלון, האם התעוררו אצלכן שאלות נוספות?

שלב ב' - קבוצתי

- המנחה יחלק את המשתתפות לקבוצות בנות 4-5 משתתפות.
- המנחה ייתן לכל קבוצה תיאור אירוע (נספח 2) ויבקש מהמשתתפות לקרוא ולבצע את המשימה המצורפת.
- במהלך העבודה בקבוצות, המנחה יחלק למשתתפות את עותק החוק להטרדה מינית, אשר יסייע להן בפעילות.

שלב ג' - במליאה

- המנחה יבקש מנציגות הקבוצות להציג בפני המליאה את תיאור המקרה ואת דעתן עליו.
- המנחה יכתוב על הלוח בשני טורים, טור "רגשות" וטור "תגובות", את הדברים שהקבוצות יעלו בפני המליאה.
- המשתתפות יציעו התנהגויות אסרטיביות שסייעו בהתמודדות במקרה של הטרדה מינית, המנחה יאגד את ההצעות למסמך הצעות אחד.
- המנחה יקרא באוזני המשתתפות את עיקרי החוק למניעת הטרדה מינית (נספח 3), יש להבהיר מה כולל החוק ולחדד את ההבדל בין חיזור להטרדה.

הערה למנחה: דברי סיכום על הנושא כולו כדאי לקיים בסיום פעילות ב'.

מצ"ב תרשים המשמש עיקרון מנחה לניתוח אירוע בעל אופי מיני ולדרכי התמודדות אסרטיביות.

אני אומרת לא, אני קמה ועוזבת את המקום ומשתפת את האחראית

המילה, התנועה, המבט מרמזים, בוטים, מביכים או מלחיצים אותי?

נספח ו

מה את יודעת על הטרדה מינית

עני על השאלון (מסכימה / לא מסכימה) ובדקי מה את יודעת על הטרדה מינית.

היגד	מסכימה / לא מסכימה
1. הטרדה מינית היא סתם משחק.	
2. גם בנות יכולות להטריד מינית בנים.	
3. אם בת לובשת חצאית קצרה או בגדים צמודים היא מזמינה הטרדה מינית.	
4. רוב הנערות והנערים חווים הטרדה מינית בשלב כלשהו בחייהם.	
5. אם בחר מחזר אחר מישהי זו הטרדה מינית.	
6. אם אף אחד לא ראה את ההטרדה, אין מה לעשות.	
7. אם עמדת בתור לאוטובוס ומישהו נצמד אליך, זו הטרדה מינית.	
8. כאשר המנהל במקום העבודה מחמיא לך מדי יום על ההופעה שלך, למרות שאמרת לו שזה מפריע לך, זו הטרדה מינית.	
9. המעביד חייב על-פי חוק לטפל בהטרדה מינית.	
10. כאשר בת אומרת "לא", היא בעצם מתכוונת לומר "כן", "אולי", "אחר כך".	
11. אם בת אומרת שהיא הוטרה מינית, והבן אומר שזה היה רק משחק, זאת איננה הטרדה.	
12. אם מתעלמים מהטרדה מינית, יש סיכוי טוב שהיא תיפסק.	
13. אם מישהו סובל מהטרדה מינית, הוא הביא את זה על עצמו.	
14. הטרדה מינית היא הצעות חוזרות בעלות אופי מיני המופנות לאדם אשר הראה למטריד כי אינו מעוניין בהצעות האמורות.	
15. הטרדה מינית היא התייחסות מבזה או משפילה המופנית לאדם ביחס למינו או למיניותו, לרבות לנטייתו המינית.	
16. מעביד חייב לנקוט אמצעים סבירים, לפי נסיבות העניין, כדי למנוע הטרדה מינית או התנכלות במסגרת יחסי עבודה מצד עובדו או מצד ממונה מטעמו אף אם אינו עובדו.	

נספח 2

זו הטרדה או שזה רק נדמה לי

אירוע א': רק את והוא והבניין

קראו את המקרה שלהלן, דונו בשאלות שלאחריו ובחרו בשתי משתתפות להצגת האירוע בפני המליאה. יוסי, מנהל בית הספר, מבקש ממך מדי פעם להישאר ולסייע לו בעבודה המשרדית. יום העבודה שלך הסתיים מזמן, חברותיך כבר הלכו, רק את והוא בבניין. את נבוכה מהמצב...

שאלות לדיון

1. מה את מרגישה? מה את חושבת? תארי תחושות, מחשבות, הרהורים העולים במוחך ובלבך במצב זה.
2. כיצד תגיבי במצב זה?
3. תגובה אסרטיבית: לדעתך, מה נכון לעשות במצב כזה?
4. אילו כוחות וכלים יסייעו לך להתמודד עם המצב? לו יכולת, עם מי היית מתייעצת בעניין? מי עשוי לעזור לך להתמודד?
5. האם זו הטרדה? האם זו נחשבת הטרדה מינית בעינייך? (עיינו בחוק) גבשו דעתכן והתכוננו להצגתה בפני המליאה.

אירוע ב': את נחמדה ומתלבשת יפה

קראו בקול את האירוע, דונו בשאלות ובחרו בשתי שחקניות להצגת האירוע בפני המליאה. דודי, רופא בבית האבות שבו את עובדת, נשוי כבן 35, מחמיא לך כל יום שאת ממש נחמדה ומתלבשת יפה. פעמים רבות הוא מתעניין לדעת מתי את מסיימת את עבודתך. כבר כמה פעמים הערת לו כי זה מביך אותך וביקשת ממנו להפסיק.

שאלות לדיון

1. מה את מרגישה? מה את חושבת? תארי תחושות, מחשבות, הרהורים העולים במוחך ובלבך במצב זה.
2. כיצד תגיבי במצב זה?
3. תגובה אסרטיבית: לדעתך, מה נכון לעשות במצב כזה?
4. אילו כוחות וכלים יסייעו לך להתמודד עם המצב? לו יכולת, עם מי היית מתייעצת בעניין? מי עשוי לעזור לך להתמודד?
5. האם זו הטרדה? האם זו נחשבת הטרדה מינית בעינייך? (עיינו בחוק) גבשו דעתכן והתכוננו להצגתה בפני המליאה.

אירוע ג': הוא נועץ מבטים

קראו בקול את האירוע, דונו בשאלות ובחרו בשתי שחקניות להצגת האירוע בפני המליאה.

את וחברתך הטובה מיכל חולקות חדר משותף. אתן חברות עוד מילדות והחלטתן להיות יחד בשירות הלאומי. יום אחד שמעת את מיכל משוחחת בטלפון ואומרת בבכי: "דני, אני מבקשת ממך לא להתקשר אליי יותר". את נזכרת במה שסיפרה לך מיכל בשבוע שעבר: דני, רכז חינוך חברתי בבית הספר שבו מיכל עובדת, נוהג לנעוץ בה מבטים ובסיום כל יום עבודה מציע לה ללוות אותה הביתה כשהוא מניח ידו על כתפה.

שאלות לדיון

1. מה את מרגישה? מה את חושבת?
 2. תארי תחושות, מחשבות, הרהורים העולים במוחך ובלבך במצב זה.
 3. כיצד תגיבי במצב זה?
 4. תגובה אסרטיבית: לדעתך, מה נכון לעשות במצב כזה?
 5. אילו כוחות וכלים יסייעו לך להתמודד עם המצב?
 6. לו יכולת, עם מי היית מתייעצת בעניין? מי עשוי לעזור לך להתמודד?
 7. האם זו הטרדה? האם זו נחשבת הטרדה מינית בעיניך? (עיינו בחוק)
- גבשו דעתכן והתכוננו להצגתה בפני המליאה.

אירוע ד': דואג ותומך

קראו בקול את האירוע, דונו בשאלות ובחרו בשתי שחקניות להצגת האירוע בפני המליאה.

את קומונרית בתנועת הנוער ביישוב. צוות המדריכים אוהב ומעריך אותך מאוד. אלי, המדריך הבוגר, מביא לך מדי יום שלישי מגש פיצה לסניף "כדי שלא תהיי רעבה", תומך תמיד בהחלטותיך בזמן ישיבת מדריכים ומבקש ללוות אותך בסיום כל פעילות בסניף.

היום החמיא לך לפני כל החניכים שאת לבושה יפה.

אלי נחמד מאוד, הוא מוצא חן בעיניך, אבל האם הוא לא עבר את הגבול?

שאלות לדיון

1. מה את מרגישה? מה את חושבת?
 2. תארי תחושות, מחשבות, הרהורים העולים במוחך ובלבך במצב זה.
 3. כיצד תגיבי במצב זה?
 4. תגובה אסרטיבית: לדעתך, מה נכון לעשות במצב כזה?
 5. אילו כוחות וכלים יסייעו לך להתמודד עם המצב?
 6. לו יכולת, עם מי היית מתייעצת בעניין? מי עשוי לעזור לך להתמודד?
 7. האם זו הטרדה? האם זו נחשבת הטרדה מינית בעיניך? (עיינו בחוק)
- גבשו דעתכן והתכוננו להצגתה בפני המליאה.

נספח 3

סעיפים מהחוק למניעת הטרדה מינית, ה'תשנ"ח, 1998

1. מטרת החוק

חוק זה מטרתו לאסור הטרדה מינית כדי להגן על כבודו של אדם, על חירותו ועל פרטיותו, וכדי לקדם שוויון בין המינים.

3. הטרדה מינית והתנכלות

(א) הטרדה מינית היא כל אחד ממעשים אלה:

(1) סחיטה באיומים

(2) מעשים מגונים

(3) הצעות חוזרות בעלות אופי מיני המופנות לאדם אשר הראה למטריד כי אינו מעונין בהצעות האמורות;

(4) התייחסויות חוזרות המופנות לאדם המתמקדות במיניותו, כאשר אותו אדם הראה למטריד כי אינו מעונין בהתייחסויות האמורות;

(5) התייחסות מבזה או משפילה המופנית לאדם ביחס למינו או למיניותו, לרבות נטייתו המינית;

(6) הצעות או התייחסויות בעלות אופי מיני ... גם אם המוטריד לא הראה למטריד כי אינו מעונין בהצעות או בהתייחסויות האמורות:

(א) לקטין או לחסר ישע - תוך ניצול יחסי מרות, תלות, חינוך או טיפול ואם טרם מלאו לקטין 15 שנים - גם בלא ניצול יחסים כאמור, ובלבד שהמטריד אינו קטין;

(ב) למטופל, במסגרת טיפול נפשי, בריאותי, רפואי או פרה-רפואי - תוך ניצול תלות של המטופל במטפל...

(ג) לעובד במסגרת יחסי עבודה ולאדם בשירות במסגרת שירות - תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או בשירות.

(ד) לתלמיד בכיתה י"ב או י"ג שאינו קטין, תוך ניצול יחסי מרות בלימודים;

(ה) לתלמיד או לסטודנט הלומד במוסד המקנה השכלה עיונית דתית או מקצועית לבוגרים (בחוק זה - מוסד להשכלה לבוגרים), תוך ניצול יחסי מרות בלימודים;

(ו) למשתקם כהגדרתו בחוק זכויות לאנשים עם מוגבלות המועסקים כמשתקמים... במסגרת תעסוקה - תוך ניצול יחסי מרות בתעסוקה או ניצול תלות.

(ז) לאדם - תוך ניצול יחסי מרות או תלות, במסגרת הדרכה או ייעוץ של כהן דת או של מי שמתחזה להיות כהן דת או של אדם הידוע או המציג את עצמו כבעל סגולות רוחניות מיוחדות.

(ב) התנכלות היא פגיעה מכל סוג שהוא שמקורה בהטרדה מינית, או בתלונה או בתביעה שהוגשו על הטרדה מינית.

5. הטרדה מינית והתנכלות - עבירות (תיקון: תשס"ו)

(א) המטריד מינית אדם, כאמור בסעיף 3(א) עד 3(6), דינו - מאסר שנתיים.

(ב) המתנכל לאדם, כאמור בסעיף 3(ב), דינו - מאסר שלוש שנים.

(ג) הטריד אדם מינית אדם אחר, כאמור בסעיף קטן (א), והתנכל לו, כאמור בסעיף קטן (ב), דינו - מאסר ארבע שנים.

7. נקיטת אמצעים בידי מעביד (תיקון: תשס"ד)

(א) מעביד חייב לנקוט אמצעים סבירים, בנסיבות העניין, כדי למנוע הטרדה מינית או התנכלות במסגרת יחסי עבודה, על ידי עובדו או על ידי ממונה מטעמו אף אם אינו עובדו, ולטפל בכל מקרה כאמור, ולשם כך עליו:

(1) לקבוע דרך יעילה להגשת תלונה בשל הטרדה מינית או התנכלות ולבירור התלונה;

(2) לטפל ביעילות במקרה של הטרדה מינית או התנכלות שידע אודותיהם, וכן לעשות כל שביכולתו כדי למנוע את הישנות המעשים האמורים וכדי לתקן את הפגיעה שנגרמה למתלונן עקב ההטרדה או ההתנכלות.

<http://www.1202.org.il/template/default.asp?siteID=4&PageId=624&catId=141&maincat=9>

חלק ב' - את לא לבד

מטרות

1. המשתתפות יבינו שיש להתייחס ברצינות לכל מצוקה, קטנה כגדולה.
2. המשתתפות ייחשפו למחירים ולרווחים שיש בפנייה לעזרה.
3. המשתתפות יכירו כתובות של גורמים שונים העומדים לרשותן למתן סיוע ותמיכה.

עזרים

- סרט "ארמון של שתיקה".
- מחשב ומקרן עם חיבור לאינטרנט לצורך הקרנת הסרט.
- נספח 1: היגדים בנושא שיתוף.
- נספח 2: מספרי טלפון חיוניים.
- נספח 3: דברי סיכום לנושא ההטרדה המינית.

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה

המנחה יקרין בפני המשתתפות את הסרט "ארמון של שתיקה", אולפנת "צביה" ירושלים, ה'תשס"ח: https://www.youtube.com/watch?v=E_Lzma9w7MM

שאלות לדיון

1. מה הרגשתן בעת הצפייה בסרט?
2. עם אילו קשיים רויטל מתמודדת?
3. כיצד התמודדה רויטל עם הקשיים בעבר וכיצד היא מתמודדת עם הקשיים בהווה? ציינו דרכי התמודדות שונות.
4. מה הרווח ומה הקושי שבשיתוף אחרים בכלל ובאירוע של הטרדה מינית בפרט?

שלב ב' - אישי במליאה

המנחה יפזר על הרצפה היגדים בעניין שיתוף (נספח 1), יבקש מכל משתתפת לבחור בהיגד שאתו היא מזדהה ולחשוב על דוגמה הממחישה אותו.

שלב ג' - במליאה

המנחה יערוך סבב שבו כל משתתפת תסביר את ההיגד שבו בחרה, תנמק את בחירתה ותשתף בדוגמה מחייה.

שאלה לדיון

- את מי תרצי לשתף בשעת קושי? (הורים, יועצת, מחנכת, מדריכה בתנועה, רב, אחים, עובדים בקהילה, במקרים רלוונטיים - פנייה לקווי חירום, מצוינים בנספח 2).
- המנחה יסכם את הסבב וידגיש את חשיבות השיתוף.
- הערה למנחה: מוצעים לעיל דברי סיכום לכל נושא ההטרדה והפגיעה המינית (נספח 3).

נספח ו

היגדים בנושא שיתוף

שיתוף נתפס כחולשה בעיניי ובעיני אחרים.

שיתוף יאפשר לי ללמוד מניסיונם של אחרים.

שיתוף יעזור לי לארגן את מחשבותיי ולעשות בהן סדר.

שיתוף יאפשר לי לראות את המציאות מזווית ראייה אחרת, נוספת.

שיתוף יאפשר הערכה מחודשת ואולי פתרונות נוספים.

שיתוף יאפשר לי לראות את הדברים בפרופורציה נכונה.

שיתוף עלול לגרום לכך שיחשבו עליי דברים שליליים.

שיתוף יעזור לי לפרוק מטענים רגשיים ויעניק מרגוע לנפשי.

שיתוף יאפשר לי לקבל יחס של הזדהות ושל אמפתיה, תמיכה ועידוד.

שיתוף עלול לגרום לי נזק אם יעשה שימוש שלילי במידע.

שיתוף עלול לנפץ מיתוסים שטיפחתי סביבי בדבר יכולתי וכישורי.

שיתוף עלול לפגוע בערך העצמי שלי ולתת תחושה שאני לא יכולה לבד.

אני שונאת חוסר שליטה - אין לי מושג לאן השיתוף יוביל אותי...

מספרי טלפון חיוניים

- קו חירום ארצי לנפגעות הטרדה מינית:

1202

- מרכז סיוע דתי לנפגעות תקיפה מינית:

02-6730002

- קו פתוח ומרכז סיוע לנשים דתיות נפגעות

אלימות במשפחה (ארצי)

02-6555744/5

נספח 3

דברי סיכום לנושא ההטרדה מינית

הציווי "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" מעניק לך את הזכות ואת החובה לשמור על נפשך, על גופך ועל פרטיותך. לשום אדם בעולם אין זכות להביך אותך או לגעת בך בניגוד לרצונך, ובכך לגרום פגיעה בנפשך או בגופך.

התורה מתייחסת למניעת סכנה גופנית ולשמירת הגוף ובריאותו כדבר חשוב ביותר. החובה לשמור על הגוף מנזק ומסכנה נלמדת מהפסוקים "רק הישמר לך ושמור נפשך" (דברים ד, ט), "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" (שם, טו).

הגמרא במסכת מכות, דף לב עמוד א עוסקת בהוראה הפשוטה והמתבקשת שלפיה אדם חייב לשמור על חייו, ובאיסור להיכנס לסכנות מיותרות. המכניס עצמו לסכנה עלול להינזק, ואף אם לא יינזק, הרי זה בגדר נס, המנכה וגורע מזכויותיו כלפי שמיא. כך סיכם את הדברים **המאירי**: "לעולם יהא אדם נזהר שלא למסור עצמו לסכנות ואל יסמוך על הנס שאינו יודע להיכן המאזנים מכריעות; כלל גדול אמרו: השטן מקטרג בשעת הסכנה".

הרמב"ם, בהלכות רוצח ושמירת הנפש, פרק יא, הלכה ד, כתב: "וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצוות עשה להסירו ולהישמר ממנו ולהיזהר בדבר יפה יפה. שנאמר: 'הישמר לך ושמור נפשך'."

רבי שלמה גנצפריד, בעל "קיצור שולחן ערוך" (לב, א) כתב על יסוד דברי הרמב"ם בהלכות דעות (ד, א): "הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא, שהרי אי-אפשר שיבין או ידע דבר מידיעת השם והוא חולה. לפיכך צריך האדם להרחיק עצמו מדברים המאבדין את הגוף, ולהנהיג את עצמו בדברים המברין (=המבריאים) והמחלימין את הגוף. וכך הוא אומר "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם". ונשמרתם מאוד לנפשותיכם - זהו כלל גדול בתורה, ואידך פירושא הוא. נצא ונלמד על מנת שנשמור, נקיים ונעשה".

מסרים חשובים

- היי ערה לנורות אדומות ולתחושות הבטן שלך, אל תקשיבי לקול האומר: "לא נעים לעשות עניין".
- "דאגה בלב איש ישיחנה" - אל תישארי לבד עם סודות מעיקים! פני אל אדם שאת סומכת עליו ושתפי אותו.
- במקרה של הטרדה מינית, יש לפנות לאדם הממונה על הטיפול בנושא מטעם המעביד.
- יש להבחין בין הלשנה לבין עזרה לחברה במצוקה. אם חברתך אינה מסוגלת לפנות ולקבל עזרה, פני במקומה. באפשרותך לחסוך לה סבל רב.

פעילות מס' 16

אני בשליחות - התפקיד מחייב זכויות וחובות בת השירות הלאומי

רציונל

נושא זכויות וחובות בת השירות הלאומי הוא נושא חשוב. ביציאתה של הבת לשנות השירות הלאומי, חשוב שנושא זה יהיה חלק מתפיסת התפקיד בעיני הבת ובעיני האחראים עליה. הבת תבין כי יש לה זכויות וכי יש חובות המגדירות את התפקיד שלה מבחינה משפטית, מוסרית ומקצועית, וכן, כמובן, כי יש נורמות התנהלות המצופות ממנה כבחורה, כיהודייה, כישראלית וכמשתייכת לחברה הדתית.

לשם כך, ראשית נעסוק בפן הרשמי של מערכת הזכויות והחובות הקשורות בהגדרת תפקיד בת השירות, ומשם נרחיב את מושג הזהות הכורך בתוכו חיבור בין הפן האישי של בת השירות לפן החברתי.

הגדרת שייכות לקבוצה חברתית כוללת:

הרגשה - תחושת שייכות לקבוצה והזדהות עמה.

התנהגות - התנהגות על-פי נורמות, נהלים וכללים.

תפיסה בעיני אחרים - איך אחרים מצפים ממני להתנהג כחברת הקבוצה, כיצד אני משקפת את סך הערכים והנורמות שאליהם חונכתי ושבהם אני מאמינה.

בהמשך הפעילות, נעסוק במערכת הזכויות והחובות הקשורות להגדרת תפקיד בת שירות בשנות השירות הלאומי.

מטרות

1. להעלות למודעות המשתתפות את זכויותיהן ואת החובות המוטלות עליהן כבנות שירות לאומי.
2. להעלות למודעות המשתתפות את מחויבותן כבנות דתיות ואת האחריות האישית המוטלת עליהן כמייצגות את השירות הלאומי.

עזרים

- נספח 1: כרטיסיות "שלא כהלכה".
- נספח 2: "מעגלי השייכות שלי", כמספר המשתתפות.
- נספח 3: כרטיס משימה קבוצתית.
- נספח 4: כרטיסי משימות "זכויות וחובות בת השירות הלאומי".
- נספח 5: דפי מידע על "זכויות וחובות בת השירות הלאומי", מתוך חוברת מידע למתנדבים באתר מינהלת השירות הלאומי: http://most.gov.il/ncs/Documents/choveret_sherut_leumi_2013.pdf
- נספח 6: "האדם נברא כשליח", כמספר המשתתפות.

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה

חלק א' - שלא כהלכה

המנחה יציג בפני המשתתפות (ירים אחת אחת או יניח את כולן על הרצפה) כרטיסיות שבהן סמליל ומשפט אשר מתארים אי-התאמה בין התנהגות הדמות לתפקידה (נספח 1).

שאלות לדיון

1. מה אתן מצפות מבעל תפקיד זה?
2. לדעתכן, כיצד היה האדם שההיגד מתייחס אליו מנסח את התפקיד שלו ואת הערכים שהתפקיד מייצג?
3. לדעתכן, דרך התנהגותו תואמת את השליחות שיש בתפקידו ואת ציפיות החברה ממנו?

חלק ב' - אישי במליאה, מעגלי השייכות שלי

המנחה יחלק למשתתפות מעגלי שייכות (נספח 2). על כל משתתפת לסמן את המעגלים שאליהם היא משתייכת.

שאלות לדיון

1. מהם מעגלי השייכות שלכן?
2. מאילו מהמעגלים שאתן שייכות אליהם אתן מרגישות שקיבלתן ערכים שהייתן רוצות להמשיך לבטא?
3. המנחה יקרא את הקטע שלהלן וישאל על הקשרו לנושא:
***קונפורמיות**, בעברית: **תואמנות**, היא הליכה בתלם, הסתגלות, שינוי בהתנהגות או באמונות של אינדיבידואלים בהתאם לנורמות ולכללים הנהוגים בחברה או בקבוצה.
****נורמה** היא דרך התנהגות המצופה מקבוצות ומיחידים בחברה מסוימת והנתפשת כראויה, כמקובלת וכתואמת את הערכים של אותה התרבות.

שלב ב' - קבוצתי

- המנחה יחלק את המשתתפות לחמש קבוצות: א'-ה'.
- המנחה יחלק כרטיס משימה קבוצתית (נספח 3) לכל קבוצה.
- כל קבוצה תתבקש לכתוב את רשימת הציפיות על נייר לבן גדול או על בריסטול ולהציגה במליאה.

שלב ג' - במליאה, הערכים שלי

- המנחה ידביק על הלוח או על הקיר את תוצרי הקבוצות ויבקש מכולן להתבונן בכל הערכים שברשימה - ערכים שהבת רכשה במהלך השנים ושאותם היא רוצה לבטא.

שאלות לדיון

- האם הערכים המופיעים על הלוח מבטאים את עולמך?
- האם יש ערך שהיית רוצה להוריד מהרשימה?
- האם יש ערכים שהיית מוסיפה? אילו?

שלב ד' - בזוגות, זכויות וחובות בת השירות הלאומי

1. המנחה יבקש מהמשתתפות להתחלק לזוגות.
2. המנחה יחלק לכל זוג כרטיס משימה זוגית "זכויות וחובות בת השירות הלאומי" (נספח 4) ודפי מידע בנושא "זכויות וחובות בת השירות הלאומי" - מתוך אתר מינהלת השירות הלאומי (נספח 5).
3. המשתתפות יתבקשו לבצע את המשימות.

שלב ה' - במליאה

- המנחה יבקש מכל הזוגות לקרוא את זכויות וחובות בת השירות הלאומי כדמות מייצגת בעיני אנשים - הקשורים אליה ישירות או בעקיפין.
- המנחה יחלק לתלמידות קטע העוסק בשליחות (נספח 6).
- כיצד תודעת השליחות מחדדת אצל הבת את תפקידה ואת זכויות וחובות בת השירות הלאומי?

נספח ו

שלא כהלכה

מורה

מדברת בפני תלמידים על ניקיון הכיתה. היא יוצאת מהכיתה ובדרכה החוצה זורקת נייר לפח. הנייר נופל על הרצפה, אך היא ממשיכה בדרכה ואינה מרימה את הנייר.

נהג אוטובוס

נוסע בפראות, צועק על הנוסעים כי הם מפריעים לו להקשיב למוזיקה.

רופא במרפאה

מסרב לטפל בפצוע שהגיע חמש דקות לאחר שהסתיימה התורנות שלו.

שוטר

מחנה את מכוניתו על המדרכה כדי לאכול פלאפל.

נספח 2

מעגלי השייכות שלי

עירוניים	ישראלים	אוהבי שירה
דתיים לאומיים	חובבי טיולים	אוהבי אמנות
חרדים	שמאלנים	אשכנזים
מוזיקאים	ימנים	נשים
ספרדים	יהודים	ציונים

נספח 3

הערכים שלי

כרטיס משימה - קבוצה א'

אנחנו הציבור הדתי-לאומי. הערכים שאנו מחנכים להם ושהיינו רוצים שילוו אותך בשירות הלאומי להם:

כרטיס משימה - קבוצה ב'

אני מנהל כפר נוער בצפון הארץ. הערכים שלי ושל הצוות החינוכי שחשוב לי שיתבטאו בעבודתך:

כרטיס משימה - קבוצה ג'

בתי מתנדבת לשירות לאומי. אני מקווה שתבטא בעבודתה את הערכים שגידלתי אותה עליהם:

כרטיס משימה - קבוצה ד'

אני מדריכה בתנועת הנוער הדתית בעיר. כשאני רואה בת שירות העובדת בתנועה, אני רוצה לקבל ממנה ערכים של:

כרטיס משימה - קבוצה ה'

אני מתכוונת להתנדב לשירות לאומי, הערכים שחשוב לי לבטא בשנת השירות הם:

נספח 4

משימה זוגית - זכויות וחובות בת השירות הלאומי

משימה בזוגות

1. קראו את הזכויות והחובות של בת השירות הלאומי שבמסמך שלפניכן (הלקוח מתוך אתר מינהלת השירות הלאומי, בחוברת מידע למתנדבים).
2. מצאו בזכויות ובחובות בת השירות הלאומי נקודות השקה לדרישות התפקיד שלה ולערכים שהיא מייצגת בעיני אנשים הקשורים אליה - ישירות או בעקיפין.

נספח 5

זכויות וחובות בת השירות הלאומי

(מתוך "השירות הלאומי אזרחי - מידע למתנדבים")

תנאי סף להתנדבות לשירות אזרחי-לאומי

מתנדבת בשירות האזרחי-לאומי היא מי שנתקיימו בה התנאים האלה:

1. משרתת בשירות לאומי שלא בשכר.
2. הופנתה לשירות על ידי גוף מוכר.
3. התחייבה לשרת למשך תקופה שאינה פחותה מ-12 חודש.
4. התחייבה לעסוק בשירות אזרחי-לאומי לפחות 40 שעות שבועיות בממוצע לחודש (זולת אם אישר לה המפעיל מספר שעות קטן, שלא יפחת מ-30 שעות שבועיות בממוצע לחודש, ורק לאחר שקיבלה את אישור ה"אחראי" במנהלת השירות האזרחי-לאומי).
5. בתקופת השירות המתנדבת אינה עובדת ואינה לומדת לימודים סדירים (למעט לפי הוראת ה"אחראי", בהתחשב במצבה הכלכלי-חברתי של המתנדבת).
6. נערך הסכם בכתב בינה לבין "הגוף המוכר".

השירות יתבצע בתנאים אלו

- השירות האזרחי-לאומי נעשה בהתנדבות והוא מתבצע אצל "גוף מפעיל" ע"פ הפנייה של "גוף מוכר".
- היות שהשירות האזרחי-לאומי הוא התנדבותי, רשאית המתנדבת להפסיק את שירותה בכל עת.
- המתנדבת לא תבצע לבד תפקיד הכרוך באחריות של צד שלישי ללא נוכחות עובד המפעיל במקום השירות, למעט אם מטבע התפקיד אין עובד של המפעיל במקום השירות (כגון: קומונריות בתנועת נוער, חונכות בבתים).
- אין להטיל על המתנדבת אחריות של בעל מקצוע.
- תפקיד המתנדבת יוגדר בבירור, והיא תקבל הנחיות ברורות ביחס לתפקידה, כולל תיאור תפקיד שיוצג למפקח בעת ביקורו.
- השירות אינו כולל ביצוע מטלות שעיקרן מזכירות, אלא במקרים מיוחדים שאושרו על ידי ה"אחראי".
- תקופת השירות של המתנדבת לא תעלה על 24 חודשים.

חופשות, חגים והיעדרות מהשירות

- **חופשה שנתית:** מתנדבת זכאית לחופשה שנתית. אורכה יהיה כפי שנקבע בהסכם שבינה לבין ה"גוף המוכר". מתנדבת המשרתת במסלול של חמישה ימים בשבוע זכאית ל-22 ימי חופשה. מתנדבת במסלול של שישה ימים בשבוע זכאית ל-26 ימים. אין אפשרות לצבירת ימי חופשה משנה לשנה.
- **חופשת מחלה:** מתנדבת הנעדרת מהשירות בגין מחלה על פי אישור רפואי חייבת לדווח ל"גוף המפעיל" ול"גוף המוכר" על היעדרותה. היעדרות של מעל ל-30 ימי מחלה בשנת ההתנדבות טעונה אישור של הוועדה הרפואית מטעם המנהלת. בקשות יוגשו על ידי ה"גוף המוכר" שבו משרתת המתנדבת, בצירוף האישורים הרפואיים.
- **אבל:** מתנדבת זכאית לחופשה בשבעת ימי האבל בעת פטירת קרוב משפחה מדרגה ראשונה (אם, אב, אח, אחות, בן, בת, בעל או אישה).
- **היעדרות בשל בחינות:** מתנדבת זכאית ל-3 ימי חופשה (כולל יום הבחינה) בשנה לצורך בחינה פסיכומטרית אחת או בחינת בגרות אחת במהלך שנת השירות, וזאת בתיאום עם ה"גוף המפעיל" ובאישור רכזת הגוף המוכר.

- **היעדרות בימי צום:** בימי הצום האלו: צום גדליה, י' בטבת, תענית אסתר, י"ז בתמוז - רשאית המתנדבת, במידה והיא צמה, להיעדר מחצי יום עבודה. יוצא דופן הוא ט' באב, שבו ניתן להיעדר יום שלם במידה והמתנדבת צמה.
- **חופשות, חגים ומועדים:** בנוסף לימי החופשה השנתית, זכאים המתנדבים להיעדר בימי החגים והמועדים.

מעבר בין "גופים מוכרים" ומעבר בין תפקיד לתפקיד

נוהל מעבר בין "גופים מפעילים" באמצע שנת השירות:

- שינוי מקום ההתנדבות או התפקיד יכול להיעשות אך ורק באישור ה"גוף המוכר" ובתיאום עם ה"גוף המפעיל".
- מעבר מ"גוף מוכר" אחד למשנהו יכול להיעשות אך ורק באישור שני הגופים במסמך משותף, החתום על-ידי מנהלי ה"גופים המוכרים".
- מתנדבת אשר מעוניינת לעבור מ"גוף מפעיל" אחד למשנהו באותו "גוף מוכר" תודיע על כך בכתב למפעיל ול"גוף המוכר" שבועיים מראש.
- מתנדבת לא תעזוב את מקום השירות עד אשר יימצא לה מקום שירות חלופי, אלא אם כן נדרשה לעשות כן ע"י המפעיל.
- במידה והגוף המפעיל אינו מעוניין בהמשך שירותה של מתנדבת, יודיע על כך לגוף המוכר שבועיים מראש.

עבודה ולימודים בזמן תקופת השירות

לא יאשרו למתנדבת עבודה ולימודים בו זמנית בשנת השירות.

עבודה

ייתן אישור לעבודה בתנאים הבאים:

1. העבודה תיעשה מבלי לפגום בתפקוד המתנדבת במקום השירות ותיעשה באישור "הגוף המפעיל".
 2. מצבה הכלכלי של המתנדבת מצדיק אישור עבודה, על פי חוות דעת של עובד/ת סוציאלי/ת.
- בקשה לאישור עבודה בזמן השירות האזרחי-לאומי תוגש בכתב מהמתנדבת לגוף המוכר. המפעיל יאשר על גבי הבקשה את הסכמתו לעבודת המתנדב בהתאם לפרטי הבקשה. מצא הגוף המוכר או המפעיל כי העבודה פוגעת בתפקודה של המתנדבת בשירות האזרחי-לאומי, רשאי הגוף המוכר לבטל את אישור העבודה.

לימודים

ייתן אישור ללימודים סדירים אם יתקיימו התנאים הבאים:

- היקף הלימודים הסדירים אינו עולה על 6 שעות שבועיות. מעבר ל-6 שעות שבועיות, נדרש אישור "האחראי".
 - הלימודים לא יפגעו במסגרת ההתנדבותית השבועית המחייבת, ועל כן יחייבו את אישור "הגוף המפעיל".
- מצא הגוף המוכר או המפעיל כי הלימודים שאושרו פוגעים בתפקודה של המתנדבת, רשאי הגוף המוכר לבטל את אישור הלימודים.

דמי כלכלה, נסיעות ודיוור

בהתאם לתקנות השירות הלאומי, חלה חובה על ה"גוף המוכר" לשלם למתנדבים דמי כלכלה לכיסוי הוצאותיהם בעבור תזונה, הוצאות אישיות ודמי כיס.

נסיעות

על ה"גוף המוכר" לכסות את כל הוצאות נסיעתם של המתנדבים ממקום השירות לביתם וחזרה. על ה"גוף המפעיל" לכסות את כל הוצאות נסיעתם של המתנדבים במסגרת השירות.

דיור

מתנדבת שמקום שירותה נמצא מחוץ למקום המגורים, זכאית לדיור הולם בעת השירות. הדיור יכול להיות באחד מהאופנים הבאים:

1. דיור ברשות ה"מפעיל", בתנאי פנימייה.
2. דיור בקהילה באחריות ה"גוף המוכר", ה"מפעיל" או הרשות המקומית, סמוך למקום השירות, בהתאם לתקנות.

הטבת בדיקות ראייה ומשקפיים

במסגרת מאמצי המנהלת לשפר את תנאי המתנדבים בשירות האזרחי-לאומי ולסייע לרווחתם, יוכלו כל מתנדבי השירות האזרחי-לאומי שאין ידם משגת לממן בדיקות ראייה ומשקפיים חדשים, לבצע את הבדיקות ולקבל משקפיים בעלות סמלית בעמותת "משכן הראייה - אופטיקל סנטר".

כניסה בהנחה לאתרי בילוי ופנאי

בעקבות מאמצי המנהלת, החל מאוגוסט 2011 מוענקת גם למתנדבי השירות האזרחי-לאומי הנחה מקבילה להנחה הניתנת לחיילים בכניסה ל"לונה-פארק" ולפארק המים "המימדיון" בגני יהושע בתל-אביב, וכן ל"סופרלנד" בראשון-לציון.

הטבות בתום תקופת השירות

י ניתנו הטבות המוענקות למתנדבים באמצעות "הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים" לאחר תום תקופת השירות.

נספח 6

האדם נברא בתור שליח

האדם נברא בתור שליח, עצם היצירה, הלידה, מכילה בתוכה בהכרח את דבר מינוי השליחות...
את העובדה שמישהו חי בזמן מסוים, בתקופה מיוחדת ובמקום מוגדר, ולא נולד בתקופה אחרת ובנסיבות אחרות, נוכל להבין אך ורק אם נקבל את עצם הרעיון בדבר שליחותו של האדם. ההשגחה יודעת היכן וכיצד יכול הפרט היחיד, על כל חסרונותיו וכוחות הנפש האצורים בו, לקיים את שליחותו, באילו נסיבות ותנאים ובאיזו חברה יהא זה בכוחו של האדם למלא את שליחותו.

(מתוך "ימי זיכרון", מאת הרב יוסף-דב סולובייצ'יק)

לכל אדם בעולם יש שליחות. יש כאלו החיים במציאות של שליחות מבחירה ויש כאלו החיים בשליחות כפויה. עצם היציאה לשירות לאומי הינה אמירה של חיי שליחות מבחירה. נצלו כל רגע לחיות חיי שליחות מלאי משמעות.

(בת-גלים שער, אימו של גיל-עד, בטקס ברכת הדרך והצהרת שליחות השירות הלאומי)

פעילות מס' 17

עולה או יורדת - התמודדות עם שחיקה דתית

רציונל

אנחנו מאמינים שאפשר לחיות חיי תורה מלאים, הכוללים שמירה על ההלכה והתקדמות בעבודת ה', לאורך כל חיי האדם. המפגש עם ה"חיים האמתיים" יוצר התמודדויות, שאלות ואף שחיקה בחיים הדתיים.

אחת השאלות הבווערות בחינוך הממלכתי-דתי היא איך אפשר לסייע לבוגרים לשמור על זהותם הדתית כשהם יוצאים מ"החממה" לעולם. איך נותנים לתלמידים עוגן חזק ויציב שימנע התרסקות של העולם הרוחני שהתלמיד בנה בביתו ובמוסד הלימודים עם היציאה מהם. יש עניין לעסוק לא רק ב"סור מרע", אלא בעיקר ב"עשה טוב". האתגר העיקרי הוא לבחון מה יעזור לבוגרות לשמור על להט דתי ועל רצון להמשיך ולהתקדם בבניין עולמן הרוחני ולנסות לסייע להן בכך.

יש חשיבות רבה בדיון עם התלמידות בנושאים אלו במטרה להעלות את הנושא למודעות ולחשוב אתן על דרכים להתמודדות עם שאלות אלו ועם מצבים אלו.

מטרות

1. המשתתפות יחשפו לקשיים הרוחניים העומדים בפני הבת הדתית ביציאתה לחיים.
2. המשתתפות יהיו מודעות לכך שביציאה לשירות הן עלולות לעמוד מול סכנה של התדרדרות רוחנית.
3. המשתתפות יעלו הצעות לדרכים לשמור על זהותן הדתית ואף לצמוח מתוך ההתמודדות.

עזרים

פרטי לבוש להצגת האירועים.

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה

המנחה יבקש כמה מתנדבות לצורך משחקי תפקידים. כל מתנדבת תקבל סיפור שעליה להציג בפני המשתתפות. השחקניות יציגו את הסיפור בפני הנוכחות. לאחר כל הצגת אירוע, המנחה יערוך דיון עם המשתתפות.

אירוע מספר 1

שתי בנות נפגשות חמש שנים לאחר סיום התיכון.

בת א': וואו, כמה זמן לא נפגשנו...אולי חמש שנים... מאז שסיימנו, לא? בקושי זיהיתי אותך.

בת ב': אני דווקא זיהיתי מיד. אני נראית כל כך שונה? אולי כי הסתפרתי.

בת א': סליחה שאני כל כך בוטה, אבל... אני פשוט סקרנית מאוד. היית פעם דוסית. מה קרה? מכנסי הג'ינס, הרסטות... את עוד דתית?

בת ב': יצאתי החוצה, לשירות, לאוניברסיטה וראיתי עולם, נפקחו לי העיניים. בתיכון הכול היה כל כך ברור, סגור. נפתחתי. ראיתי שיש כל מיני דתים ושלאפשר להיות דתי גם ללא דקדוק בפרטי ההלכה, "דתי לדעתי".

בת א': ומה עם נאמנות להלכה... ועבודת ה'... וכל הדברים שעסקנו בהם אז... וכל כך האמנת בהם? איך זה קרה? (אפשר להאריך את המשחק ולהמשיך הדו-שיח ברוח זו עוד מעט).

שאלות לדין (על אירוע זה בלבד, דיון מעמיק יותר יתקיים לאחר האירוע השלישי):

- האם האירוע מוכר לך?
- מה את מרגישה?
- מה את חושבת?

אירוע מספר 2

תלמידה: אני ממש חוששת לצאת לשירות. אני רואה מה קרה לאחותי, מה קרה לבת דודתי. הן היו בחורות רציניות מבחינה דתית כשעזבו את בית הספר. ועכשיו... כבר לא מעניין אותן. לא לימוד תורני, לא תפילה, לא שהבילויים יהיו מסוג מתאים, והבנים...אולי מי שרוצה להישאר דתית רצינית צריכה לא לצאת... או אולי רק להדריך באולפנה... פשוט להיות כל הזמן במסגרת תומכת???

מקשרת: אם כל אחת תחשוש, תדאג לעצמה ולעולמה הרוחני בלבד, מה יהיה עם עם ישראל??? מי יעזור לחבר'ה שבאים מבתיים קשים? ובבתי חולים? ולסובלים ממוגבלויות?

תלמידה: אבל אם אני אפול, עם ישראל גם יפסיד. זה ישפיע על בחירת הבעל, על חינוך ילדיי. האם שווה להסתכן??? (אפשר להאריך את המשחק ולהמשיך הדו-שיח ברוח זו עוד מעט).

שאלות לדין

- האם האירוע מוכר לך?
- האם את מזדהה עם החשש?
- האם שווה להסתכן?

אירוע 3 (בפלאפון)

בת א': שלום, מה שלומך? זאת שני.

בת ב': שני? זו את? קולות מהעבר הרחוק. מה נזכרת בי פתאום?

בת א': האמת... אתמול סיפרו לי עלייך וזה עשה לי חשק לדבר אתך.

בת ב': נו... מה ריכלו עלייך?

בת א': דיברתי עם חברה ששמעה אותך השבוע בפאנל מול "הנוער העובד". היא אמרה שהיית תותחית. שדיברת מקסים. שהגנת על התורה ועל ההלכה בצורה נפלאה, משכנעת. שנראית רצינית וחזקה. איך את עושה את זה? איך את מחזיקה מעמד? איך את לא נשחקת במפגש עם העולם המורכב הזה?

בת ב': איזה מבול של שאלות... אז ככה... זה באמת קשה מאוד ולא פשוט. זה דורש ממני הרבה...למשל...

שאלות לדין

- האם את מזדהה עם הדילמה: איך מחזיקים מעמד ולא נשחקים?
- האם את מכירה בנות ששמרו על זהותן הדתית ואף התקדמו במהלך השירות?
- לאילו תקופות בחיים הדילמה רלוונטית?
- מהם הגורמים לשחיקה?
- מה אפשר לעשות כדי לא להישחק?
- האם המטרה היא רק להיזהר לא להתדרדר?

המנחה ירשום על הלוח את גורמי השחיקה בשנת השירות ואת העצות והפתרונות שנתנו המשתתפות בעניין ההתמודדות עם השחיקה ויוסיף רעיונות משלו.

הצעות

- ✓ להיות מודעת כל הזמן למי אני רוצה להיות ושחשוב לי לשמור על הרף שהצבתי לעצמי.
- ✓ לתלות סלוגן שיזכיר לי. כמו: "שחולת אהבה אני", "שיוויתי ה' לנגדי תמיד", "ותן בנו יצר טוב לעבדך באמת", "קדושה אני מבקש", "נקדש את שמך בעולם", "לב טהור ברא לי אלוקים", "נר לרגלי דברך" וכדומה. (אפשר לבקש רעיונות מהמשתתפות).
- ✓ לעשות תזכורת יומית של הסלוגן בטלפון הסלולרי.
- ✓ לצאת לשירות עם חברות חזקות מבחינה דתית.
- ✓ לצאת למקום שבו את יודעת שיש רב, רכזת או כל תמיכה דתית אחרת.
- ✓ לבחור במקום שבו ה"אורייתא" טובה ומשמעותית.
- ✓ להיות בקשר צמוד עם איש רוח מהסניף, מהתיכון, מהיישוב וכדומה.
- ✓ ליצור חברותא טלפונית יומית של חמש דקות.
- ✓ להחליט על כמה דברים שהם המסגרת האישית שלך, כמו: ללמוד כל יום פרק תנ"ך, הלכה יומית, רמב"ם יומי.
- ✓ לא לוותר על תפילת בוקר.

המנחה יסכם את הדיון וידגיש כמה נקודות עקרוניות:

1. היציאה לחיים אינה יציאה לקרב. אין צורך להיות במגננה שלא להינזק. העמדה הנפשית צריכה להיות של ביטחון עצמי ושל אמון בכך שבנתי את עצמי ושאת מלאה בתוכן ובעולם רוחני. שיש לי מה לתרום.
2. המטרה בשירות היא לא רק להחזיק מעמד ולשמור על הקיים, אלא להתקדם ולצמוח מתוך ההתמודדות עם החיים. לגדול, להיות עם חוט שדרה, עם עוצמה, לחיות על-פי ערכיך גם כשערכי הסביבה שונים. אפשר לעשות זאת על-ידי מודעות ועל-ידי יצירת מסגרת לתמיכה אישית - בעזרת ההצעות שלעיל או בעזרת רעיונות אחרים.
3. והעיקר: לדעת כי השירות הוא רק חלק ממכלול החיים שאי"ה צפויים לכל אחת. לאורך כל החיים קיימת התמודדות רוחנית. אם כל אחת תחיה במודעות תמידית שהכול הוא חלק מעולם שהקב"ה ברא ושהוא נוכח בו, אם היא תרצה להכניס את הקב"ה כשותף לחייה, אם תהיה מוכנה לעבוד על הצד התורני כדי להרגיש שה' אתה בכל מצב, אם תכוון את עצמה לחיות את חייה בגדול, לחיות חיים של משמעות ושל תוכן, חיים עם מבט תמידי על הסביבה, על הפרט ועל הכלל, ולא רק על עצמה - ממילא תגדל ותפתח להיות אישיות שעבודת ה' מנווטת את חייה.

התמודדות העולה החדשה בשירות הלאומי

מבוא

בתכנית ההכנה לקראת שירות משמעותי של הבת, על המנחה לראות את מכלול הקבוצה שלפניו ובו בזמן להתייחס לפרטים בתוכה. על כן, בקבוצה שבה יש עולות חדשות, יש לתת מענה מיוחד לאוכלוסייה זו.

בבואנו להכין את התלמידות העולות החדשות לקראת שירות משמעותי, עלינו לעסוק בנושא השתלבותם של העולים בחברה הישראלית. מדינת ישראל היא מדינה קולטת עלייה. קשיי ההשתלבות של העולים בארץ עלולים להשפיע על ממד הזהות של העולה, על תחושת השייכות שלו לחברה ועל רצונו לשרת ולתרום לחברה.

לצורך כך, מומלץ שכל מחנך ומחנכת יכירו את התרבות שממנה באו הבנות העולות החדשות, יבינו את הקשיים שבהשתלבותן בחברה וישתדלו לתת להן מענה שונה מזה הניתן לבנות שנולדו בארץ.

סקירה העוסקת בהשתלבותם של עולים חדשים בארץ

מדינת ישראל כמדינה קולטת עלייה

ממדד רופין, המדד השנתי להשתלבותם של העולים בישראל, עולה כי מדינת ישראל היא מדינה קולטת עלייה, אשר כמחצית מאזרחיה עלו לישראל ומרבית האחרים הם ילדי מהגרים (דור שני). בישראל, בשונה מחברות מהגרים אחרות, מכונה ההגירה לישראל "עלייה" ואפשר להגדירה כ"שיבת תפוצות". הגירה זו מובחנת בשני מאפיינים משלימים:

1. המהגרים חשים זיקה לחברת היעד עוד טרם הגעתם אליה וכמיהה "לשוב הביתה" עם בואם.

2. מיד עם הגעתם לארץ, העולים זוכים לאהדה ולתמיכה של החברה ושל המוסדות הקולטים.

תהליך קליטתם של מהגרים בחברה חדשה הוא תהליך קשה. הקשיים שמהגרים מתמודדים אתם הם: לימוד שפה חדשה, אימוץ מנהגים, ערכים וקודים תרבותיים לא-מוכרים ופיתוח קשרים חברתיים חדשים. מחקרים מראים כי שנים חולפות עד אשר המהגר מצליח לחוש שייך ושווה ערך בחברה החדשה.

בעשורים הראשונים למדינת ישראל, התפיסה הרווחת הייתה כי תהליך ההשתלבות של העולים הוא תהליך טבעי של חיבור עם לארצו וכי בגישת "כור ההיתוך" העולים ישתלבו בחברה הישראלית ויאמצו את מאפייניה המערביים והמודרניים של המדינה המתהווה. המציאות הוכיחה כי גישת "כור ההיתוך" נכשלה. התפיסה של היטמעות (assimilation), המצפה שהמהגר יוותר על זהותו ועל תרבות ארץ המוצא שלו וייטמע בזהות בני הארץ שאליה היגר, נכשלה בהקשר הישראלי (ליסק, 1999). יתרה מכך, המציאות מצביעה על כך כי קשיים רבים של העולים ממשיכים להתקיים גם בדור השני והשלישי. ההתפכחות מגישת "כור ההיתוך" הובילה לפיתוח תפיסת הרב-תרבותיות כגישה לשילוב חברתי-תרבותי. בגישה זו, ייווצר פסיפס המורכב מהתרומה של כל קבוצה אתנית לחברה הקולטת. בגישה זו, אין מצפים מהמהגר לוותר על זהותו הישנה או על תרבותו הישנה.

החברה בישראל במאה ה-21 היא חברה מתבגרת, המתמודדת עם הגדרת הנרטיב הלאומי המשותף - המכבד את מגוון הזהויות השונות שבחברה ועם זאת מבקש להגדיר ולחזק את הזהות המשותפת.

השתלבותם של העולים בחברה הישראלית נבחנת במגוון ממדים, כגון: ממד כלכלי-תעסוקתי, ממד חברתי וממד הזהות, התרבות ושביעות הרצון.

להלן ממצאים מספר מסקר מכון דחף לשנת 2007 שהובאו בדוח מדד רופין והקשורים להשתלבות עולים בחברה הישראלית (ומתקשרים לנושא הכנה לשירות משמעותי של תלמידות עולות חדשות):

1. קיימים הבדלים בין קבוצות עולים בישראל בהבטים חברתיים, כלכליים ותעסוקתיים. בקרב עולי אתיופיה דווח על רמות גבוהות יותר של תחושת בדידות ושל תחושה שאין על מי לסמוך מאשר בקרב קבוצות עולים אחרות.
2. באשר להגדרת זהותם של העולים, עולה כי עולי המערב ועולי אתיופיה מגדירים עצמם כיהודים בשיעורים גבוהים יותר מעולי חבר העמים. בעוד עולי חבר העמים מגדירים עצמם יותר כישראלים.
3. בחינת התשובה לשאלה כיצד ישראלים ותיקים מגדירים אותך העלתה כי עולי אתיופיה חשים כי מגדירים אותם לפי מוצאם בעוד העולים האחרים פחות חשים כך.

(עובד מתוך: המדד השנתי להשתלבותם של העולים בישראל - מדד רופין, בעריכת ד"ר קרין אמית וד"ר סבטלנה צ'אצ'אשוילי, דצמבר 2007)

השתלבות עולים חדשים בצה"ל ובשירות הלאומי

חשוב לציין כי אין מחקרים העוסקים בהשתלבותם של בנות עולות חדשות במסגרות השירות הלאומי, אך ממסמך העוסק בהשתלבותם של יוצאי אתיופיה בצה"ל ובשירות הלאומי שהוגש לוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות בכנסת (בתאריך ה' בכסלו תשע"ב, 1 בדצמבר 2011) עולה כי כדאי להתייחס לממצאים אלו:

- עבור בני נוער עולים רבים, השירות הצבאי והשירות הלאומי הם מדד לשייכות ולהשתלבות בחברה הישראלית, ופעמים רבות בני הנוער העולים תופסים את השירות כזירה מרכזית למימוש אזרחותם.
- השירות הצבאי והלאומי מאפשר היכרות עם החברה הישראלית ומשמש מסגרת לרכישת ניסיון ומיומנויות מקצועיות שעשויות לשמש את בני הנוער בעתידם המקצועי.
- שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ילידי ישראל, הן בנים הן בנות, גבוה משיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ילידי אתיופיה ואף משיעור הגיוס בכלל האוכלוסייה.
- ממצאי המשרד לקליטת העלייה ומכון ברוקדייל משנת 2010 מצביעים על כך שכ-35 אחוזים מכלל יוצאי אתיופיה ילידי ישראל וכ-43 אחוזים מכלל ילידי אתיופיה בגילאי 16-17 חוששים מהשירות הצבאי (לעומת 20-30 אחוזים מכלל בני נוער עולים ממדינות אחרות) וכי שיעור בני הנוער יוצאי אתיופיה המעוניינים להשתתף בתכניות הכנה לשירות צבאי גבוה פי 1.5 לערך משיעור בני נוער עולים ממדינות אחרות המעוניינים בכך.
- ממצאים אלה עשויים להצביע על הצורך בהרחבת היקף תכניות ההכנה לשירות הצבאי והלאומי בעבור עולים בכלל ובעבור יוצאי אתיופיה בפרט ובפתיחת מסגרות נוספות של הכנה לשירות.

תכנית בית ספרית

מכל האמור לעיל עולה כי חשוב שבתכנית הבית ספרית לקראת שירות משמעותי לבת הדתית יינתן מענה מותאם לתלמידות עולות חדשות.

הקמת מרכז הכוון בית ספרי: הקמת מרכז הכוון בית ספרי שיתכלל את העשייה החינוכית בנושא הכנת הבת לשירות לאומי משמעותי. מנהל בית ספר ימנה רכז הכוון, שיהיה אחראי למרכז ההכוון ולבניית תכנית תלת-שנתית המאגמת את כלל המשאבים ואת כלל בעלי התפקידים במוסד החינוכי הקשורים בתהליך הכנת התלמידות לשירות לאומי, ובכלל זה רכז עולים.

הכנה ומתן כלים למשתתפות להתמודדות עם אתגרים ועם דילמות במהלך השירות: מעורבות סגל בית הספר חשובה להצלחת כל פעולה הקשורה למוכנות לשירות, ובמיוחד כשעוסקים בעולים חדשים. חשוב להפנים את הקשר שבין **נכונות** תלמידים-עולים ו**מוכנותם** לשירות משמעותי לבין התמודדותם עם מגוון רחב של לחצים הנוגעים לקליטת משפחתם בישראל. הצוות החינוכי אחראי להכנה לשירות ולמתן כלים להתמודדות עם אתגרים ועם דילמות במהלך השירות. אחריות זו יכולה להתממש רק אם הצוות החינוכי יכיר מקרוב את נסיבות החיים של כל תלמידה ויקדיש זמן לשיחות אישיות בנושאים הנדונים.

מומלץ לקיים סדנות בנושאים ערכיים ורגשיים, כגון:

- מעורבות חברתית ואזרחות פעילה - לעשות קצת יותר ממה שחייבים
- זהות יהודית-ישראלית
- שייכות לארץ ולמדינה
- דילמות לקראת שירות משמעותי
- התמודדות עם חששות
- מיצוי הפוטנציאל שלי
- רווחים אפשריים מהשירות

בחוברת זו, מוצעות פעילויות בנושאים אלו לכלל הבנות. חשוב לערוך התאמה של התכניות לתלמידות העולות חדשות באמצעות הוספת אירוע או דילמה מהתרבות שממנה באו התלמידות.

חשוב להתחיל לעסוק בנושא ההכנה לשירות משמעותי בפעילויות אשר מחזקות את תחושת השייכות לחברה ולמדינה ובכך לחזק את רצון של הבנות לתרום לקהילה ולמדינה ולהתנדב לשירות משמעותי.

מפגשים עם בוגרות, עולות חדשות וותיקות: במפגשים אלו, הבוגרות יספרו מהו שירות משמעותי עבורן ויספרו על החוויה האישית שלהן בשנים של השירות. מטרת מפגשים אלו היא לאפשר לתלמידות המתלבטות לספוג את חוויית הנתינה וההשתלבות בחברה הישראלית ובכך להשפיע על המוטיבציה שלהן לשרת ועל החלטתן היכן לשרת.

חשיפה לתכניות קיימות: כדאי לחשוף את הבנות לתכניות המותאמות לאוכלוסיית עולים חדשים הקיימות באגודות השונות:

· **"בת-עמי" - מכינות "אחוזה",** הפועלות בשיתוף פעולה עם "מרכז מעשה", מיועדות לעולות ולבנות מהפריפריה החברתית-גאוגרפית של מדינת ישראל ומאפשרות להן להשתלב בשנת שירות לאומי אגב שהן עוברות תהליך לחיזוק עצמי, לשיפור השכלה ולפיתוח כישורי מנהיגות חברתית. כ-80 מתנדבות לומדות במכינות "אחוזה" ומשפרות את סיכויי הקבלה שלהן לאוניברסיטה בד בבד עם התנדבותן לשירות איכותי ומעצים בקהילה ועם תהליך של ליווי בשירות ושל הכנה להשתלבות מלאה בחברה הישראלית.

· **תכנית "שח"ם" (שילוב חינוך, חברה ומשפחה) -** שמפעילה עמותת "בעצמי" בשותפות עם עמותת "בת-עמי", עם משרד החינוך, עם משרד הרווחה ועם הרשויות המקומיות - מיועדת, בעיקר, לילדים למשפחות יוצאות אתיופיה החיות מתחת לקו העוני. חזונה של התכנית הוא להביא לביסוס **תפיסת עתיד של הצלחה ושל הגשמה בעולם התעסוקה בקרב הילדים, זאת באמצעות מימוש יכולותיהם של הילדים, שיפור הישגיהם הלימודיים, פיתוח כישורי חיים ומתן אפשרות לסלול דרך, גם אם ראשונית, לחיים בוגרים של סיפוק ושל הצלחה.** תהליך מקיף ורגיש זה מתבצע באמצעות חונכות על-ידי בנות שירות לאומי - הנותנת מענה בתחומי חינוך, חברה ומשפחה. בשנת 2013-2014, פעלה התכנית בפריסה ארצית ב-12 מוקדי פעילות בערים בני-ברק, בית-שמש, ירושלים, עיר-גנים, חולון, ראש-העין, גדרה, רמלה, יבנה, באר-שבע, נתיבות ופתח-תקווה.

אפשר להקרין סרט תדמית של עמותת "שח"ם": <http://www.youtube.com/watch?v=8OP26-JQF6Q>.

פעילות מס' 18

לשרת את המדינה שלי ואת העם שלי

בני נוער בכלל ובני נוער עולים חדשים בפרט עסוקים בשאלות של זהות ושל שייכות כחלק ממסע ההתבגרות שלהם. שאלות השייכות והזהות קשורות בעיצוב הזהות ובתחושת השייכות למשפחה, לקהילה ולמדינה. עיסוק בשאלות אלו ישפיע על רצון המשתתפות לשרת שירות משמעותי.

החיבור של המשתתפות (העולות החדשות) לשורשים המשפחתיים, החברתיים והלאומיים שלהן יעצים בהן את תחושת השייכות. הסופר והפילוסוף סארטר היטיב לתאר זאת בכתביו (1946): "שורשיו של האדם הם העובדות היוצרות את מסגרת חייו. מתוכם הוא בוחר בחופשיות במרכיבי הזהות האישית שלו עצמו. אמנם, היצמדות יתר לשורשים אינה מאפשרת את החופש להביט קדימה ולהצמיח ענפים חדשים ירוקים, אך התעלמות מן השורשים יוצרת ניכור והונאה עצמית. החיבור לשורשים מאפשר לפרט הגדרת זהות עצמית ברורה ואותנטית".

שילוב בין מבט אל השורשים המשפחתיים והלאומיים ומבט אל הענפים הירוקים החדשים הוא הבונה את התקווה ומרכיב אותה.

מטרות

1. לחזק בקרב הבנות את תחושת השייכות למשפחה, לחברה ולמדינה כחלק מהכנה לשירות משמעותי.
2. לחזק בבנות את תפיסת השירות למדינה כביטוי להגשמת ערכים חברתיים.

עזרים

חיבור לאינטרנט, מחשב ומקרן דיגיטלי להשמעת השירים ולהקרנת הסרט.

נספח 1: השיר "אתה שייך".

נספח 2: כרטיס אישי "השורשים שלי".

נספח 3: משימה זוגית.

מהלך הפעילות

שלב א' - במליאה

פתיחה

· אפשרות א': המנחה יקרין קטע מתוך הסרט "מלך האריות" - "הוא לא שייך לכאן".

<https://www.youtube.com/watch?v=YgOX5-aXsV8>

· אפשרות ב': המנחה יקרא את השיר "אתה שייך" (נספח 1).

לאחר הפתיחה, המנחה יקיים דיון.

שאלות לדיון

- האם התחושות המתוארות בשיר מוכרות לכם? תנו דוגמות למצבים שבהם הרגשת כך.
- באילו מצבים אתן מרגישות שייכות ובאילו לא?
- למי או לאילו עוד קבוצות הייתן רוצות להשתייך? מדוע?
- אילו דרכי התמודדות אתן מציעות למצב (או אילו דרכים להתמודדות מוצעות בשיר)?
- מהי המסקנה העולה מתוך השיר?
- איזה טיפ היית נותנת לחברה הישראלית כדי שהיא תצליח לגרום לאחרים להרגיש יותר שייכים?

שלב ב' - אישי וזוגי, השורשים שלי

1. המנחה יחלק את המשתתפות לזוגות.
2. המנחה יחלק דף כרטיס אישי "השורשים שלי" (נספח 2) לכל משתתפת.
3. כל משתתפת תמלא את הפרטים בדף.
4. כל משתתפת תציג את עצמה בפני חברתה על-פי הכתוב בכרטיס האישי.
5. בסיום משימות אלו, המנחה יחלק למשתתפות משימה זוגית (נספח 3).

שלב ג' - במליאה, אני ישראלית

חלק א' - דיווח הקבוצות.

חלק ב' - השמעת השיר "שיר ישראלי": https://www.youtube.com/watch?v=_olBylKCflo

שאלות לדיון

- במה את מרגישה ישראלית?
- האם זה סותר את השורשים שלך?
- לדעתך, כל מי שחי במדינה מחויב לתת מעצמו למענה?
- האם כל אחד בחברה חייב לשרת בצבא או בשירות לאומי?
- כשאומרים "חברה" למה מתכוונים?
- במה יתרום לך השירות בצה"ל או בשירות לאומי? במה הוא יתרום לחברה? למדינה?
- כיצד שירות למדינה יחזק את תחושת הזהות הישראלית שלך?

אתה שייך

מילים: אהוד מנור, לחן: שלמה גרוניך

אתה חושב שאתה לא שייך,
אתה מרגיש שהעולם אותך מזמן שכח,
אתה אומר לעצמך: "כל מה שרק אוכל אקח
ואת הלב אסגור ולא אפתח."
אתה צוחק ולבך נאנח,
אתה תוהה אם המפתח בכיסך מונח,
אתה אומר לעצמך: "אני לבד בין כך וכך" -
אבל אתה שייך, אתה שייך.

איש איננו אי בודד רק לעצמו,
כל אחד הוא חלק מאביו וחלק מאימו,
כל אחד הוא חלק מארצו וחלק מעמו,
ומי שיתאכזב ויתייאש
עוד זוכר עמוק בפנים
את כל מה שביקש.

אתה מבחין בצלילים, בצבעים,
אתה נודד בין עולמות גלויים ונחבאים,
אבל אתה מרגיש עוד שאתה,
למרות כל הקרעים,
שייך לעמך ולחיים.

נספח 2

כרטיס אישי - השורשים שלי

1. השורשים שלי הם:

2. משהו אחד שאופייני לי מאוד או
שמייחד אותי:

3. מקור השם שלי הוא:

4. קבוצת זהות שאליה אני משתייכת:

5. קבוצת זהות שאליה הייתי רוצה להשתייך:

6. אני מרגישה ישראלית ב:

7. שלושה פריטים אשר משקפים את זהותי ושהייתי רוצה להציג אותם בסלון כך שגם אחרים יוכלו להכיר את זהותי האישית:

נספח 3 - משימה זוגית

לאחר שהצגתן עצמכן אחת בפני חברתה, מה גיליתן?

1. האם יש מאפייני זהות המשותפים
לך ולחברתך?

2. מהי המשמעות של זהות משותפת
למספר אנשים?

3. מי הם האנשים שחשוב לכן
שיכירו את זהותכן האישית?

**4. איזה תפקיד ממלאת ההשתייכות
לקבוצה בחייהם של בני אדם?**

**5. לאיזו קבוצת זהות אינכן מרגישות
שייכות? מדוע?**

פרק 9

נספחים

נספחים

טופס הכוון לדוגמה (מעובד מתוך אתר האגודה להתנדבות)

לקראת שירות משמעותי

חלק א' - פרטים ואפיונים אישיים

- שם: _____
- טלפון סלולרי: _____
- השכלה תיכונית (בית ספר, מגמה, בגרות): _____
- האם היית חברה בתנועת נוער? באיזו? _____
- האם הדרכת בעבר (לאו דווקא בתנועת נוער)? פרטי _____
- _____
- האם התנסית בעבר בתחום ההתנדבות? פרטי _____
- _____
- צייני את תחביביך - תיאור ההתעסקות ותדירותה: _____
- האם יש לך כישרונות שאותם תוכלי לבטא בשירותך (כגון: מחול, נגינה, מחשב, שירה, ספורט)? _____
- _____
- _____
- _____
- צייני שתי תכונות חיוביות שבולטות בך _____
- _____
- _____
- _____
- צייני שתי תכונות בך שהיית רוצה לשפר _____
- _____
- _____
- _____
- צייני את הסיבות לרצונך לשרת בשירות לאומי _____
- _____
- _____
- _____
- מהן ציפיותיך משנות השירות? _____
- _____
- _____

חלק ב' - פרטי השירות (סמני במקום המתאים)

- אורך השירות המבוקש: שנה / שנתיים
- מגורים: בבית / בדירה הקרובה לבית / בדירה רחוקה מהבית / במקום השירות (כגון: פנימיות, בתי ילד)
- באיזו מידה את מעוניינת בכל אחד מסוגי ההתנדבות שלהלן:

רבה מאוד	רבה	בינונית	מועטה	כלל לא	
					עבודה עם קבוצה
					עבודה פרטנית
					עבודת צוות
					עבודה לבד
					עבודת משרד
					שירות לקוחות
					גמישות בשעות העבודה
					עבודה עם ילדים
					עבודה עם נוער
					עבודה עם מבוגרים
					עבודה עם קשישים
					עבודה במסגרת פנימייתית
					טיפול פיזי או סיעודי באנשים
					התמודדות עם מצוקות פיזיות ונפשיות
					עבודה עם בעלי חיים
					עבודה בתנאי לחץ

חלק ג' - תחום ההתנדבות

מידת העניין					תיאור העבודה	תחום העבודה
רבה מאוד	רבה	בינונית	מועטה	כלל לא		
					העברת תכנים לקבוצות אוכלוסייה שונות; הדרכת טיולים, סיורים ופעילויות; ריכוז וניהול סניפי תנועות נוער.	הדרכה
					בבתי ספר יסודיים עד תיכון - סיוע לצוות המורים והמורות בהעברת שיעורים ותרגולים; חניכה אישית; תגבור לימודי פרטני ובקבוצות; סיוע בהעברת פעילויות חברתיות.	חינוך
					לימוד והדרכת אוכלוסיות מוחלשות (כגון: תלמידים סובלים מהפרעות התנהגות ולימוד, נכים, עיוורים, חרשים, אוטיסטים, סובלים מפיגור, בני נוער שלהם צרכים מיוחדים); השגחה ופיקוח; סיוע בהעברת פעילויות.	חינוך מיוחד
					עזרה לצוות המטפלות; טיפול בילדים והשגחה עליהם; העברת פעילויות חברתיות וחינוכיות.	חינוך לגיל הרך
					הגשת עזרה ראשונה; עזרה לצוות אמבולנס; סיוע לצוות רפואי במרפאות ובבתי חולים; סיוע בבתי מרקחת.	טיפול רפואי
					סיעוד; האכלה; ריפוי בעיסוק; ליווי וחברה.	טיפול סיעודי

מידת העניין					תיאור העבודה	תחום העבודה
רבה מאוד	רבה	בינונית	מועטה	כלל לא		
					עבודה בתחום ביטחוני (כגון: משטרה, כיבוי אש, שב"ס, שב"כ, מוסד, משרד הביטחון): עבודה במוקד; טיפול בפניות; העברת שיחות לגורמים המטפלים; הזנקת רכבי חירום; עבודה במחשב; עבודה במעבדות.	ביטחון
					סיוע לצוות המקצועי בטיפול בחיות; האכלה; סיוע לצוות העובדים במרפאת החיות; הכנת ציוד רפואי לניתוחים.	טיפול בבעלי חיים
					סיוע בפעולות אדמיניסטרציה במקום השירות; מענה טלפוני; קבלת קהל זימון תורים; עבודה במחשב; מילוי טפסים.	מנהלה

הכנה לשירות באמצעות אתר "מתת"

מערך שיעור

פיתוח: יעל אלון, רבקה ונפתלי רוזנפלד
ייעוץ דידיקטי: יעל אלון, מנהלת תחום פיתוח תכנים באינטרנט, המכללה האקדמית הרצוג

על אתר "מתת"

אתר האינטרנט "מתת", www.mattat.org.il, וקבוצת הפייסבוק המלווה אותו - "צריכות שירות", <http://www.facebook.com/groups/mattat>, הוקמו כדי לסייע לשמיניסטיות בהחלטה על המשך דרכן. האתר מציג למעלה מ-2,100 חוות דעת מפורטות של בוגרות דתיות של שירות לאומי, של שירות צבאי, של מדרשות ושל מכינות, שמתארות את חוויותיהן ואת מסקנותיהן ביחס לעשייתן. תלמידות י"ב המחפשות את דרכן יכולות לאתר חוות דעת, על-פי קריטריונים וחיתוכים שונים, ולהסתייע בהן בתהליך הבחירה. בקבוצת הפייסבוק, חברות למעלה מ-3,000 בנות, הנמצאות לפני שירותן, במהלכו ולאחריו, וכן נציגות העמותות המפעילות שירות לאומי, נציגי מקומות שירות ועוד. יום ולילה מתנהל בקבוצה שיח מתמיד ופורה עם הבנות שמחפשות את דרכן. בראש ובראשונה, נועד אתר "מתת" לבנות דתיות לפני שירותן ובמהלכו, אך גם מורים, הורים ובעלי עניין יוכלו להיעזר במידע שבו. את האתר מפעילות משפחות רוזנפלד ובלוך והוא מוקדש לזכרון של בנות הדוד מתת רוזנפלד וכנרת מנדל הי"ד, שנרצחו בפיגוע ירי בצומת גוש עציון בערב סוכות תשס"ו (2005). שתיהן ראו בשירותן שליחות לאומית ודרכן בשירות הייתה מופת לשירות משמעותי. אנו מייחלים שהמידע באתר יסייע לבנות בהחלטות בנוגע למקום שירותן ולאופיו, ומעל הכול שהאתר יעצים את הבנות - כל אחת בדרכה המיוחדת. אנו מאמינים שכל אחת מהבנות המבקרות באתר, מהצעירות ומהוותיקות, תוכל להרגיש שהיא "חוליה משמעותית ומיוחדת בשרשרת" (מתוך מכתב של מתת לפקודיה). לקראת ערב סוכות תשע"ה, הוקם אתר משותף לרשות השירות הלאומי-אזרחי ולאחר "מתת", הנותן מענה לכלל המשרתים בשירות לאומי-אזרחי: <http://ncs.gov.il>. באתר המשותף מוצגות חוות דעת המתייחסות לשירות לאומי-אזרחי בלבד.

מבוא

בכל שנה, למעלה מ-6,000 תלמידות שמינית עסוקות וטרודות חודשים מספר במציאת מקום להתנדב בו לשירות לאומי מיד עם סיום לימודיהן. לעתים חיפוש המקום נעשה בצורה חלקה ומידית ולעתים לא. בנות רבות מספרות על מצוקה אמיתית בחיפוש מקום, על נסיעות אינסופיות ועל השתתפות בסיירות, על עמידה במבחנים ובראיונות ולעתים על תחושה של כישלון ושל דחייה. בנוסף, קיים חשש מפני קשיים בהשתלבות במקום עם תחילת השירות ומפני תחושה של מפח הנפש שיכולה להיווצר אם לא תהיה התאמה בין דרישות התפקיד, מקום השירות וכישורי הבת.

רציונל

- שיעור זה נועד לסייע לבנות ולהקל עליהן את החיפוש אחר מקום שירות המתאים עבורן באמצעות האתר. בפעילות זאת, הבנות יחוו את התהליכים שחיוניים למציאת מקום מתאים:
- חלק משמעותי בתהליך הבחירה הוא התייעצות עם בנות ששירתו במקום המבוקש. עד כה, ההתייעצות התקיימה בעיקר בשיחה מזדמנת או בביקורי הבנות במקומות עצמם. מאז הקמת אתר "מתת", אפשר לקיים התייעצות וירטואלית ולקבל מידע רב מבוגרות באמצעות חוות הדעת המופיעות באתר.
- המידע מוצג באתר בצורה ידידותית, מובנית ואיכותית, והבת תרכוש כלים לבחון באמצעותם את המידע המתקבל ממקומות שונים.

- בנוסף לקבלת מידע חשוב ואותנטי, קריאת חוות הדעת גורמת לתהליך רפלקטיבי אצל השמיניסטית המחפשת: האם המקום מתאים לך? האם אני מתאימה לדרישות או לתנאים שהבוגרת בעלת הניסיון תיארה בחוות הדעת?
 - לאחר השיעור וההתנסות, התלמידות יבינו שאמנם חוות הדעת המוצגות בפניהן הן סובייקטיביות, אולם הן משקפות היבט ייחודי שאין דרך לעמוד עליו אלא באמצעות מידע המתקבל ממפעילי המקום או מהעמותות השונות.
 - לאחר ההתנסות באתר, הבנות יבינו שמידת ההתאמה של המחפשת למקום השירות תלויה במאפייניה האישיים וברמת ההתאמה בין המאפיינים האישיים לבין תנאי המקום ודרישות התפקיד.
 - אנו ממליצים לקרוא כמה חוות דעת ולהתרשם מתמונה רחבה ומורכבת של המקום המיועד.
- חשוב לציין כי שיעור זה אינו מומלץ כשיעור ראשון, שעוסק בצורה כללית בנושא השירות לאומי, אלא כשיעור לאחר הכנה בסיסית שהבנות עברו ביחס להכנה לשירות משמעותי.

מטרות

1. להכיר את אתר "מתת" ככלי עזר לבחירת מקום שירות לאומי בדרך עצמאית ויעילה.
 2. להכיר את הכלים לחיפוש מקום הניתנים באתר, הכוללים רכיבים משמעותיים לתהליך הבחירה (כפי שיפורט בהמשך).
 3. לאפשר בירור פנימי של יכולות, של תכונות ושל דרישות אישיות של הבנות באמצעות קריאת חוות דעת ובאמצעות תהליך של רפלקציה.
 4. להכיר כלים ביקורתיים לבחינת המידע שמתקבל מקריאת חוות דעת מגוונות.
- קהל יעד
- בנות בכיתות י"ב בתיכונים ובאולפנות בחינוך הממלכתי-דתי הנמצאות בשלב ב' של תהליך ההכנה לשירות, לאחר שעברו מפגש עם מקשרות ושיעורי הכנה על-ידי המחנכות ולאחר שקיבלו מידע בסיסי בנושא.

משך זמן השיעור: 45 דק'.

אמצעי עזר נלווים

1. מחשב עם חיבור לאינטרנט, מקרן ומסך.
2. דף "בחני את עצמך" מודפס או מקוון.

משימת הכנה

כדאי ורצוי לתת משימת הכנה לבנות:

משימת הכנה: "עשו את זה קודם, לפני"

היכנסו לאתר "מתת": <http://mattat.org.il> (אפשר להיכנס דרך "גוגל" לאתר "מתת"), עיינו בחוות הדעת וסמנו לעצמך שלושה מקומות העשויים להתאים עבורך לשירות.

מהלך הפעילות

1. פתיחה - הכירי את עצמך, 10 דק' (מקוון או מודפס).
2. הקנייה - דרך לאתר מקום שירות שמתאים לך באמצעות אתר "מתת", 20 דק' (צפייה בסרטון או הדגמה על-ידי המורה).
3. יישום - הדגמה של תהליך בירור אישי על-ידי אחת מתלמידות הכיתה (רפלקציה בקריאת חוות הדעת), 10 דק'.
4. סיכום השיעור, 5 דק'.

1. פתיחה - בחני את עצמך

לפני שניגשים לבחירה במקום לשירות לאומי, עלינו לברר מהן ההעדפות שיש לבנות בבחירת מקום. למבחן העצמי היכנסו כאן או הדפיסו את השאלון המצורף.

לפניך שאלון קצר לבחינת אפשרויות לבחירת מקום לשירות לאומי

סמני עד כמה מעניין אותך כל אחד מן התחומים הבאים:

1 - לא מעניין אותי כלל
2 - מעניין אותי מאוד

חינוך

5 4 3 2 1

לא מעניין אותי כלל ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ מעניין אותי מאוד

ביטחון

5 4 3 2 1

לא מעניין אותי כלל ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ מעניין אותי מאוד

בריאות

5 4 3 2 1

לא מעניין אותי כלל ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ מעניין אותי מאוד

מנהל

5 4 3 2 1

לא מעניין אותי כלל ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ מעניין אותי מאוד

רווחה

5 4 3 2 1

לא מעניין אותי כלל ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ מעניין אותי מאוד

190

פרק 6

האם יש איזור מועדף עליך, שבו תרצי לשרת?

☐ ירושלים

☐ הצפון

☐ הדרום

☐ יהודה ושומרון

☐ המרכז

☐ תל-אביב

☐ חיפה

☐ חו"ל

:Other ☐

מה מעניין אותך במיוחד?

מאפיינים מיוחדים של שירות לאומי

☐ קומונרית

☐ עבודה עם נוער בסיכון

☐ הדרכת טיולים

☐ עבודה עם חולים

☐ עבודה עם קשישים

☐ הפצת יהדות

☐ חינוך מיוחד

☐ עבודה עם ציבור חילוני

☐ הדרכת טיולים

:Other ☐

האם את מעונינת לשרת במסגרת גרעין?

☐ כן

☐ לא

☐ מה זה "גרעין"?

תנאי השירות

האם את ילדת בית? יש לך תנאים מיוחדים שאת זקוקה להם?

האם את ילדת בית או אוהבת לצאת?

☐ מעדיפה שירות קרוב לבית

☐ אין לי בעיה להתרחק

☐ עדיף לי רחוק ככל האפשר (-)

הכירי את עצמך, עד כמה חשובים לך תנאי הדירה?

☐ אני מאוד פדנטית ומסודרת, חשוב לי שתהיה דירה ראויה ומכובדת למגורים

☐ אני בחורה פשוטה ומסתפקת גם בדירה פשוטה, ליקויים בדירה לא מעוררים בי פלצות

☐ אני מסוגלת להסתדר בתנאים קשים בתנאי שיש לי תמיכה וליווי של אחראית ועבודה מאתגרת

:Other ☐

2. הקניה - דרך לאתר מקום שירות שמתאים לך באמצעות אתר "מתת"

"כאדם חופשי, אני אובד בין אלפי ברירות. בלכתי ברחוב, ניבטים אל"י עשרות סוגי גבינות, פירות ומיצים מחלונות הראווה. יש כאן מיני ירקות שמימי לא ראיתי ושאת שמעם לא שמעתי, ואינסוף החלטות שצריך להכריע ביניהן: מה לשתות בבוקר, תה או קפה? איזה עיתון לקרוא? מה לעשות בערב? להיכן ללכת בשבת? אצל אילו ידידים לבקר?"
(לא אירא רע, נתן שרנסקי)

במה מסייע האתר בתהליך חיפוש מקום שירות

1. איתור מקומות לפי תכונות של הבנות ולפי העדפות אישיות וסינון מקומות שנדמה כי אינם מתאימים להן.
2. שמירה על ראש פתוח לרעיונות ולמקומות חדשים, הימנעות מתופעת העדר: בנות רבות רוצות להגיע למקומות נחשבים ופופולריים אשר קשה בדרך כלל להתקבל אליהם ואשר לא בהכרח מתאימים לבת המחפשת. באתר "מתת" אפשר למצוא חוות דעת ממליצות על מקומות שאינם נחשבים פופולריים, אך שבנות שרצונותיהם דומים לרצונותיה של הבת ממליצות עליהם.
3. קבלת מידע עדכני ואמין על מקומות השירות, על דרישות התפקיד ועל התנאים במקום.

הצגת אתר "מתת"

המורה יציג בפני הבנות עמודים נבחרים מאתר "מתת" וידגים את השימוש באתר. חשוב לציין כי האתר הוא ידידותי וכי אפשר להתמצא בו בקלות גם ללא הדרכה מפורטת (שמופיעה בהמשך). תוכלו לאפשר לתלמידות גלישה קצרה (כעשר דקות) באתר "מתת" לביצוע משימה: לפי אילו רכיבים אפשר לדלות מידע על מקומות השירות הלאומי ועל מידת התאמתם לכן כבנות שירות. להלן ארבעה צילומי מסך מהאתר:

1. דף הבית של אתר "מתת" - מסך מספר 1.
2. דף הבית של אתר "מתת" - רשות השירות הלאומי" - מסך מספר 2.
3. דף תוצאות חיפוש - מסך מספר 3.
4. דף חוות דעת - מסך מספר 4.

מסך מספר 2 - כניסה לאתר "מתת ורשות השירות הלאומי-אזרחי"

שימו לב, נכנסתם לאתר "מתת ורשות השירות הלאומי-אזרחי".

אתר מתת - מפגש צעירות דתיות לפני ואחרי שירות לאומי וצבאי

צעירה לפני שירות/מדרשה, אם את מחפשת מקום לשירות לאומי, אם את מחפשת שירות צבאי, שיהלום את אופיך, אם את מחפשת מכינה או מדרשה, לפני השירות או אחרי השירות – קבלי עצות מהבוגרות. היכנסי ל"מחפשת מקום?" ומצאי מידע אודות תפקידים, מקומות בשירות או מדרשות ומכינות שמעניינים אותך.

בוגרת מדרשה או מכינה, בוגרת שירות לאומי, בוגרת שירות צבאי או משרתת ותיקה. זאת ההזדמנות שלך להשמיע את קולך ואת דעתך הייחודיים, לשתף אחרות בחוויה משמעותית שעברת בחייך וגם להציע שיתופים כדי להוביל לשיפור עבור אחרות שילכו בדרכך. ההשתתפות שלך בתהליך הזה היא נטיעה לדורות!

קראת את חוות הדעת באתר ועתה את מחפשת קשר ישיר לנציגות העמותות ומקומות השירות? רוצה להתייעץ עם שמיניסטיות ובנות שירות לאומי? הצטרפי לקבוצת ה-facbook צרכות שירות??? שהוקמה כהשלמה לאתר מתת.

מחפשת מקום ומידע לשנת שירות?
תוהה מה מתאים לך יותר -
באי קבלי מידע מבנות שעברו את המסלולים השונים

רוצה לתרום ולשתף מחוויותך ונסיוןך?
למילוי שאלון בוגרת:

שירות לאומי
רשות השירות הלאומי-אזרחי
למידע ולקריאת חוות דעת של בוגרי שירות לאומי-אזרחי על מקומות השירות

שירות צבאי
למידע ולקריאת חוות דעת של בוגרי שירות צבאי על מקומות השירות

שירות מדרשה
למידע ולקריאת חוות דעת של בוגרי שירות מדרשה על מקומות השירות

על עשיית לה' הפרו תורתך
מאת הרב ד"ר עמוס סמואל ז"ל
לע"נ של דודי היקר, הרב ד"ר עמוס סמואל ז"ל, שנפטר בערב סוכות תשע"ה. כל חייו היה קשוב לשאלות שהופס אליו, וענה בדרך ההלכה, במאור פנים וללא מורא. **שאלה:** "למדתי שאיסורים שונים הותרו במהלך הדורות, על בסיס הפסוק "על לעשות לה' הפרו תורקת" (תהילים קיט, קט). לדוגמה: ההיתר לכתוב את התורה שבעל פה. האם רשאית אני, על [...]
להמשיך המאמר

מתת רוזנפלד וכנרת מנדל הי"ד

בסתי תשס"ו ב"ג בתשרי 16/10/2005 אחר הצהריים, מתת, בדרכה חזרה מירושלים לרמל, פגשה את בת דודתה כנרת מנדל בטרמפאדה בצומת גוש עציון. מחבלים שהגיעו לצומת במכונית, רצחו בירות את מתת, את כנרת ואת הנער עוז בן מאיר, הי"ד.

כאן נגמר סיפור עצוב. אך במקביל מתחיל כאן סיפור חדש, סיפור על נתינה ותרומה לחברה, סיפור חי ודינאמי, שבו אתן יכולות לקחת חלק.

על כנרת **על מתת**

שירות קישורים שאלות רבות	פורום שירות לאומי שירות צבאי - פורום אלוהה למדרשה/מכינה	מחפשת מקום להתנדב בשירות הלאומי להתנדב בשירות הצבאי ללמוד במדרשה/מכינה	שיתפי מנסיוןך שיתפי מנסיוןך בשירות הלאומי שיתפי מנסיוןך בשירות הצבאי שיתפי מנסיוןך במדרשה/מכינה	דף הבית מדיניות ופרסיות ציר קשר f
---------------------------------------	---	--	---	---

המזום חוקם בסייעה של אוניברסיטת בר אילן

התבוננו בקובייה שבמרכז הדף, יש בה כמה קטגוריות שמשמשות מסננת לקבלת המידע הרלוונטי.

אפשר לבחור במקומות שעליהם מוצגות חוות דעת לפי כמה פרמטרים:

א. שם מקום

ב. תחום פעילות

ג. שם גרעין

ד. יישוב

ה. אזור גאוגרפי

ו. מאפיינים מיוחדים

תוצאות החיפוש כוללות גם מקומות שירות שאין עליהם חוות דעת באתר. לכלל מקומות השירות המוזכרים באתר, בין יש חוות דעת המתייחסות אליהם ובין אין חוות דעת כאלה, מצורפים קישורים לאתרי העמותות להצגת מידע נוסף.

על מנת לבצע חיפוש, יש למלא לפחות שדה אחד.

בכל נושא, ניתן לבחור פרמטר אחד בלבד, או להזין שם מוסד, גרעין או חלק ממנו

חיפוש מידע ומקום לשירות לאומי-אזרחי

* על מנת לבצע חיפוש יש למלא לפחות שדה אחד

תחום פעילות: ☐ ביטחון ☐ בריאות ☐ חינוך ☐ מנהל ☐ רווחה

חיפוש שם מוסד (או חלק ממנו): חיפוש שם גרעין (או חלק ממנו):

איזור בארץ: ☐ ירושלים ☐ הצפון ☐ חיפה ☐ המרכז ☐ תל אביב ☐ הדרום ☐ יו"ש ☐ חו"ל

יישוב:

מאפיינים מיוחדים:

☐ שירות בתפוצות	☐ עבודה עם חולים	☐ קומונרית
☐ ליווי משפחות שכולות / נפגעי טרור	☐ עבודה עם קשישים	☐ חינוך בלתי-פורמאלי
☐ חינוך מיוחד	☐ הפצת יהדות	☐ קליטת עלייה
☐ עבודה עם ציבור חילוני	☐ הדרכה	☐ עבודה עם נוער בסיכון
☐ הדרכת טיולים		

גופים מוכרים:

☐ בת עמי	☐ האגודה להתנדבות
☐ העמותה לשיוון חברתי ושירות לאומי	☐ עיריית ירושלים
☐ עמותת ש"ל- (שירות לאומי)	☐ עמינדב
☐ שיל"ת	☐ שלומית-עמותה להפעלת מתנדבי שירות לאומי

אפש/י שדות

מסך מספר 3 - דף תוצאות חיפוש

לאחר שבחרתן באחד או יותר מהמסגרים (התפריטים המצולמים במסך מספר 2), יוצג דף תוצאות, המציג את מקומות השירות שעונים לבחירה.

לצורך הדגמה, סימנו תחום פעילות "חינוך", ומאפיין ייחודי "קומונרית".

ראו את הדף שהתקבל:

מחפש/ת מידע על שירות לאומי-אזרחי

שם גרעין

בחרי/י מהרשימה

גופים מוכרים

תחום פעילות

אזור בארץ

יישוב

☐ הצג תוצאות עם חוות דעת בלבד

חפשי

מאפיינים מיוחדים

שם מוסד (או חלק ממנו)

חינוך

בחרי/י מהרשימה

שימו לב, נמצאו 124 מקומות שירות הקשורים לתחום החינוך, שחלק מחוות הדעת שלהן נכתבו בידי קומונריות

תוצאות חיפוש לשירות לאומי (124 תוצאות)

מיון תוצאות לפי: שם המוסד

הצג: 10 תוצאות בדף

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

לחצו כאן להצגת מקומות נוספים

ב"ס ממ"ד אריאל רעננה

תחום: חינוך | גורם מפנה: עמידב | אזור: המרכז

חוות דעת אחרונות מב"ס ממ"ד אריאל רעננה:

"מהנה, מספק, פותח עולם חדש ומעניין, כיף." (נעמי, 06/10/2014)

"היה מדהים!!!! נהייתי לבוא לב"ס כל בוקר!!!" (יסכה, 27/09/2013)

3 חוות דעת

לחצו כאן למעבר להצגת חוות הדעת

ממוצע הנאה מהתפקיד

ממוצע מתאים לבת דתית

לחצו על סמל העמותה למעבר לאתר העמותה ולקבלת מידע מפורט אינפורמטיבי על המקום

ב"ס ממ"ד בית חורון

תחום: חינוך | גורם מפנה: האגודה להתנדבות | אזור: י"ש | יישוב: בית חורון

חוות דעת אחרונות מב"ס ממ"ד בית חורון:

"סייעת בבית הספר היסודי היישובי ומדריכת נער" (רינתה, 03/09/2012)

"קומונה ביישוב מעורב - דתיים וחילונים" (הקומונרית, 08/08/2011)

2 חוות דעת

ממוצע הנאה מהתפקיד

ממוצע מתאים לבת דתית

מסך 4 - דף חוות דעת

לאחר לחיצה על חוות הדעת במסך תוצאות החיפוש, תוצג תמצית של חוות דעת - שלושת פריטי מידע החשובים ביותר בחוות הדעת ודירוג המקום בהיבטים שונים. אפשר לעבור לחוות הדעת המלאה, לחוות דעת נוספות על המקום, או להצגת חוות דעת על מקום אחר.

אתר מתת לשירות לאומי-אזרחי » מחפשת מידע על שירות לאומי-אזרחי

מחפשת/מידע על שירות לאומי-אזרחי

מידע על יותר מ-
5000
מקומות שירות
רק בשבילך!
לחצ' לחוות דעת אחרונות

לדף בית רשות השירות
הלאומי-אזרחי

מפגש צעירות דתיות לפני ואחרי שירות
בדרך של מתת רוזנפלד ונרות מנדל הי"ד
לאתר מתת

מחוות הדעת:

”
מאתגר
תמר, גן איריס קרית ארבע

שירות לאומי-אזרחי

* על מנת לבצע חיפוש יש למלא לפחות שדה אחד

תחום פעילות: גופים מוכרים: מאפיינים מיוחדים:

אזור בארץ: שם מוסד (או חלק ממנו):

בחר/י מהרשימה: בחר/י מהרשימה:

בחר/י מהרשימה: בחר/י מהרשימה:

חפשי/ שדות

תוצאות חיפוש לשירות לאומי בממ"ד אור זבולון אריאל (5 תוצאות)

< 1 >

חזרה לתוצאות החיפוש

שירות חוותי מלא בנתינה ועשייה מצד אחד, והרבה קבלה, למידה והנאה מצד שני. **אהבתי** **שתפי** 0

מעין מחולן שירתה במסגרת גרעין אריאל בשנת 2011 המליצה ב-15/07/2013:

מעין חושבת/שהשירות מתאים לך אם את/ה מחפשת לתת ולהעניק מעצמך למען עמ"י (במלוא מובן המילה) ורצונך להכיר קהילה מדהימה

ואינו מתאים לך אם את/ה מחפשת שירות של 8:00-16:00 שאין בו חריגות והכל ידוע מראש.

האם מצאת מידע זה מועיל?

<< לחוות הדעת המלאה

צ"ף, כמו שאתה נותן ככה אתה גם מקבל **אהבתי** **שתפי** 0

מאור שירתה במסגרת גרעין אריאל בשנת 2013 המליצה ב-29/05/2013:

מאור חושבת/שהשירות מתאים לך אם את/ה אם את אוהבת ילדים ויש לך סבלנות

ואינו מתאים לך אם את/ה לא מתחברת לילדים, בלי סבלנות

האם מצאת מידע זה מועיל?

<< לחוות הדעת המלאה

חוויה מדהימה, שנתיים במקום נפלא!!! **אהבתי** **שתפי** 0

הדר שירתה במסגרת גרעין אריאל בשנת 2013 המליצה ב-29/05/2013:

הדר חושבת/שהשירות מתאים לך אם את/ה אוהבת ילדים ויש לך סבלנות..

ואינו מתאים לך אם את/ה לא אוהבת לעבוד עם ילדים..

1 מצא מידע זה מועיל

הנאה מהתפקיד 5

מתאים לבת דתית 5

פעילות משמעותית 5

0 > **אהבתי** **שופי**

חוות דעת על שירות לאומי-אזרחי בממ"ד אור זבולון אריאל

שירות חוותי מלא בנתינה ועשייה מצד אחד, והרבה קבלה, למידה והנאה מצד שני

מעין מחולן שירות/ה במסגרת גרעין אריאל בשנת 2011 המליצה ב-15/07/2013:

מעין חושבת/ה שהשירות מתאים לך אם את/ה מחפשת לתת ולהעניק מעצמך למען עמ"י (במלוא מובן המילה) ורצונך להכיר קהילה מדהימה

ואינו מתאים לך אם את/ה מחפשת שירות של 8:00-16:00 שאין בו חריגות והכל ידוע מראש

2 מבוא מדוע זה מעיל

הנאה מהתפקיד 5
מתאים לבת דתית 5
שירות משמעותי 5

מאפייני התפקיד

תיאור קצר של התפקיד

בבית הספר הייתי חונכת תלמידים יותר בצד הלימודי-רגשי. בשעות אחה"צ הייתי קומונרית שנתיים בסניף בני עקיבא בעיר. בנוסף, הפרייקט שלי בתור בת גרעין היה ליווי והעברת קורס מד"צים בבית הנער העירוני.

תיאור שגרת הימים

במהלך השבוע משעות הבוקר עד הצהרים השירות מתבצע בבית הספר עם ילדים חמים הבאים מבתיים דתיים ומסורתיים, בליווי של צוות מדהים וחמים. בשעות אחה"צ-את רוב הזמן הייתי מבלה עם הסניף שלי, אך גם אחת לשבוע הייתי מגיעה לבית הנער להעברת פעילות למער חילוני במסגרת קורס מד"צים. בנוסף, אחת לשבוע מתקיימת ישיבת הגרעין לתכנון פרויקטים.

מאפיינים מיוחדים לתפקיד

חינוך בלתי-פורמאלי, קומונרית

באיזו מידה קיים בתפקיד מאמץ פיזי:

3 [1 קל מאוד, 5 קשה מאוד]

השירות בעיקר בסביבת ילדים

התקיימו אוריינות או שיעורים באופן קבוע

נשארים שבתות במקום השירות. אחת ל-3 שבתות, למרות שניתן להוסיף עוד בשמחה:

שעות העבודה

חוותיות אישיות

חווייה חיובית או מאתגרת

בגדול יש חוויה אדירה בלהיות חלק מגרעין שפועל מעבר למסגרות השירות התקני הבוקר. הרצון של רכזת הגרעין להוסיף טוב ולחפש פרויקטים נוספים למען קהילות נוספות ואחרות שקיימות בעיר, יהיה תמיד זכרון טוב וזמן שמשמש כמנוע גם בשנים שמגיעות לאחר השירות הלאומי.

היה טוב אם הייתי יודעת/מראש על מקום השירות...

הוא כל כך מדהים ושהקהילה בו היא חלק בלתי נפרד מהשירות ונמצאת שם עבורי. ובנוסף- שיש רכזות מדהימות שדואגות לך ואכפת להן ממך.

למורה, לאחר שהצגת בפני התלמידות את הרכיבים שבאתר "מתת - השירות הלאומי-אזרחי", את המידע שאפשר להפיק ממנו ואת האפשרות לבחון את הצרכים של הבנות ואת יכולותיהן ולהתאימן למקומות השירות, נעבור לשלב היישום.

משימת יישום - בירור אישי (רפלקציה בחיפוש מקומות)

המורה תזמין מתנדבת לבירור אישי מול תלמידות הכיתה כדי להדגים את יישום החיפוש באתר:

1. מייני את מקומות השירות הלאומי לפי נושא מרכזי שמעניין אותך.
2. סמני את המאפיינים הייחודיים שמעניינים אותך.
3. בחרי במקום גאוגרפי הרצוי לך, תוכלי לדלג על קטגוריה זו.

פתחי אחת מחוות הדעת שנראות לך מעניינות ובדקי:

- לפי חוות הדעת, האם המקום מעניין אותך? האם המידע שמופיע מספיק לך (תוכלי להיכנס לאתר העמותה ב"לוגו" שמופיע בחוות הדעת לקבל מידע נוסף).
- שאלתי את עצמך אם תכונותייך האישיות מתאימות לנדרש בתפקיד.
- הערה - כדאי לבחון את המידע שמתקבל מחוות הדעת: אנו ממליצים לכן לא להסתפק בחוות דעת אחת. כדאי לנסות לקרוא בין השורות ולהשוות בין חוות דעת. כמו כן, באמצעות האתר, אפשר ליצור קשר ישיר עם הבת שכתבה את חוות הדעת ולשאול פרטים נוספים.

משימת סיום

- התבונני בשלושת המקומות שסימנת בהכנה כעשויים להתאים עבורך. לאחר השיעור ולאחר קריאת חוות הדעת, חשבי וכתבי לעצמך:
- באילו תחומים את מתעניינת?
 - אילו תחומים אינך רואה כמתאימים עבורך לשירות לאומי?
 - אילו פרטי מידע חשובים ואילו חוות דעת מעניינות איתרת ביחס למקום שירות מסוים שסימנת כעשוי לעניין אותך?

העמקה (אם יש לכן זמן וסבלנות) - 10 דקות

המורה יפתח דיון בנקודות שהעלו התלמידות, אגב ציטוט מחוות הדעת, כגון: "מקום נחשב" לעומת "מקום טוב לבת", אם ללכת עם החברה, עד כמה חוות הדעת אובייקטיביות וכו'.

סיכום השיעור

תהליך בחירת מקום לשירות לאומי מלווה בלבטים רבים, בחששות ובתחושה שהולכים אל הלא-נודע. אתר "מתת" מסייע לבת הדתית בבחירת מקום המתאים לתכונותיה ולכישוריה. סיוע זה מושג באמצעות חוות דעת של בוגרות ובאמצעות שיתוף במידע חיוני ונקודתי על כל מקום שירות שמעניקות העמותות להתנדבות. לאחר תהליך בירור אישי ולאחר בחינת תחומי עניין של הבת המתנדבת ובחינת יכולותיה, הבת תפנה לקבלת מידע ולקריאת חוות דעת כדי לאתר את מקום השירות הלאומי שבו היא תתרום בצורה משמעותית ביותר - לקהילה ולעצמה.

מדרשות - מסגרות טרום-שירות

ישיבת ההסדר הראשונה, כרם ביבנה, הוקמה בשנת 1954, ואחריה הוקמו ישיבות רבות נוספות. ישיבות אלו היו אבן שואבת לרבים מבני הנוער הדתי-לאומי, והם רכשו בהן השכלה תורנית מעמיקה. לאורך השנים, התעורר רצון חזק ללימוד תורה בצורה מעמיקה אצל בנות דתיות, ואף המחנכים הכירו בצורך בלימוד מעמיק לבנות. כתוצאה מכך הוקמו מדרשות שונות בזו אחר זו, והן נותנות מענים מגוונים לצורך זה.

במדרשות, הבנות לומדות מגוון מקצועות יהדות באינטנסיביות. ברוב המדרשות מודגש העיסוק בחיזוק התודעה הדתית של הלומדות, ולכן הציר המרכזי של הלימודים הוא לרוב מחשבת ישראל. בנוסף, הבנות לומדות מקרא, הלכה, בחלק מהמדרשות חסידות ובחלק גמרא - מלימוד סוגיות מסוימות (בעיקר באגדה) בלבד, לעתים בתרגום לעברית, ועד לימוד מעמיק של מסכת "על הסדר".

תכנית הלימודים במדרשות נמשכת לרוב על פני שנה או שנתיים מלאות, לפני יציאה לשירות או אחרי שירות לאומי או צבאי. משך התכנית מקביל לתכנית הלימוד במכינות קדם-צבאיות.

לפי עמותת המדרשות התורניות לבנות, קיימות היום לפחות 25 מדרשות כאלו, הפזורות ברחבי הארץ, שבהן לומדות כ-1,000 בנות, לפני שירות צבאי או לאומי או אחריו, בתכנית מלאה, ועוד כ-2,500 נשים ונערות בתכניות חלקיות. כמו כן, קיימות מדרשות שילוב, המשלבות לימוד תורה ושירות משמעותי.

להלן קישורים לאתרים שבהם מידע רב על אודות המדרשות השונות ועל דרכי התקשרות עמן:

פורום המדרשות התורניות לבנות-

[/http://hamidrashot.org.il/%D7%94%D7%9E%D7%93%D7%A8%D7%A9%D7%95%D7%AA](http://hamidrashot.org.il/%D7%94%D7%9E%D7%93%D7%A8%D7%A9%D7%95%D7%AA)

מדרשות שילוב, "בת עמי" -

<http://bat-ami.org.il/service-search/%D7%9E%D7%93%D7%A8%D7%A9%D7%95%D7%AA-%D7%A9%D7%99%D7%9C%D7%95%D7%91>

אתר בבא קמא -

<http://www.babakama.co.il/links/cat/id/28>

[/http://www.midrashot.co.il](http://www.midrashot.co.il)

